

ZPRÁVODAJ KVZ

ZPRÁVODAJ KANCELÁŘE
VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE PRO
ZASTUPOVÁNÍ
ČESKÉ REPUBLIKY PŘED
EVROPSKÝM SOUDEM
PRO LIDSKÁ PRÁVA

2024

číslo 2 | červen | ročník 12

Judikáty Soudu za čtvrté čtvrtletí 2023

Policie a psychiatrie

V proti České republice

Smrt pacienta po použití taseru
a sedativ

Sexuální násilí

Vučković proti Chorvatsku

Zájem oběti na dostatečném po-
trestání pachatele

Podpora terorismu

*Internationale Humanitäre Hilf-
sorgansatation E. V. proti Německu*

Rozpuštění organizace financu-
jící teroristické hnutí v zahraničí

Občanské právo

Mediální právo 7

Bild GmbH & Co. KG proti Německu

Zpravodajské pokrytí policejních zásahů.

Domácí násilí 8

Luca proti Moldavsku

Povinnosti státních orgánů při existenci rizika opakovaného domácího násilí.

Rodinné právo 11

I. V. proti Estonsku

Souběh řízení o osvojení dítěte v jednom státě a řízení o určení otcovství k dítěti v jiném státě.

Zdravotnické právo 13

M. L. proti Polsku

Absence přístupu k interrupci v případě závažné vývojové vady plodu.

Nestranný soud 14

Syndicat National des Journalistes a ostatní proti Francii

Otázka objektivní nestrannosti u soudců rozhodujících spor, jehož stranou bylo právníké nakladatelství, s nímž dlouhodobě a za úplatu spolupracovali.

Trestní právo

Policie 17

V proti České republice

Smrt pacienta na psychiatrii po použití taseru a sedativ.

Nika proti Albánii

Nasazení střelných zbraní při potlačení násilné demonstrace.

Vězeňství 25

El-Asmar proti Dánsku

Použití pepřového spreje vůči agresivnímu vězni.

Sexuální násilí 26

Vučković proti Chorvatsku

Zájem oběti na dostatečném potrestání pachatele.

Obchodování s lidmi 28

Krachunova proti Bulharsku

Právo sexuální pracovnice na náhradu výdělku odebraného „pasákem“.

Svoboda shromažďování .. 30

Laurijsen a ostatní proti Nizozemsku

Zatčení a odsouzení za účast na protestu proti vystěhování squatu.

Svoboda projevu 31

Rivadulla Duró proti Španělsku

Internetové příspěvky schvalující násilí.

Podpora terorismu..... 33

Internationale Humanitäre Hilfsorganisation E. V. proti Německu

Rozpuštění organizace financující teroristické hnutí v zahraničí.

Právní uznání identity 35

G. T. B. proti Španělsku

Pozitivní závazky státních orgánů při registraci narození a vydání dokladů totožnosti.

Cizinecké právo..... 37

A. M. A. proti Nizozemsku

Řádné posouzení rizika špatného zacházení před vyhoštěním osoby do země původu.

Vězeňství 39

Schmidt a Šmigol proti Estonsku

Umístění vězně do samovazby na nepřiměřeně dlouhou dobu.

Ne bis in idem 41

C. Y. proti Belgii

Souběh správního a trestního řízení při neoprávněně vykázaných službách za domácí péči.

Spravedlivý proces..... 43

Cangi a ostatní proti Turecku

Nezaslání odborných podkladů účastníkům řízení před správním soudem o posuzování vlivů projektu na životní prostředí.

Usnul proti České republice

Absence opravného prostředku proti rozhodnutí kárného senátu vůči soudnímu exekutorovi.

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

Policie.....	47
Rodinný život.....	47
Spravedlivé trestní řízení.....	48
Intervence proti třetímu státu.....	48

Velký senát Soudu

Cizinecké právo.....	49
----------------------	----

Výkon rozsudků Soudu

Diskriminace romských žáků ve vzdělávání.....	50
---	----

Rozhodovací činnost jiných mezinárodních orgánů v oblasti lidských práv

Evropský výbor pro sociální práva.....	51
--	----

Anotace rozsudků a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva obsažené ve Zpravodaji nejsou úředními rozhodnutími a nejsou závazné. Jsou však autorskými díly chráněnými autorským právem. Zpravodaj jako celek ani jednotlivé anotace v něm obsažené proto nesmí být bez předchozího souhlasu státu reprezentovaného Ministerstvem spravedlnosti zpřístupňovány veřejnosti ani jinak užívány, zejména rozmnožovány, nad rámec volného užití dle § 30 autorského zákona a zákonných licencí dle § 31 a násl. autorského zákona.

Přehled použitých piktogramů

Jednotlivé články Úmluvy a protokolů

článek 2: Právo na život

článek 3: Zákaz mučení

článek 4: Zákaz otroctví a nucených prací

článek 5: Právo na svobodu a osobní bezpečnost

článek 6: Právo na spravedlivé řízení

článek 8: Právo na respektování soukromého a rodinného života

článek 9: Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání

článek 10: Svoboda projevu

článek 11: Svoboda shromažďování a sdružování

článek 14: Zákaz diskriminace

článek 1 Protokolu č. 1: Ochrana majetku

článek 2 Protokolu č. 1: Právo na vzdělání

článek 3 Protokolu č. 1: Právo na svobodné volby

článek 2 Protokolu č. 4: Svoboda pohybu

Ostatní piktogramy

Rozhodnutí proti ostatním státům Rady Evropy

Rozhodnutí proti České republice

Rozhodnutí velkého senátu Soudu

Mezistátní stížnost

Občanské právo

Správní právo

Trestní právo

Užitečné odkazy

Slovo úvodem

Milé čtenářky, milí čtenáři,

mám radost, že vám mohu představit nový portál k mezinárodnímu právu lidských práv <https://mezisoudy.cz/>. Od první myšlenky k jeho realizaci uplynulo více než sedm let. Na dobré věci se ale vyplatí počkat 😊

V praxi jsme se v minulosti často setkávali s tím, že soudci, státní zástupci či úředníci mnohdy neměli příliš jasno v tom, zda se na jimi řešené situace vztahuje Evropská úmluva o lidských právech. Pravidelně sledovat judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, dobře se orientovat v desetitisících jeho rozhodnutích, umět je efektivně číst a aplikovat jejich závěry v denní praxi je nelehká disciplína vyžadující mnoho času a odhodlání. Na portálu Mezi-soudy jsme proto připravili několik praktických nástrojů, které tyto činnosti výrazně usnadní.

V prvé řadě na něm najdete novou [databázi judikatury](#). Jedinečně spojuje judikaturu ESLP, Ústavního soudu a vybranou rozhodovací praxi Evropského výboru pro sociální práva a lidskoprávních výborů OSN. Můžete v ní vyhledávat podle nejrůznějších kritérií a parametrů a na jednom místě dostanete rozhodnutí všech zmíněných orgánů, která vámi hledanou otázku řeší. U nejvýznamnějších rozhodnutí nechybí ani jejich české anotace či překlady. Databáze nabízí i dvojjazyčné fulltextové vyhledávání s našeptavačem anglického překladu vámi hledaného výrazu.

Na portálu máte k dispozici i [tematické příručky](#) judikatury ESLP členěné podle hlavních odvětví práva. K jednotlivým aktuálním tématům přehledně shrnují, co vyplývá z judikatury ESLP. Ta je doplněna i o odkazy na další prameny mezinárodního a evropského práva, které danou otázku řeší. Nechybějí ani odkazy na relevantní vnitrostátní právní úpravu a judikaturu českých vrcholných soudů. Z dílny naší kanceláře jsou na webu dvě desítky příruček, které se věnují např. svobodnému přístupu k informacím, výslechu svědků, právům obětí v trestním řízení, vyhoštění či nedobrovolným hospitalizacím. Naše příručky jsme doplnili překlady přibližně čtyř desítek [tematických příruček](#), které zpracovala kancelář ESLP.

Pro tvůrce právních předpisů jsme připravili podrobný návod, jak ověřit slučitelnost návrhu zákona s judikaturou ESLP. Ti z vás, kdo jste někdy četli důvodové zprávy k zákonům, jste možná také v kapitole dokládající soulad návrhu s mezinárodním právem lidských práv narazili na jednu stručnou větu, že se na danou problematiku lidská práva nevztahují nebo je s nimi návrh v souladu. Náš [přůvodce](#) legislativce přehledně provede tím, jaké otázky by si měli při tvorbě právního předpisu ohledně souladu s lidskými právy klást a kde a jak na ně najít odpovědi. Kromě tohoto návodu jsme připravili i [přehledy judikatury ESLP](#) podle oblastí, které do velké míry kopírují agendy jednotlivých ministerstev, a které představí, jaké požadavky a meze judikatura ESLP legislativě klade.

Na portálu naleznete i mnoho dalšího. Všechny [mezinárodní úmluvy o lidských právech](#), kterými je Česká republika vázána, spolu s překlady výkladových materiálů, zejména obecných komentářů lidskoprávních výborů OSN, které blíže specifikují obsah jednotlivých práv zakotvených v úmlouvách OSN, či tzv. Digest judikatury Evropského výboru pro sociální práva. Pro advokáty mohou být

užitečné i praktické informace, jak probíhá řízení před ESLP, Evropským výborem pro sociální práva či výbory OSN, kdy a jak se lze na tyto orgány obrátit a čeho je možné se u nich domoci. V neposlední řadě portál nabízí všechna čísla našeho Zpravodaje, aktuální informace o výkonu jednotlivých rozsudků ESLP a rozhodnutí EVSP a výborů OSN, výukové a vzdělávací materiály z naší dílny a mnoho dalších užitečných odkazů.

Portál jsme vytvořili v rámci projektu Zvyšování povědomí o judikatuře ESLP a dalších mezinárodních lidskoprávních závazcích České republiky financovaného z Norských fondů s podporou Ministerstva spravedlnosti. V jeho rámci spatřil světlo světa i náš podcast, osvětové účty na sociálních sítích, učebnice k právu Úmluvy pro studenty právnických fakult, ale i praktiky, či velká odborná mezinárodní konference pod záštitou prezidenta republiky.

Velké díky a uznání za skvělou práci, kterou na projektu odvedli, patří všem mým úžasným kolegyním a kolegům z kanceláře vládního zmocněnce. Bez jejich nadšení, úsilí, znalostí a dovedností by nic z výše uvedeného nevzniklo. Díky patří i bývalým kolegům z kanceláře, které v mezidobí kroky zavědly do institucí sídlících v Brně. V neposlední řadě děkuji i mnoha kolegům z dalších odborů Ministerstva spravedlnosti, kteří na projektu též odvedli velký kus práce, a kolegům z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, která byla partnerem našeho projektu.

Hlavním posláním naší kanceláře je hájit zájmy státu v řízení před ESLP a dalšími mezinárodními orgány ochrany lidských práv. Nejlepším řešením je ale těmto řízením předcházet a vytvořit podmínky pro to, aby Evropská úmluva o lidských právech a další mezinárodní lidskoprávní úmluvy byly uvedeny v život již českými soudy a úřady. Věřím, že naším projektem a zejména portálem <https://mezisoudy.cz/> se nám podaří k tomuto cíli udělat velký krok.

Důležité věci se ale dějí již teď. Na konci května Senát schválil novelu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Ta v reakci na rozhodnutí EVSP ve věci *International Commission of Jurists proti ČR* posiluje procesní práva dětí mladších 15 let v řízení o činu jinak trestném. Sněmovna v návaznosti na rozhodnutí EVSP věci *ERRC a MDAC proti ČR* schválila novelu zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která ukončuje umístování dětí mladších 7 let do ústavní péče. Dubnovým nálezem Ústavní soud zrušil nedůstojnou podmínku sterilizace a chirurgického zákroku pro úřední změnu pohlaví. Učinil tak první důležitý krok k naplnění rozhodnutí EVSP ve věci *Transgender Europe a ILGA-Europe proti ČR*. V rámci naší činnosti budeme i nadále podporovat, aby zákonodárce následoval Ústavní soud na cestě humanity, vzájemného respektu a rovnosti v důstojnosti a právech, a v duchu těchto hodnot záležitost změny pohlaví dokončil.

Petr Konůpka,
vládní zmocněnec

Mediální právo

Rozsudek ze dne 31. října 2023 ve věci č. 9602/18 – *Bild GmbH & Co. KG* proti *Německu*

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně shledal porušení práva na svobodu projevu podle článku 10 Úmluvy ve vztahu k provozovateli zpravodajského portálu, kterému soudy uložily odstranit z internetu videozáznam násilného policejního zákroku, pokud na něm nedojde k rozmazání obličeje policisty, u něhož nevzniklo podezření z použití nepřiměřené síly.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka je obchodní společností vlastnící a provozující zpravodajský portál bild.de. V roce 2013 na něm vyšly dva články o policejním zásahu v nočním klubu, kam byla policie přivolána kvůli agresivnímu chování zákazníka, jistého D. Oba články byly doprovázeny videozáznamem z bezpečnostních kamer. Záznam v prvním článku ukazuje, jak několik policistů strhlo D. na zem.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala porušení svobody projevu zakotvené článkem 10 Úmluvy.

Ve věci nebylo sporu o tom, že k zásahu do svobody projevu došlo, že se tak stalo na základě zákona a opatření sledovalo legitimní cíl ochrany práv jiných. Soud tedy musel vyhodnotit, nakolik byl zásah nezbytný v demokratické společnosti. Postupoval přitom podle kritérií, která vymezil ve své judikatuře pro poměrování svobody projevu podle článku 10 Úmluvy a práva na respektování soukromého života podle článku 8 (např. *Couderc a Hachette Filipacchi Associés proti Francii*, č. 40454/07, rozsudek velkého senátu ze dne 10. listopadu 2015, § 92–93).

1. Přispění do debaty ve veřejném zájmu

Vnitrostátní soudy se shodly, že použití síly ze strany státní moci je z povahy věci záležitost veřejného zájmu; ten se však primárně týká postupu policie jako instituce, nikoli P. jako jednotlivce. Ve světle skutečnosti, že

Jeden z nich pak D. bil obuškem a kopal do něj, i když ten už ležel znehybněn na podlaze. Hlasový komentář k videu mluví o policejní brutalitě. O dva dny později stěžovatelka zveřejnila druhý článek, k němuž byl připojen i záznam agresivního chování D. před příjezdem policie. Jedním z policistů účastnících se zákroku byl P. Video na několik vteřin jasně ukazuje jeho obličej. Ze záznamu však neplyne, že by se P. dopustil nepřiměřeného použití síly.

Následně P. neúspěšně požádal stěžovatelku o stažení záznamu, pokud jeho obličej nebude rozmazán. Vnitrostátní soudy pak na jeho návrh nařídily stěžovatelce, aby upustila od zveřejňování záznamu bez rozmazání obličeje P. Shledaly, že záznam sice zachycuje záležitost veřejného zájmu, ale současně porušuje osobnostní práva P., a to i ve světle hlasového komentáře k prvnímu videu, které vykresluje P. jako násilného rváče. První video navíc zachycuje pouze samotné zatčení a neukazuje počínání D., které vedlo k přivolání policie. Odvolací soud k tomu doplnil, že i jakékoliv budoucí zveřejnění nerozmazaného videozáznamu bez předchozího souhlasu P. povede k porušení jeho práv.

policista P. nebyl podezřelý ze zneužití svých pravomocí nebo jiného nezákonného postupu, Soud s těmito závěry souhlasil.

2. *Známost dotčené osoby a její předchozí chování*

Soud připomněl, že za některých okolností se na státní zaměstnance při výkonu jejich povinností mohou vztahovat širší hranice pro přijatelnou míru kritiky než na soukromé osoby (*Chkhartishvili proti Gruzii*, č. 31349/20, rozsudek ze dne 11. května 2023, § 56). Nicméně bez informací o předchozím nevhodném chování nejsou zbaveni legitimního zájmu na ochraně svého soukromého života, včetně ochrany proti tomu, aby byli neprávem zobrazeni jako osoby zneužívající své pravomoci. To se vztahuje i na policisty. Za jistých okolností může zájem jednotlivého policisty na ochraně jeho soukromého života převážit, např. pokud může být na záznamu rozpoznán a takové zobrazení při absenci informací o jeho nevhodném chování může mít nepříznivý vliv na jeho soukromý či rodinný život. Vnitrostátní soudy tedy musí přistoupit k vyvažování soupeřících práv s ohledem na okolnosti jednotlivého

případu včetně obsahu zobrazení a důsledků na dotčenou osobu.

3. Způsob získání dané informace a její pravdivost

Stěžovatelka získala záznam událostí od majitele nočního klubu. Jeho autenticita nebyla nikdy zpochybněna a nejednalo se ani o využití skryté kamery.

4. Obsah a forma zveřejnění

Rozsah zpravodajského pokrytí událostí a způsob podávání informací jsou otázkou novinářské svobody. Ta je však provázaná s odpovědností. Právo na soukromý život může vyžadovat povinnost rozmazat obličej zobrazené osoby (Bremner proti Turecku, č. 37428/06, rozsudek ze dne 13. října 2015, § 80–85). Dle Soudu lze vyjádřit souhlas s argumentem vnitrostátních soudů, že při posouzení projednávané věci je potřeba zohlednit jak obsah hlasového komentáře k videozáznamu, tak vynechání části tohoto záznamu. Druhý z předmětných článků už však byl provázen úplnějším záznamem, který zobrazoval i agresivní chování D. k personálu nočního klubu. Navíc soudní zákaz uložený stěžovatelce se vztahoval i na jakékoliv budoucí zveřejnění nerozmazaného záznamu, a to i pokud by zobrazoval P. v pozitivním světle. Odvolací soud to odůvodnil tím, že takové zpravodajství by se už netýkalo aktuální společenské problematiky, ale pouze rutinního a každodenního policejního zásahu. Dle Soudu takový obecný argument nelze

akceptovat. Pouhá skutečnost, že použití síly ze strany policie není zobrazeno v negativním světle, neznamená, že mediální zpravodajství o něm by mělo pozbýt veškeré ochrany. Vnitrostátní soudy by vždy měly přistoupit k vyvažování dotčených práv, což však v projednávané věci ve vztahu k budoucímu zveřejnění neučinily.

5. Důsledky zveřejnění

Vnitrostátní soudy odůvodnily opatření dopadem zpravodajství na soukromý život P., který byl kriticky konfrontován veřejností i svými dětmi. To má však dle Soudu relevanci pouze ve vztahu k již zveřejněným záznamům. Německé soudy se nicméně nezabývaly tím, zda by budoucí zveřejnění needitovaného záznamu – bez ohledu na průvodní komentář – vedlo ke srovnatelně negativním důsledkům pro P., které by ospravedlnily uložení povinnosti rozmazat jeho obličej.

6. Závažnost uložené sankce

Stěžovatelce nebyl uložen zákaz poskytovat zpravodajství o předmětném policejním zákroku a ve svých článcích mohla i nadále používat editovaný videozáznam. Přesto Soud shledal, že namítaný zásah nelze považovat za odůvodněný, neboť soudy nepřistoupily k náležitému vyvažování zájmů v případě druhého článku a budoucích publikací needitovaného záznamu.

Na základě výše uvedeného Soud uzavřel, že v případě prvního článku vnitrostátní soudy adekvátně zohlednily jednotlivá kritéria vyjádřená v jeho judikatuře k vyvažování soupeřících práv dle článků 10 a 8 Úmluvy. Vyvažování však nebylo dostatečné v případě druhého článku a případného budoucího zpravodajství. Vnitrostátní soudy ve velmi obecné rovině shledaly, že nezákonným by bylo i zpravodajství bez negativního vyznění s nerozmazaným obličejem policisty, protože by nepředstavovalo aktuální společenskou problematiku. To by mohlo vést k zakazu jakéhokoliv budoucího zveřejnění needitovaného zobrazení policistů při výkonu jejich povinností, který by však byl v takto obecné rovině nepřijatelný, neboť by popřel veřejný zájem na informování o použití síly ze strany policie. Vnitrostátní soudy tedy nepřistoupily k dostatečnému vyvažování, které by odůvodnilo nezbytnost zásahu do svobody projevu stěžovatelky, pokud jde o druhý článek a budoucí zveřejnění needitovaného záznamu. Zásah tak nebyl nezbytný v demokratické společnosti ve smyslu článku 10 Úmluvy a k porušení tohoto ustanovení došlo.

Domácí násilí

Rozsudek ze dne

17. října 2023 ve věci č. 55351/17 – Luca proti Moldavsku

Senát druhé sekce Soudu rozhodl jednomyslně, že došlo k porušení zákazu špatného zacházení podle článku 3 Úmluvy v jeho hmotněprávní i procesní složce, jelikož státní orgány neposkytly stěžovatelce dostatečnou ochranu před domácím násilím a neprovedly účinné vyšetřování. Jednomyslně dospěl k závěru, že státní orgány nedostály pozitivním závazkům vyplývajícím z práva na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy, jelikož neposkytly stěžovatelce včasnou podporu k obnovení a usnadnění kontaktu s dětmi. Dále jednomyslně shledal, že došlo k porušení zákazu diskriminace podle článku 14 ve spojení s článkem 3 Úmluvy, neboť uvedené selhání nebylo ojedinělým případem, ale projevem obecného stereotypního přístupu moldavských orgánů k násilí páchanému na ženách.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka žila s přítelem, později manželem, v Itálii, kde se jim v roce 2006 narodily dvě děti. V roce 2012 se manžel s dětmi přestěhoval zpět do Moldavska. Stěžovatelka se k rodině připojila v roce 2015. Podle stěžovatelky ji od té doby manžel začal fyzicky týrat, slovně napadat, obtěžovat a citově zneužívat.

V červenci 2016 podal manžel návrh na rozvod, přičemž žádal svěření dětí do své péče. V srpnu téhož roku stěžovatelka požádala o vydání ochranného opatření, což odůvodnila poukazem na domácí násilí včetně nedávného fyzického útoku manžela na ní. Soud jí obratem vyhověl, když na základě zákona o domácím násilí manžela na tři měsíce vykázal ze společného obydlí a uložil mu, aby se nezdržoval v jeho blízkosti a manželku ani děti nekontaktoval. V témže měsíci se manžel nastěhoval ke své sestře, která bydlela v jiné části stejného domu; posléze se k němu přestěhovaly i děti, jejichž kontakt se stěžovatelkou od té doby ustal, jelikož manžel měl děti proti stěžovatelce poštvát. Byt stěžovatelky manžel později odpojil od přívodu vody. Stěžovatelka se obrátila na policii a orgán ochrany dětí, které proti nedodržování ochranného opatření nepodnikly žádné kroky. Pozdější žádost o prodloužení vykazání vnitrostátní soudy zamítly. V listopadu téhož roku manžel stěžovatelku napadl a způsobil jí podlitiny po celém

těle včetně hlavy. Žádost o vydání nového ochranného opatření pro stěžovatelku a děti byla zamítnuta. Odvolací soud v dubnu 2017 dospěl k závěru, že stěžovatelka nebyla vystavena fyzickému ani psychickému násilí, přičemž poukázal na to, že jsou s manželem v rozvodovém řízení, a zároveň zdůraznil, že strany by neměly zneužívat řízení o ochraně před domácím násilím jako "prostředek msty".

Stěžovatelka současně v červenci 2016 podala na manžela trestní oznámení, v němž uvedla, že ji fyzicky týrá. Policie pouze uložila manželovi správní pokutu, kterou později soud zrušil. V listopadu 2016 zahájila policie vyšetřování na základě dvou dalších oznámení stěžovatelky – ohledně nedodržování ochranného opatření a způsobení menších zranění stěžovatelce v listopadu 2016. V těchto řízeních byl manžel o tři roky později odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody a zaplacení náhrady škody.

Poté, co se děti v srpnu 2016 přestěhovaly k manželovi a přestaly se s ní stýkat, stanovil soud na návrh stěžovatelky rozvrh kontaktu s dětmi, který v praxi nebyl dodržován. Jiné podpůrné kroky vnitrostátní orgány v této době nepodnikly. V březnu 2022 nabyly právní moci rozsudek o rozvodu manželství, kterým byly děti svěřeny do péče manžela.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatelka na poli článku 3 Úmluvy namítala, že ji vnitrostátní orgány neposkytly účinnou ochranu před domácím násilím.

a) K otázce, zda byla stěžovatelka vystavena zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy

Soud zejména s ohledem na fyzické násilí, které stěžovatelka utrpěla, i psychologickým následkům, dospěl k závěru, že špatné zacházení, kterému byla vystavena, dosáhlo úrovně závažnosti vyžadované pro působnost článku 3 Úmluvy a vznik pozitivní povinnosti státu podle tohoto ustanovení.

b) K otázce, zda vnitrostátní orgány dostaly svým pozitivním závazkům vyplývajícím z článku 3 Úmluvy

1. K povinnosti zavést právní rámec

Mezi stranami nebylo sporu o tom, že právní rámec zavedený zákonem o domácím násilí a příslušnými ustanoveními trestního zákoníku o stíhání domácího násilí byl přiměřený, což Soud neměl důvod zpochybnit.

2. K povinnosti předcházet známému riziku špatného zacházení

Rozsah pozitivních povinností státu předcházet riziku opakování domácího násilí Soud objasnil v rozsudcích [Kurt proti Rakousku](#) (č. 62903/15, rozsudek velkého senátu ze dne 15. června 2021, § 161 a násl.) a [Tunikova a ostatní proti Rusku](#) (č. 55974/16 a 3 další, rozsudek ze dne 14. prosince 2021, § 104). Vnitrostátní orgány jsou povinny reagovat urychleně, posouzení rizik musí být autonomní, proaktivní a úplné a v případě existence rizik musí být přijata operativní preventivní opatření.

V projednávané věci vnitrostátní orgány zpočátku reagovaly promptně. Po vypršení platnosti ochranného opatření (vykazání) však žádná další ochranná opatření nezavedly, a to i přes návrh státního zástupce a opakované návrhy stěžovatelky, která upozorňovala na nedodržování vykazání a psychické násilí. Vnitrostátní soudy považovaly její návrhy za nepodložené a zpochybňovaly pravdivost jejích tvrzení i motivaci k jejich podání. V žádném momentu neprovedly vnitrostátní orgány jakékoli dokumentované posouzení rizika ve vztahu ke

stěžovatelce ([Tunikova a ostatní proti Rusku](#), cit. výše, § 108). Vláda ani v řízení před Soudem nepředložila informace o tom, že by v Moldavsku existovala obecná metodika pro posuzování a zvládání rizika v případech domácího násilí.

Soud dále poukázal na rozpory mezi zjištěními vnitrostátních orgánů v různých řízeních: zatímco v řízení podle zákona o domácím násilí soudy tvrzení stěžovatelky neshledaly jako hodnověrná, v trestním řízení – kde je vyžadován vyšší standard důkazního břemene – byl manžel stěžovatelky shledán vinným ze stejných skutečností týkajících se domácího násilí. Nadto byly žádosti stěžovatelky o vydání nového ochranného opatření zamítnuty zčásti s odůvodněním, že její manžel nebyl ještě v dané době pravomocně odsouzen v trestním řízení. Soud nicméně připomněl, že takový postup zbaňuje oběti domácího násilí účinné ochrany a vytváří situaci beztrestnosti, která umožňuje opakování násilí ([Kurt proti Rakousku](#), cit. výše, § 165).

Soud navíc nabylo dojmu, že vnitrostátní soudy zcela pominuly psychické násilí, na které stěžovatelka poukazovala, jako skutky, které nespádají do rámce řízení o domácím násilí. Domácí násilí přitom však nemusí zahrnovat "přímou a bezprostřední hrozbu pro život či zdraví oběti" ([Volodina proti Rusku](#), č. 41261/17, rozsudek ze dne 9. července 2019, § 56). Za daných okolností mělo náležité posouzení rizika spočívat v analýze

celkového jednání stěžovatelčina manžela, včetně tvrzeného psychického násilí, a ne pouze v izolovaném zkoumání jednotlivých incidentů.

Pakliže vnitrostátní soudy vyjádřily pochyby stran pravdivosti stěžovatelčiných tvrzení o domácím násilí, kdy naznačovaly, že za jejími žádostmi o ochranu jsou vedlejší motivy, jedná se dle Soudu o běžný stereotyp v této oblasti, kdy jsou ženy vnímány jako méně důvěryhodné, a tedy jako osoby, od nichž lze spíše očekávat vymyšlená obvinění (srov. [Opuz proti Turecku](#), č. 33401/02, rozsudek ze dne 9. června 2009, § 75).

Soud proto rozhodl, že moldavské orgány nedostály své povinnosti provést okamžité a proaktivní posouzení rizika opakování násilí vůči stěžovatelce a přijmout operativní a preventivní opatření k omezení tohoto rizika.

3. K povinnosti vést účinné vyšetřování

Policie v reakci na první oznámení stěžovatelky v červenci 2016 nezačala žádné kroky k zajištění důkazů, což vedlo k zastavení řízení proti manželovi. V návaznosti na další oznámení stěžovatelky se policie omezila na krátká prověřování, která vždy skončila odmítnutím zahájení trestního stíhání. Vyšetřování nedodržování ochranného příkazu (vykázání) a fyzického útoku na stěžovatelku bylo zahájeno teprve v listopadu 2016, za což byl manžel stěžovatelky pravomocně odsouzen až po pěti letech. Vnitrostátní orgány navíc dle Soudu

neučinily žádný vážnější pokus o komplexní pohled na celkovou situaci stěžovatelky, jak je v případech domácího násilí vyžadováno ([J. J. proti Chorvatsku](#), č. 35898/16, rozsudek ze dne 8. září 2022, § 99; [Tunikova a ostatní proti Rusku](#), cit. výše, § 153). Vyšetřování nebyly nejrůznější projevy násilí, které předcházely fyzickému útoku na stěžovatelku v červenci 2016, ani psychické násilí, na které stěžovatelka poukazovala. Vnitrostátní orgány jsou přitom povinny vést účinné vyšetřování všech forem domácího násilí, včetně násilí psychického, splňující podmínky článku 3 Úmluvy. Stát tak dle Soudu nesplnil svou povinnost účinného vyšetřování.

4. Závěr

Soud s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že došlo k porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotněprávní i procesní složce.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka dále namítala, že delší doba, po kterou se nemohla stýkat se svými dětmi, porušila její právo na rodinný život podle článku 8 Úmluvy.

Soud zdůraznil, že právo dítěte vyjádřit svůj názor by nemělo znamenat absolutní právo veta, aniž by se braly v potaz další faktory nebo nejlepší zájmy dítěte ([Suur proti Estonsku](#), č. 41736/18, rozsudek ze dne 20. října 2020, § 79). Připustil sice, že opatření k obnovení kontaktu stěžovatelky s dětmi by bylo za daných okolností složité a časově náročné (srov. [Pisicã proti Moldavsku](#), č. 23641/17, rozsudek ze dne 29. října 2019, § 78), kdy v určité fázi již může být kontraproduktivní kontakt přes odpor dětí vynucovat ([Suur proti Estonsku](#), cit. výše, § 96), v projednávané věci však moldavské orgány v rámci svého rozhodování nezohlednily domácí násilí, kterému byla stěžovatelka vystavena (srov. [Třetí souhrnnou zprávu o činnosti GREVIO](#), s. 53–54), vycházely prakticky výlučně z odmítavého postoje dětí, spolehly se na ujištění manžela, že kontaktu dětí se stěžovatelkou nebude bránit, a nepodnikly včasné

kroky k usnadnění a zprostředkování kontaktu stěžovatelky s dětmi. Vláda navíc Soudu nepředložila žádné informace o tom, že by se příslušné vnitrostátní orgány zabývaly otázkou, zda postoj dětí souvisel s tím, že byly svědky domácího násilí a sdílely domácnost s pachatelem takového násilí, jakož ani o tom, že by si tyto orgány byly vědomy zranitelnosti stěžovatelky jakožto oběti domácího násilí. Stěžovatelka byla ve výsledku při své snaze o udržení kontaktu s dětmi ponechána bez podpory státních orgánů. Vzhledem k uvedenému Soud shledal, že byl porušen i článek 8 Úmluvy.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 ÚMLUVY

Stěžovatelka konečně namítala, že došlo k porušení jejích práv chráněných článkem 14 ve spojení s článkem 3 Úmluvy, jelikož postup moldavských orgánů v její věci nebyl ojedinělým selháním, ale byl způsoben jejich obecnou přezíravostí a zaujatostí vůči ženám v případech genderově podmíněného násilí.

Soud poukázal na slovní spojení užitá vnitrostátními orgány v jejich rozhodnutích, která zlehčovala závažnost tvrzení vznesených stěžovatelkou ("nedorozumění v rodině"; "přehnaně dramatická"; "projev nespokojenosti") a naznačovala, že stěžovatelka sleduje jiný cíl a o opatření proti domácímu násilí žádá z pomsty. Takový typ jazyka dle Soudu v sobě nese předsudky a mýty o ženách zneužívajících systém ochrany před domácím

násilím, což Výbor OSN pro odstranění všech forem diskriminace žen v minulosti odsoudil a vyzval státy, které jsou stranou Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen, aby zajistily spravedlivé a nezaujaté řízení v případech týkajících se genderově podmíněného násilí, které bude prosté jakýchkoli stereotypů a diskriminačních praktik (Obecné doporučení č. 33 o přístupu žen ke spravedlnosti; Obecné doporučení č. 35 o genderově podmíněném násilí páchaném na ženách). Jednání moldavských orgánů nebylo dle Soudu pouze ojedinělým selháním či průtahy při řešení násilí vůči stěžovatelce, ale ve skutečnosti odráželo diskriminační přístup vůči ní jako ženě, neboť násilí ve skutečnosti schvalovalo. Soud proto rozhodl, že došlo k porušení článku 14 ve spojení s článkem 3 Úmluvy.

Rodinné právo

Rozsudek ze dne 10. října 2023 ve věci č. 37031/21 – I. V. proti Estonsku

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl o porušení práva na respektování rodinného života dle článku 8 Úmluvy tím, že vnitrostátní orgány při rozhodování o osvojení dítěte nezohlednily, že v jiném státě probíhá řízení o určení otcovství stěžovatele, a následně čistě z formálních důvodů zamítly návrh stěžovatele na zrušení osvojení. Vnitrostátní orgány porušily povinnost

pečlivého přezkumu a nenastolily spravedlivou rovnováhu mezi zájmy stěžovatele a zájmy dítěte.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel je občanem Lotyšska. Ze vztahu s A. Z. se v roce 2006 narodil syn. A. Z. odmítla nechat zapsat stěžovatele jako otce dítěte do knihy narození a od roku 2007 mu neumožňovala kontakt se synem. Stěžovatel krátce poté zjistil, že jiný muž (A. L.) uznal otcovství k dítěti a jako otec byl zapsán do knihy narození. Stěžovatel se u lotyšských soudů domáhal popření otcovství. DNA testy prokázaly, že stěžovatel je s téměř stoprocentní pravděpodobností otcem dítěte. A. Z. informovala lotyšské soudy, že se provdala za dalšího muže (H. V.), a že s tímto mužem i s dítětem žije v Estonsku. Lotyšské soudy požádaly estonské soudy o justiční spolupráci. V roce 2018 estonský soud rozhodl o osvojení dítěte H. V. Stěžovatel neuspěl se žádostí o zrušení osvojení. Dle estonského nejvyššího soudu stěžovatel neměl postavení otce podle estonského práva, jelikož jeho otcovství nebylo do té doby potvrzeno lotyšskými soudy. Následně lotyšský soud určil otcovství

stěžovatele k dítěti, a to od jeho narození do dne, kdy bylo dítě osvojeno.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že k osvojení nemělo nikdy dojít bez jeho souhlasu jako biologického otce. Soudy nedostatečně vyvážily jednotlivé zájmy včetně zájmu stěžovatele na zachování kontaktu s biologickým synem, a neumožnily mu ani napadnout rozhodnutí o osvojení.

a) Obecné zásady

Soud úvodem připomněl, že dle své ustálené judikatury při rozhodování o porušení článku 8 Úmluvy zkoumá, zda bylo dosaženo spravedlivé rovnováhy mezi dotčenými právy a zájmy, které stojí proti sobě. Stát má přitom určitý prostor pro uvážení (K. A. B. proti Španělsku, č. 59819/08, rozsudek ze dne 10. dubna 2012, § 95). Je-li v sázce zvláště důležitý aspekt bytí či identity jednotlivce, je prostor pro uvážení zpravidla omezen (Ahrens proti Německu, č. 45071/09, rozsudek ze dne 22. března 2012, § 68).

Soud zdůraznil, že vyvažovat je potřeba i soukromé zájmy (*Backlund proti Finsku*, č. 36498/05, rozsudek ze dne 6. července 2010, § 46). V situacích podobných případu stěžovatele Soud například zvažuje, zda vnitrostátní orgány přiměřeně zohlednily zájmy každé dotčené osoby, zda dostatečně posoudily rodinnou situaci včetně emocionálních a psychologických faktorů a zda se dostatečně snažily nalézt řešení, které je v souladu s nejlepším zájmem dítěte (*Uzbyakov proti Rusku*, č. 71160/13, rozsudek ze dne 6. května 2020, § 105).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

V projednávané věci se Soud zaměřil na to, zda vnitrostátní soud v době osvojení věděl či měl vědět o řízení o určení otcovství stěžovatele, které v té době probíhalo v Lotyšsku, a zda to v řízení o osvojení zohlednil. Dále Soud posuzoval, zda v řízení o zrušení osvojení vnitrostátní soud dostatečně zohlednil dotčené zájmy a zda byly důvody pro zamítnutí stěžovatelova návrhu na zrušení osvojení relevantní a dostatečné.

1. Porušení práv stěžovatele v řízení o osvojení

Soud konstatoval, že vnitrostátní soudy obecně mohou vycházet z toho, že stav zapsaný v knize narození odpovídá skutečnému stavu. V dané věci však vnitrostátnímu soudu muselo být zřejmé, že A. L., který dává souhlas k osvojení dítěte, není jeho biologickým otcem. Podle Soudu se vnitrostátní soudy nemusí vždy snažit

do řízení o osvojení zapojit i otce. V některých případech jsou totiž dány závažné důvody k tomu, že biologický otec není také otcem právním. Případ stěžovatele je však zvláštní v tom, že v době rozhodování o osvojení probíhalo řízení, kde se stěžovatel domáhal práva být uznán za otce dítěte. Vnitrostátní soud si měl být vědom toho, že takové řízení probíhá.

Za klíčové Soud považoval, že vnitrostátní soud o osvojení rozhodoval v dubnu 2018, přičemž v lednu 2018 lotyšský orgán předložil vnitrostátnímu orgánu žádost o soudní spolupráci. Tato žádost obsahovala informaci, že řízení se týká i určení otcovství stěžovatele. Vnitrostátní orgán na žádost reagoval přibližně dva týdny před vydáním rozhodnutí o osvojení. Otázku osvojení a žádost o soudní spolupráci sice řešili různí soudci vnitrostátního orgánu, ale v případě projednávaném Soudem jde o odpovědnost státu. Soud připomněl, že je odpovědností smluvních států, aby se vybavily přiměřenými a účinnými prostředky k tomu, aby zajistily plnění svých pozitivních závazků, které jim plynou z článku 8 Úmluvy (*K. A. B. proti Španělsku*, cit. výše, § 115).

Soud tak shledal, že vnitrostátní soud přinejmenším měl vědět o řízení o určení otcovství, které probíhalo v Lotyšsku. Tuto skutečnost však v řízení o osvojení nijak nezohlednil. Soud navíc poukázal na to, že vnitrostátní právo ukládá vnitrostátním soudům řízení o osvojení přerušit, pokud se dozví, že v jiném řízení je

zpochybňováno otcovství dítěte. Výjimka je upravena pro případ, že je vnitrostátní soud přesvědčen, že by přerušování řízení nebylo v nejlepším zájmu dítěte. Rozhodnutí vnitrostátního soudu však žádné úvahy v tomto smyslu neobsahuje. Vnitrostátní orgány tak nepostupovaly dostatečně pečlivě.

2. Porušení práv stěžovatele v řízení o zrušení osvojení

Soud v souladu se svou ustálenou judikaturou zdůraznil, že biologický otec nesmí být zcela vyloučen ze života svého dítěte, ledaže by to bylo v nejlepším zájmu dítěte. Pokud je biologickému otci zcela znemožněno usilovat o určení svého otcovství k dítěti proto, že otcovství již uznal jiný muž, aniž by se zohlednily okolnosti případu a dotčené zájmy jednotlivých osob, jde o porušení článku 8 (*Rózański proti Polsku*, č. 55339/00, rozsudek ze dne 18. května 2006, § 77–79). Soud se obecně zaměřuje na to, zda vnitrostátní soudy zvažovaly okolnosti případu a soupeřící zájmy, anebo zda pouze zkoumaly existenci formálních důvodů pro zpochybnění otcovství (*Krisztián Barnabás Tóth proti*

Maďarsku, č. 48494/06, rozsudek ze dne 12. února 2013, § 33–37).

Judikatura, na kterou Soud odkázal, se týká možnosti zpochybnit právní otcovství toho, kdo uznal dítě za své. Soud však dospěl k závěru, že ji lze vztáhnout i na možnost napadnout osvojení dítěte jinou osobou (*Uzbyakov proti Rusku*, cit. výše, § 122–123 a 126).

Soud shledal, že vnitrostátní soud zamítl návrh stěžovatele pouze z formálních důvodů. Zamítnutí totiž odůvodnil tak, že otcovství stěžovatele v době osvojení nebylo uznáno pravomocným soudním rozhodnutím.

Soud proto uzavřel, že vnitrostátní soudy neposuzovaly konkrétní okolnosti případu a dotčené zájmy jednotlivých osob ani v řízení o osvojení, ani v řízení o zrušení osvojení. Nenastolily proto spravedlivou rovnováhu mezi dotčenými zájmy, čímž došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Zdravotnické právo

Rozsudek ze dne 14. prosince 2023 ve věci č. 40119/21 – M. L. proti Polsku

Senát první sekce Soudu rozhodl pěti hlasy proti dvěma o porušení článku 8 Úmluvy, jelikož nález ústavního soudu, v jehož důsledku nebylo stěžovatelce v Polsku umožněno přerušit těhotenství plodu se závažnou vývojovou vadou, byl přijat senátem, ve kterém zasedali soudci jmenovaní v rozporu s právními předpisy. Zásah tak nebyl zákonný, jelikož ho přijal soud ustanovený v rozporu s principy právního státu.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Polský zákon z roku 1993 umožňoval umělé přerušování těhotenství ve třech situacích, včetně případů, kdy existovalo vysoké riziko těžkého postižení plodu. Tato úprava zůstala beze změny až do nálezů ústavního soudu ze dne 22. října 2020, který nabyl účinnosti dne 27. ledna 2021.

Ve dnech 12. a 21. ledna 2021, tedy ve 14.–15. týdnu těhotenství, podstoupila stěžovatelka genetické testy, podle kterých její dítě mělo Downův syndrom (trizomie 21). Stěžovatelka byla lékaři informována, že splňuje podmínky pro umělé přerušování těhotenství. Lékařský

záměr byl naplánován na 28. ledna 2021. Den předtím nabyl účinnosti výše zmíněný nález ústavního soudu, který zrušil část zákona umožňující umělé přerušování těhotenství z důvodu genetické vady plodu. Stěžovatelka byla v den plánovaného zákroku lékaři informována, že potrat nemůže podstoupit ani v jejich nemocnici, ani jinde v Polsku. Odcestovala proto na soukromou kliniku do Nizozemska, kde 29. ledna 2021 potrat podstoupila.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K ROZSAHU STÍŽNOSTI A CHARAKTERU STÍŽNOSTNÍCH NÁMITEK

Stěžovatelka s odkazy na články 3 a 8 Úmluvy namítala, že byla v Polsku nucena donosit a porodit vážně nemocné dítě, jelikož těhotenství nemohla uměle přerušit, a musela proto za tímto účelem vycestovat do zahraničí. Na poli článků 6 a 8 Úmluvy namítala, že k omezení potratů nálezem ústavního soudu nedošlo "na základě zákona", jelikož někteří soudci polského ústavního soudu byli jmenováni v rozporu s ústavou, jmenování jednoho ze soudců bylo rovněž sporné a jedna ze soudkyň nebyla nezávislá, jelikož jakožto někdejší členka parlamentu souhlasila s omezením potratů v Polsku. Soud se rozhodl stížnost posoudit z hlediska článků 3 a 8 Úmluvy

(Radomilja a ostatní proti Chorvatsku, č. 37685/10 a 22768/12, rozsudek velkého senátu ze dne 20. března 2018, § 114).

B. K PŘIJATELNOSTI STÍŽNOSTI

a) K použitelnosti článků 3 a 8 Úmluvy

Soud připustil, že cestovat do zahraničí za účelem provedení potratu je psychologicky náročné; skutkové okolnosti případu ale podle něj nevykazují takovou míru závažnosti, aby je bylo možné posoudit pod úhlem článku 3 Úmluvy (srov. *Tysiąc proti Polsku*, č. 5410/03, rozsudek ze dne 20. března 2007, § 66; a *A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05, rozsudek velkého senátu ze dne 16. prosince 2010, § 164). Přestože článek 8 Úmluvy nelze vykládat tak, že by přiznával právo na potrat, zákaz potratů v Polsku v případě vývojové vady plodu, kdy je o takový zákrok žádáno z důvodu ochrany zdraví a blaha, spadá podle Soudu do rámce práva ženy na respektování jejího soukromého života, a proto se na něj článek 8 Úmluvy vztahuje.

b) K námitkám nepřijatelnosti

Na rozdíl od věci *A. M. a ostatní proti Polsku* (č. 4188/21 a 7 dalších, rozhodnutí ze dne 16. května 2023, § 72), kde stěžovatelky rovněž namítaly, že k porušení jejich práv došlo v důsledku předmětného nálezů ústavního soudu, nebyla stěžovatelka pouze potenciální obětí, ale naopak byla změnou právní úpravy přímo dotčena (srov. *A, B a C proti Irsku*, cit. výše, § 123–124). Za účelem provedení potratu ze zdravotních důvodů musela cestovat do zahraničí. Podstoupení potratu v zahraničí přitom představuje dodatečný zdroj úzkosti ve srovnání s provedením takového zákroku v domovské krajině; znamená to také nemalé finanční náklady.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Podle Soudu bylo namísto přezkoumat stížnost pod úhlem negativních závazků. Soud shledal, že nemožnost ukončit těhotenství v případě vývojové vady plodu, kdy o takový zákrok bylo žádáno z důvodu ochrany zdraví a blaha, představuje zásah do práva stěžovatelky na respektování soukromého života.

Soud dále připomněl, že zásah do práva na respektování soukromého a rodinného života musí být

proveden na základě "zákona", který zakotvuje odpovídající záruky proti svévoli zajišťující, že diskreční pravomoc svěřená výkonné moci bude vykonávána v souladu se zákonem a bez zneužití pravomoci. Požadavky na záruky podle článku 8 Úmluvy budou do určité míry závi-set na povaze a rozsahu daného zásahu (*Solska a Rybicka proti Polsku*, č. 30491/17 a 31083/17, rozsudek ze dne 20. září 2018, § 113).

V projednávané věci vycházelo omezení potratů z nálezu ústavního soudu ze dne 22. října 2020 vydaného v řízení o návrhu skupiny poslanců na zrušení zákona (abstraktní kontrola ústavnosti). Přestože stěžovatelka nebyla účastníkem tohoto řízení, jeho výsledek byl klíčový pro její práva, jakož i práva mnoha dalších osob v podobných situacích. V návaznosti na tento náleznemocnice zrušila termín umělého přerušování těhotenství stěžovatelky, která tak neměla jinou možnost než za tímto účelem vycestovat do zahraničí. Řízení, ve kterém došlo ke zrušení rozhodující části zákona z roku 1993, tak bylo přímo rozhodující pro její práva.

Soud znovu zdůraznil, že princip právního státu je inherentní všem článkům Úmluvy a celá Úmluva z této zásady vychází. V souvislosti s čl. 6 odst. 1 Úmluvy již dříve Soud rozhodl, že právo na "soud zřízený zákonem" je odrazem principu právního státu. Z toho vyplývá, že pokud zásah do práv zaručených článkem 8 Úmluvy pramení z rozhodnutí vnitrostátního soudního orgánu,

kteří je přímo rozhodující pro práva stěžovatelů, pak posouzení souladu tohoto zásahu s požadavky právního státu může zahrnovat také zkoumání toho, zda daný soudní orgán lze považovat za "soud zřízený zákonem" ve smyslu Úmluvy, a to včetně jeho složení a postupu jmenování jeho členů (*mutatis mutandis Juszcyszyn proti Polsku*, č. 35599/20, rozsudek ze dne 6. října 2022, § 265–270; *Tuleya proti Polsku*, č. 21181/19 a 51751/20, rozsudek ze dne 6. července 2023, § 348 a 439).

V senátu ústavního soudu, který vydal napadený nálezn, zasedali soudci, kteří byli do funkce jmenováni způsobem porušujícím článek 6 Úmluvy, jak Soud již dříve konstatoval ve věci *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. proti Polsku* (č. 4907/18, rozsudek ze dne 7. května 2021, § 289–290). Soud proto dospěl k závěru, že zásah do práv stěžovatelky nelze považovat za zákonný ve smyslu článku 8 Úmluvy, neboť nálezn nebyl vydán orgánem, který by dostal požadavkům právního státu (srov. *Guðmundur Andri Ástráðsson proti Islandu*, č. 26374/18, rozsudek velkého senátu ze dne 1. prosince 2020, § 226). Skutkové okolnosti projednávané věci vrhají stín pochybností i na naplnění požadavku "předvídatelnosti", jelikož nálezn ústavního soudu zamezil provedení lékařského zákroku, na který měla stěžovatelka ze zákona nárok, a to těsně před termínem jeho

provedení, čímž byla stěžovatelka zbavena řádných záruk proti svévoli (*Juszcyszyn proti Polsku*, cit. výše, § 265).

K porušení článku 8 Úmluvy proto došlo.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudkyně Jelic a soudci Felici a Wennerström se ve svém souhlasném stanovisku sice ztotožnili s názorem většiny ohledně porušení článku 8 Úmluvy, nesouhlasili však s rozhodnutím o nepoužitelnosti článku 3 Úmluvy. Pozornost se podle nich neměla soustředit jen na emocionální a duševní utrpení stěžovatelky, ale také na ponížení, kterému byla vystavena, společně s pocity strachu a úzkosti [srov. *Obecný komentář Výboru OSN pro lidská práva č. 36 (2019) Článek 6 Právo na život, § 8*].

Soudci Wojtyczek a Paczolay ve svém společném nesouhlasném stanovisku zpochybnili nárok stěžovatelky na potrat podle vnitrostátního práva i před vydáním napadeného nálezu ústavního soudu. Nadto vyjádřili výhrady k přístupu většiny k přezkumu zákonnosti a abstraktní kontrole ústavnosti vnitrostátních právních

předpisů. Soud podle nich není oprávněn posuzovat zákonnost postupu přijímání nebo rušení právních předpisů upravujících výkon práv podle Úmluvy a polský ústavní soud nelze považovat za "soud" ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, pokud provádí abstraktní kontrolu

ústavnosti. V tomto ohledu podle nich Soud překročil princip subsidiarity.

Nestranný soud

Rozsudek ze dne 14. prosince 2023 ve věci č. 41236/18 – *Syndicat National des Journalistes a ostatní proti Francii*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že obavy stěžovatelů co do nestrannosti tří soudců dovolacího soudu byly objektivně oprávněné, jestliže druhou stranou sporu byla společnost, právnícké nakladatelství, s nímž tito soudci pravidelně, úzce a za úplatu spolupracovali. Došlo tím k porušení práva stěžovatelů na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovateli jsou tři odborové organizace, mezi jejichž členy patří také zaměstnanci nakladatelství Wolters Kluwer (WK), které se zaměřuje na vzdělávání právních profesionálů prostřednictvím publikační a přednáškové činnosti. V červnu 2007 došlo k restrukturalizaci skupiny WK (tzv. operace COSMOS), při níž zaniklo několik dceřiných společností v rámci holdingu. Za účelem zpětného odkupu akcií si vzala jejich mateřská společnost půjčku ve výši 445 milionů eur. V praxi to znamenalo, že po několik let nemohl být zaměstnancům vyplácen ke mzdám jejich podíl na zisku skupiny. Tyto důsledky však byly zatajeny podnikové radě, v níž jsou zastoupeni i zaměstnanci společnosti. V červnu 2012 čtyři odborové organizace, včetně stěžovatelů, podaly k soudu návrh, aby určil, že z důvodu porušení informační povinnosti je operace COSMOS vůči zaměstnancům nevymahatelná, a zároveň nařídil vyplatit zaměstnancům jejich nárok na část zisku z minulých let. Prvoinstanční soud žalobu zamítl. Odvolací soud prohlásil nároky odborů zčásti za oprávněné, když dospěl k závěru, že zaměstnanci byli podvedeni. Znalec ocenil nevyplacenou část zisku, na kterou by jinak měli zaměstnanci nárok, na částku mezi 2,5 až 5,2 milionu eur. K podání žalované společnosti rozhodoval ve věci senát dovolacího soudu složený ze šesti soudců. V únoru 2018 dovolání vyhověl a žalobu sám zamítl.

judikatury vyplývá, že test objektivní nestrannosti spočívá v posouzení, zda nezávisle na vlastním chování soudce existují ověřitelné okolnosti vyvolávající pochybnosti o jeho nestrannosti. Při rozhodování, zda v daném případě existuje legitimní důvod k obavě, že konkrétní soudce není nestranný, je subjektivní vnímání účastníka řízení sice důležité, nikoli však určující. Rozhoduje to, zda tato obava může být považována za objektivně oprávněnou. Objektivní test se v podstatě týká hierarchických nebo jiných vazeb mezi soudcem a účastníky řízení. V každém jednotlivém případě je třeba zvážit, zda povaha a stupeň vazby mezi nimi jsou takové, aby zpochybňovaly nestrannost soudce. Konečně, s ohledem na tajnost porad senátu a nemožnost znát skutečný vliv soudce na výsledné rozhodnutí, není počet soudců v senátu relevantní z pohledu kritéria objektivní nestrannosti (tamtéž, § 89 a 90).

Skutečnost, že soudce byl v kontaktu se zástupci jedné ze stran řízení během vzdělávacích nebo vědeckých akcí nesouvisejících s daným případem, sama o sobě bez dalšího nezakládá objektivně oprávněné obavy z nedostatku nestrannosti (SPRL *Projet Pilote Garoube*

O dva měsíce později byl v tisku uveřejněn článek odhalující, že tři ze šesti soudců senátu dovolacího soudu, kteří v tomto případě zasedali, dlouhodobě spolupracovali s žalovaným nakladatelstvím, pro které psali za odměnu texty a přednášeli. Stěžovatelé z tohoto důvodu podali podnět Nejvyšší soudcovské radě (NSR), aby zahájila vůči těmto soudcům disciplinární řízení. NSR ve svém rozhodnutí potvrdila, že soudci byli ve střetu zájmů a pochybnosti o jejich nepodjatosti byly legitimní. Dle NSR soudci pochybili, jestliže se sami nevyloučili pro podjatost. Přesto ke kárnému provinění nedošlo. Soudci sice nedodrželi etická pravidla, když se sami nevyloučili z projednávání věci, toto pochybení však nedosahovalo míry závažnosti, která by znamenala kárný delikt.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali porušení práva na nestranný soud zaručeného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy z důvodu, že v senátu dovolacího soudu zasedali i tři soudci mající úzký profesní vztah k protistraně.

a) Obecné zásady vyplývající z judikatury Soudu

Soud odkázal na shrnutí relevantních obecných zásad ve věci *Morice proti Francii* (č. 29369/10, rozsudek velkého senátu ze dne 23. dubna 2015, § 73–78). Z této

proti Francii, č. 58986/13, rozhodnutí výboru ze dne 10. dubna 2018, § 24). Avšak pokud tento vztah k jedné ze stran je pravidelný, úzký a honorovaný, tyto okolnosti mohou odůvodňovat obavu druhé strany, že soudce může být předpojatý (*Pescador Valero proti Španělsku*, č. 62435/00, rozsudek ze dne 17. června 2003, § 27–28 či *Blesa Rodríguez proti Španělsku*, č. 61131/12, rozsudek ze dne 1. prosince 2015, § 44).

b) Použití těchto zásad na skutkové okolnosti projednávané věci

Úkolem Soudu v projednávané věci bylo zodpovězení otázky, zda tři soudci dovolacího soudu, kteří spolupracovali s vydavatelstvím, mohli rozhodovat ve sporu mezi touto právnickou osobou a stěžovateli, nebo zda tím došlo k porušení požadavku nestrannosti v čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Soud přezkoumával projednávanou věc testem objektivní nestrannosti. Na úvod se ztotožnil s tezí NSR, podle níž má být soudce součástí života společnosti. Jeho účast na aktivitách k šíření judikatury a reflexi aplikace práva je zásadní, neboť přispívá k dialogu mezi

soudním světem a zbytkem společnosti. Dále Soud našel, že v projednávané věci tři ze soudců rozhodujícího senátu dovolacího soudu sice delší dobu spolupracovali s protistranou, nikoli však v souvislosti s operací COSMOS; k té se veřejně nevyjadřovali. Dále vycházel ze závěrů NSR, která měla za prokázanou pravidelnou a placenou účast těchto soudců na vzdělávacích aktivitách pořádaných nakladatelstvím WK, tedy existenci zájmového spojení mezi nimi. Pokud jde o odměnu, ta činila přibližně 1 000 eur za denní školení a 500 až 600 eur za půl dne. Takové honoráře, třebaže jde o jednorázové příjmy, dle Soudu nelze označit za zanedbatelné, když jejich výše odpovídá minimální čisté měsíční mzdě v žalovaném státě. Soud sdílel názor NSR, že existence této vazby k protistraně může v mysli účastníka řízení vzbuzovat oprávněnou pochybnost o nestrannosti soudců. Z tohoto důvodu se dotyční měli sami vyloučit z projednávání věci. V rámci řízení před NSR dva ze soudců argumentovali tím, že vyloučení nebylo vhodné kvůli složitosti věci, kterou by se jinak musel zabývat jiný senát postrádající potřebnou specializaci. Navíc dle nich nebylo nutné, protože přijaté rozhodnutí odpovídá ustálené judikatuře. Dle Soudu naopak tyto úvahy svědčí o tom, že si soudci byli vědomi, že jejich zapojení do rozhodování případu může vzbuzovat otázky z pohledu objektivní nestrannosti soudu. Přesto ale sami proaktivně nepoukázali na existenci vazby k žalované společnosti a nevyloučili se z projednávání věci. I když šíření

informací o právu a judikatuře, zejména skrz pedagogickou nebo publikační činnost, může být považováno za součást výkonu funkce soudce, profesní vztahy dotyčných soudců s jednou ze stran dovolacího řízení byly natolik pravidelné, úzké a honorované, že měli z projednávání věci odstoupit. V opačném případě lze obavy stěžovatelů ohledně absence jejich možné předpojatosti považovat za objektivně oprávněné. K porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy tedy došlo.

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

Soudkyně Mourou-Vikström a Elósegi a soudce Guyomar připojili k rozsudku společné souhlasné stanovisko. V něm zejména vysvětlili, že účast soudců na vzdělávacích, pedagogických a vědeckých akcích, jakož i jejich publikační činnost, jsou společensky žádoucí, neboť soudci mají šířit povědomí o právu. Z tohoto důvodu Soud ve své rozhodovací činnosti stanovil vyšší práh pro určení, kdy profesní vztah soudce k jedné ze stran již odůvodňuje oprávněné obavy z nedostatku nestrannosti. Je jím pouze vztah, který je dlouhotrvající, úzký a honorovaný.

Policie

Rozsudek ze dne

7. prosince 2023 ve věci č. 26074/18 – V proti České republice

Senát páté sekce Soudu rozhodl poměrem pěti hlasů ku dvěma o porušení hmotněprávní složky práva na život podle článku 2 Úmluvy, a to v souvislosti s úmrtím pacienta na psychiatrické klinice po použití taseru policí a podání medikace personálem nemocnice. Dále Soud jednomyslně rozhodl o porušení procesní složky článku 2 kvůli pochybením při vyšetřování této události.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Bratr stěžovatelky („pacient“) se dlouhodobě léčil s paranooidní schizofrenií. V dané době mu bylo 30 let, měřil 188 cm a vážil 127 kg. Dne 5. listopadu 2015 ve večerních hodinách jeho rodina telefonicky požádala o příjezd záchranné služby, jelikož byl agresivní. Po převozu na psychiatrickou kliniku ho lékařka vyšetřila a podala

pomocí hmatů a chvatů ho znehybnili v poloze obličejem dolů. V důsledku velké fyzické síly pacienta však nebyli pro jeho aktivní odpor schopni zafixovat mu ruce za zády. Další dva policisté jim nedokázali pomoci z důvodu omezeného prostoru chodby. V té chvíli se jeden z policistů rozhodl použít taser v distančním režimu (kdy při výboji dochází k paralýze kosterního svalstva zasaženého). Vystřelil ze vzdálenosti asi 1,5 m, přičemž mířil do spodní části zad pacienta. Celkem taser použil třikrát, neboť podle jeho pozdější výpovědi až to mělo dostatečný efekt. První výboj trval 8 vteřin, druhý 11 vteřin a třetí 10 vteřin. Poté se jinému policistovi podařilo zafixovat pacienta a zdravotní sestra mu na pokyn lékařky aplikovala injekčně sedativa. K použití taseru došlo v 5:04 hod, k podání medikace o minutu později. Zdravotníci později uvedli, že o předchozím použití taseru nevěděli. Po otočení pacienta na záda zdravotní sestra zjistila, že je v obličeji promodralý a jeho tep je nehmatný. V 5:12 hod zdravotnický personál zahájil resuscitaci, kterou pak v 5:23 hod převzal specializovaný resuscitační tým. V 6:08 hod byl pacient prohlášen za mrtvého.

mu antipsychotika a sedativa. Následně byl umístěn na dvanáctilůžkové oddělení akutní péče, a to na běžný pokoj; dva akutní pokoje byly právě obsazeny. Kolem 4:00 hod se u pacienta objevily známky neklidu. Sanitář se ho snažil verbálně uklidnit a zároveň pro něj zdravotní sestry začaly připravovat akutní pokoj, uzpůsobený pro kurtování pacientů. Z tohoto pokoje ale musely nejprve přestěhovat jinou pacientku. Ještě předtím však pacient rozbil umyvadlo a vylomil několik dveří. Poté začal manipulovat s požárním hydrantem. Když se mu v tom sanitář pokusil zabránit, srazil ho na zem, začal ho bít a škrtit ho hadicí od hydrantu. Následně fyzicky napadl i lékařku. Pak začal odkrývat elektrické kabely stropního osvětlení a stříkat na ně vodu z hydrantu. Personál přivolal dva pracovníky ostrahy nemocnice. Když se ani těm nepodařilo pacienta uklidnit, zdravotní sestra zatelefonovala na policii. Zhruba v 5:00 hod se dostavili čtyři policisté. Jejich zásah probíhal v chodbě široké 2,25 m. Pacient v té době pokračoval ve stříkání vody na obnažené kabely elektrického vedení. Policisté ho opakovaně vyzvali, aby si lehl na zem, ale bez úspěchu. S využitím matrace jako štítu se dva policisté přiblížili k pacientovi, strhli ho k zemi a

Smrt pacienta byla ihned oznámena Generální inspekci bezpečnostních sborů („GIBS“), která vzápětí zahájila trestní řízení pro podezření z usmrcení z nedbalosti. Téhož dne, tj. 6. listopadu 2015, se v 7:00 hod na kliniku dostavil tříčlenný tým GIBS, který ohledal místo činu, zajistil taser i kamerové záznamy z budovy kliniky, vyzval zasahující policisty k sepsání úředních záznamů o použití donucovacích prostředků a nařídil pitvu mrtvoly. Kamera nejbližší místu zápasu se ale v čase 5:02 hod porouchala vlivem zatečení vody, takže videozáznam z druhé části zákroku nebyl k dispozici. Pitva byla provedena ve stejný den v 10:00 hod.

V období mezi 25. listopadem a 8. prosincem 2015 GIBS vyslechla zdravotní sestry, lékařku a pracovníky ostrahy nemocnice, kteří byli přítomni incidentu. Tři ze zasahujících policistů byli vyslechnuti dne 26. listopadu 2015, čtvrtý pak 2. prosince 2015. V lednu 2016 si GIBS od kliniky vyžádala poskytnutí úplné kopie zdravotní dokumentace pacienta.

V březnu 2016 byl na podkladě pitvy pacienta a po provedení potřebných laboratorních vyšetření vyhotoven

znalecký posudek, podepsaný třemi znalci. Dle závěrů posudku byla bezprostřední příčinou smrti srdeční arytmie, přičemž nelze jednoznačně stanovit, co ji způsobilo: mohla se na ní podílet psychiatrická medikace užívaná pacientem dlouhodobě i podaná toho dne, stres způsobený jeho agresivním záchvatem i vystavení elektrickým výbojům taseru. Zároveň byla u pacienta pitvou prokázána skrytá srdeční anomálie, avšak znalci nedospěli k jednoznačnému závěru ohledně relevance této vady pro jeho smrt.

V dubnu 2016 GIBS vydala usnesení, kterým věc odložila. V odůvodnění uvedla, že zákrok proběhl v souladu s právními i interními policejními předpisy a vinu na smrti pacienta nelze přisuzovat konkrétní osobě. Proti tomuto usnesení stěžovatelka neúspěšně brojila u státního zastupitelství i Ústavního soudu.

Stěžovatelka rovněž podala k příslušnému krajskému úřadu stížnost na postup nemocnice při poskytování zdravotních služeb. Krajský úřad ustanovil nezávislého odborníka, dle jehož posudku byl postup zdravotnického personálu v dané věci zcela *lege artis* a úmrtí pacienta nenastalo v přímé souvislosti s podáním medikace. Na základě tohoto posudku krajský úřad stížnost zamítl.

Postupem policie se zabývala i veřejná ochránkyně práv („ochránkyně“), která ve své zprávě z května 2017 mj.

uvedla, že za výjimečných okolností může být přiměřené i použití taseru proti osobě, která již leží na zemi a snaží se ji zajistit několik policistů, a to např. v situaci, kdy hrozí riziko zásahu osob elektrickým proudem z obnažených kabelů v mokřém prostředí. Upozornila ale, že školení policistů se nevěnovalo nebezpečnosti taseru pro život a zdraví osoby s rizikovými faktory a že interní hodnocení použití taseru bylo povrchní.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala porušení práva na život podle článku 2 Úmluvy v hmotněprávním i procesním aspektu.

V řízení před Soudem intervenoval jako třetí strana veřejný ochránce práv. Ve svém podání k Soudu mj. upozornil, že již v roce 2017 ochránkyně doporučila policejnímu prezidiu, aby zavedlo speciální školení policistů pro zasahování vůči osobám s psychosociálním postižením. V roce 2019 dále navrhla ministerstvu zdravotnictví přijetí metodického pokynu upravujícího koordinaci postupu mezi zdravotníky a policisty při policejních zásazích v nemocničním prostředí, ke kterým nedochází zřídka. Ani jedno z těchto doporučení však doposud nebylo realizováno.

a) Hmotněprávní složka

Soud připomněl, že článek 2 Úmluvy státu neukládá jen to, aby se zdržel záměrného a nezákonného zbavení života, ale plyne z něj i pozitivní závazek státu přijmout přiměřená opatření na ochranu života osob, které se nacházejí v jeho jurisdikci; součástí tohoto závazku je také povinnost zakotvit příslušný regulační rámec a zajistit jeho účinné fungování (*Kotilainen a ostatní proti Finsku*, č. 62439/12, rozsudek ze dne 17. září 2020, § 66) a povinnost vyškolit příslušníky donucovacích orgánů tak, aby byla zajištěna jejich vysoká odbornost a zabránilo se jakémukoli zacházení v rozporu s tímto ustanovením (*Tekin a Arslan proti Belgii*, č. 37795/13, rozsudek ze dne 5. září 2017, § 95). I projednávanou věc proto Soud zkoumal z hlediska zmíněných aspektů.

1. Pozitivní závazek ochrany života pacienta

Soud shledal, že v postupu zdravotnického personálu i policie vůči pacientovi lze identifikovat řadu nedostatků. *Zaprvé* se při přijetí pacienta do nemocnice dalo rozumně předvídat, že se může stát psychotickým či násilným. Byl přijat na akutní oddělení psychiatrické

kliniky, která musí být přiměřeně vybavena na zacházení s duševně nemocnými, rozrušenými a násilnými osobami, a musí zajistit jejich bezpečí. V této souvislosti Soud odkázal na dokument Evropského výboru pro zabránění mučení (CPT) z roku 2017 s názvem *Omezovací prostředky vůči dospělým osobám v psychiatrických zařízeních*. CPT zde za účelem upuštění od používání omezovacích prostředků doporučuje, aby psychiatrická zařízení zajišťovala bezpečné prostředí, zaměstnávala dostatečně početný a náležitě školený personál a podporovala alternativní prostředky včetně deeskalačních technik. V projednávané věci však nebyly předloženy žádné informace o takových preventivních opatřeních v dané nemocnici, ani o využití deeskalačních technik vůči stěžovatelčinu bratrovi.

Zadruhé Soud poukázal na to, že třebaže se zdravotnický personál rozhodl přivolat na pomoc policii, podle všeho neinformoval zasahující policisty o stavu pacienta a s ním spojených zdravotních rizicích.

Zatřetí, policisté zaklekli pacienta do polohy obličejem dolů, která obecně obnáší riziko pozičního dušení

z důvodu tlaku aplikovaného na krk. Zároveň tato poloha znemožňuje pozorovat, zda daná osoba skutečně dýchá.

Začtvrté, uvedená poloha dle Soudu snížila riziko, že pacient unikne nebo bude i nadále ohrožovat přítomné osoby. Vzniká tedy otázka, zda bylo použití taseru zcela nezbytné. CPT přitom zařazuje tasery jakožto elektrické paralyzéry do kategorie „méně smrtících zbraní“. Ve své dosavadní judikatuře Soud shledal, že vystavení osoby elektrickým šokům je zvláště závažnou formou špatného zacházení, která je způsobilá vyvolat značnou bolest a utrpení (např. [Kanciat proti Polsku](#), č. 37023/13, rozsudek ze dne 23. května 2019, § 78).

I za předpokladu, že použití taseru proti pacientovi nepředstavovalo sílu, která je z povahy věci smrtící, je dle Soudu nicméně pravděpodobné, že způsobilo či alespoň uspíšilo jeho smrt. Třebaže zasahující policisté nemohli vědět, že pacient trpí srdeční anomálií, v jejíž důsledku bylo použití taseru ještě riskantnější, už samotná skutečnost, že byl psychiatrickým pacientem, je měla vést k tomu, aby si uvědomili, že se jedná o zranitelnou osobu (v důsledku své hospitalizace a probíhající ataky nemoci) a že mu navíc velmi pravděpodobně byla podána medikace. Dle Soudu nelze vyloučit, že to byly právě elektrické šoky z taseru, které způsobily pacientovu srdeční arytmií, a tím i smrt (srov. [Boukrourou a ostatní proti Francii](#), č. 30059/15, rozsudek ze dne 16.

listopadu 2017, § 60). V této souvislosti se Soud pozastavil nad skutečností, že taser byl vůči pacientovi použit třikrát ve velmi krátkém časovém rozmezí, a vzápětí mu byla aplikována sedativa, aniž by byl předtím obrácen na záda.

Soud zdůraznil, že není nic neobvyklého na tom, že osoby hospitalizované na akutním oddělení psychiatrické kliniky jsou rozrušené či jednají násilně. Psychiatrická zařízení proto musí v zásadě disponovat přiměřeným vybavením i personálem, aby takové pacienty dokázala zvládat vlastními silami a aby bylo přivolání policie pouze krajním opatřením, kdy navíc dojde k náležitě koordinaci obou složek. To se však v projednávané věci nestalo.

Dle Soudu tedy v důsledku výše uvedených nedostatků, posuzovaných souhrnně, stát nedostál svému pozitivnímu závazku poskytnout bratru stěžovatelky přiměřenou péči a ochránit jeho život.

2. Příslušný regulační rámec

V dalším kroku se Soud zabýval otázkou, zda stát naplnil svou povinnost zavést příslušný regulační rámec. V dané době bylo použití taseru upraveno zejména zákonem o policii a interním policejním předpisem. Podle § 58 odst. 1 zákona o policii nesmí policista použít taser při zákroku proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo

chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let, vyjma případů, kdy útok takové osoby bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví policisty anebo jiné osoby nebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak. Dle Soudu tato úprava nereflktuje zdravotní rizika spojená s použitím taseru a zejména neobsahuje speciální ustanovení pro osoby s duševní poruchou, nebo obecněji pro hospitalizované pacienty, kterým byla s velkou pravděpodobností podána medikace. Tyto osoby nejsou zmíněny v § 58 odst. 1 zákona o policii, ani v žádném interním policejním předpisu. CPT přitom doporučuje vyhnout se použití elektrických paralyzérů proti zvláště zranitelným osobám, jakož i osobám v deliriu či intoxikovaným. Dle Vysokého komisaře OSN pro lidská práva je riziko těžké újmy na zdraví či dokonce smrti podstatně vyšší, pokud se taser použije proti osobám, které užívají určitou medikaci nebo je u nich z jiných důvodů pravděpodobnější výskyt srdečních komplikací.

Dále je dle Soudu politováníhodné, že příslušné vnitrostátní orgány odmítly doporučení ochránkyně, aby zavedly speciální školení policistů pro zasahování vůči

osobám s psychosociálním postižením. Soud v této souvislosti připomněl, že z jeho dosavadní judikatury plyne, že zacházení s duševně narušenými jedinci zjevně vyžaduje zvláštní školení ([Tekin a Arslan proti Belgii](#), cit. výše, § 97).

A konečně Soud upozornil na to, že v České republice zatím neexistuje žádný předpis ani metodický pokyn vyžadující spolupráci a koordinaci mezi policisty zasahujícími v nemocničním prostředí a zdravotnickým personálem. V této souvislosti Soud uvedl, že pokud se intervenci policie v psychiatrickém zařízení nelze vyhnout, zasahující policisté by měli být informováni o rizicích spojených s použitím taseru a o potřebě zvláštní obezřetnosti při zacházení s osobami, které vykazují rizikové faktory; v každém případě by měli plnit své povinnosti způsobem, který zklidňuje a deeskaluje konfliktní situace.

Ve světle uvedeného Soud shledal, že stát nenaplnil ani svou povinnost zavést vhodný regulační rámec, který by se týkal *zprvé* koordinace mezi zdravotníky a policisty v případech, kdy je intervence policie

v nemocničních zařízeních nevyhnutelná, a *zadruhé* možných zdravotních rizik spojených s policejním použitím taseru jak obecně, tak zejména vůči osobám s duševní poruchou – a to především v situacích, kdy nebylo zjištěno, zda a případně jak byly tyto osoby medikovány. V projednávané věci dle Soudu neměli zasahující policisté k dispozici jasná pravidla, jak postupovat při zásahu proti psychiatrickým pacientům jako byl bratr stěžovatelky, což může vysvětlit, proč konali spontánně a neporadili se nejdříve s personálem kliniky.

3. Závěr

Soud tedy dospěl k závěru, že došlo k porušení hmotněprávního aspektu článku 2 Úmluvy.

b) Procesní složka

Tuto část stížnosti Soud zkoumal ve světle relevantních obecných zásad shrnutých ve věci *Armani Da Silva proti Spojenému království* (č. 5878/08, rozsudek velkého senátu ze dne 30. března 2016, § 229–239). Stěžejními kritérii pro hodnocení, zda bylo vyšetřování jako celek účinné, jsou jeho důkladnost, rychlost a nezávislost, a také zapojení členů rodiny oběti. Za účinné přitom lze považovat vyšetřování, které je způsobilé vést k objasnění skutkového stavu, určení toho, zda bylo použito síly za daných okolností oprávněné, a k identifikaci odpovědných osob (tamtéž, § 233).

možné posoudit přiměřenost použitých donucovacích opatření.

Zadruhé, výslechy policistů proběhly toliko formálním způsobem: policisté měli pouze popsat průběh události a bylo jim položeno velmi málo otázek, které se navíc netýkaly donucovacích prostředků použitých během zásahu.

A *zatřetí*, třebaže bylo ve věci shromážděno množství důkazů, vyšetřování bylo vedeno poměrně úzce. Zejména se nezaměřilo na to, jaké informace byly během zásahu sdíleny mezi policisty a personálem nemocnice, a znalci nebyli dotázáni na možnou interakci mezi medikací podanou pacientovi (před zásahem i po něm) a použitím taseru. Pakliže není prozkoumána zjevně se nabízející vyšetřovací linie, narušuje to v rozhodující míře způsobilost vyšetřování objasnit skutkový stav a identifikovat odpovědné osoby (*Armani Da Silva proti Spojenému království*, cit. výše, § 234).

I když tedy zasahující policisté mohli upřímně věřit, že použité donucovací prostředky včetně taseru byly na překonání pacientova odporu zcela nezbytné a

V projednávané věci Soud shledal, že vyšetřování bylo způsobilé objasnit skutkový stav a identifikovat odpovědné osoby. Toto vyšetřování vedla GIBS, kterou Soud už ve své předchozí judikatuře označil za nezávislý orgán (*B. Ů. proti České republice*, č. 9264/15, rozsudek ze dne 6. října 2022, § 96). GIBS navíc reagovala okamžitě a z vlastní iniciativy: vyšetřování případu bylo zahájeno již v den smrti pacienta. Došlo k zajištění důkazového materiálu včetně taseru, zasahující policisté byli vyzváni k sepsání úředních záznamů o použití donucovacích prostředků, byla provedena pitva a nařízeno vyhotovení znaleckého posudku. GIBS rovněž vyslechla očitě svědky události, včetně všech čtyř zasahujících policistů. Případ byl uzavřen v dubnu 2016, tj. po pěti měsících; vyšetřování bylo tedy i dostatečně rychlé.

Zároveň však toto vyšetřování zatěžovaly i nedostatky, které mohly snížit jeho důkladnost a spolehlivost. *Zaprvé*, zasahující policisté nebyli ihned po incidentu izolováni a neprodleně vyslechnuti, aby se zabránilo sladění jejich výpovědí. Místo toho jejich výslech proběhl až po 20 dnech, resp. jednom měsíci. Pokud jde o úřední záznamy o použití donucovacích prostředků, které policisté sepsali hned v den smrti pacienta, Soud poukázal na kritiku ze strany ochránkyně, která ve své zprávě z května 2017 uvedla, že tyto záznamy neobsahují podrobný popis události, na jehož základě by bylo

přiměřené – přičemž toto přesvědčení mohlo plynout především z absence řádného školení pro zasahování vůči osobám s psychosociálním postižením – výše zmíněné vady ve vyšetřování neumožnily náležitě stanovit, zda byla založena odpovědnost státu v důsledku kumulativního pochybení veřejných orgánů.

Ve světle uvedeného Soud dospěl k závěru, že vyšetřování v projednávané věci nebylo dostatečné, a k porušení procesních povinností státu na poli článku 2 Úmluvy tedy došlo.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudce Gnatovský ve svém souhlasném stanovisku mj. upozornil na to, že rozsudek jednoznačným a obecným způsobem nekonstatuje, že by použití elektrických paralyzérů proti pacientům psychiatrických zařízení mělo být zcela vyloučeno. Dle jeho názoru by ovšem tasery nikdy neměly být používány vůči zranitelným osobám, včetně psychiatrických pacientů, a to s výjimkou situací, kdy je to nezbytné pro ochranu života a zdraví. Práh pro použití taseru by tedy měl být stejně vysoký jako u

střelných zbraní. V žádném případě nesmí být taser považován za jeden z přípustných omezovacích prostředků v psychiatrických zařízeních.

Soudkyně Elósegui ve svém částečně souhlasném a částečně nesouhlasném stanovisku uvedla, že sdílí názor většiny ohledně porušení procesní složky článku 2, ale k porušení hmotněprávního aspektu tohoto ustanovení dle jejího názoru nedošlo. Policisté museli reagovat na velmi náhlou, vyhrocenou a nebezpečnou situaci. Navíc nevěděli, že pacient trpí srdeční anomálií; ta byla objevena až při pitvě. Nemohli tedy předvídat, že použití taseru je způsobil ohrozit ho na životě (srov. [Boukrourou a ostatní proti Francii](#), cit. výše, § 61). Rozsudek odpovědnost za porušení Úmluvy připisuje státu, zatímco si dává velký pozor, aby nevinil dotčené policisty. Pokud však rozsudek poukazuje na nedostatky v právní úpravě, nemělo by to automaticky vést k závěru o porušení hmotněprávního aspektu článku 2, pokud se zároveň neprokáže, že tyto nedostatky za okolností projednávané věci způsobily újmu dané osobě. Byť lze souhlasit se všemi doporučeními, která Soud v této části rozsudku vyslovil ohledně nedostatků obecného regulačního rámce, tato doporučení zde měla figurovat jako *obiter dictum*, a ne jako důvod shledání porušení hmotněprávní složky článku 2.

eskalovala, když začali protestující házet kameny a další předměty, použila policie slzný plyn, načež část policejních jednotek, které nebyly vybaveny maskami, musela místo opustit. Protestující následně Molotovovými koktejly zapálili několik aut a stromů a malá skupina z nich pronikla za bránu do dvora úřadu premiéra. Následně začalo několik příslušníků národní gardy používat střelné zbraně a střílet slepými, ale i ostrými náboji. Kromě A. N. byli zabití rovněž tři další protestující a několik protestujících a příslušníků národní gardy a policie bylo zraněno. V souvislosti s těmito událostmi bylo zahájeno trestní vyšetřování a dva z podezřelých, příslušníci národní gardy, byli shledáni vinnými ze zabití z nedbalosti ve vztahu ke dvěma dalším obětem. Případ A. N. byl oddělen od zbytku trestního vyšetřování a stále probíhá.

Stěžovatelky podaly žalobu na náhradu škody proti státu. Správní soud v roce 2017 pravomocně rozhodl, že příslušníci národní gardy použili zbraně v rozporu s tehdy platnými vnitrostátními předpisy, a že za smrt A. N. tedy nesou odpovědnost státní orgány. Každé stěžovatelce přiznal sumu zhruba 103 000 eur.

Soudkyně Morou-Vikström připojila k rozsudku prohlášení o nesouhlasu s hmotněprávním porušením článku 2 Úmluvy, avšak bez odůvodnění.

Rozsudek ze dne 14. listopadu 2023 ve věci č. 1049/17 - *Nika proti Albánii*

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně shledal, že použití střelných zbraní členy národní gardy při potlačování politických protestů, v jejichž důsledku příbuzný stěžovatele zemřel po zásahu do hlavy, představovalo porušení článku 2 v jeho hmotněprávní složce. Rovněž jednomyslně Soud konstatoval porušení tohoto článku v jeho procesní složce, jelikož vyšetřování dotčených událostí nebylo účinné, když došlo k nedostatkům v počátečních fázích vyšetřování, nebyla dostatečně prošetřena odpovědnost velitelů za vývoj událostí a do vyšetřování nebyly odpovídajícím způsobem zapojeny stěžovatelky.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelkami jsou manželka a dcery A. N., který zemřel na následky střelného zranění hlavy, jež utrpěl během plánovaného a předem ohlášeného protestu organizovaného hlavní opoziční stranou v lednu 2011 před úřadem albánského premiéra. Poté, co situace

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 ÚMLUVY

Stěžovatelky namítaly, že použití síly ze strany představitelů státu proti A. N. představovalo porušení hmotněprávní složky článku 2 Úmluvy. Namítaly rovněž, že vyšetřování smrti člena jejich rodiny nebylo účinné, což představuje porušení procesní složky tohoto článku.

a) Procesní složka

1. Obecné zásady

Soud shrnul klíčové zásady ohledně povinnosti provést účinné vyšetřování, pokud došlo k zabití ze strany představitelů státu, v rozsudku [Armani Da Silva proti Spojenému království](#) (č. 5878/08, rozsudek velkého senátu ze dne 30. března 2016, § 229–238). Aby bylo vyšetřování účinné, je nezbytné, aby osoby odpovědné za vyšetřování a provádějící jej byly nezávislé na osobách, které se na událostech podílely. To znamená nejen absenci hierarchického nebo institucionálního propojení, ale také praktickou nezávislost. V sázce není nic menšího než důvěra veřejnosti v monopol státu na použití

síly (tamtéž, § 232). Orgány musí podniknout veškeré přiměřené kroky k zajištění důkazů týkajících se události, mimo jiné včetně výpovědí očitých svědků, forenzních důkazů a případně pitvy, která poskytne úplný a přesný záznam o zranění a objektivní analýzu klinických nálezů, včetně příčiny smrti. Kromě toho, pokud došlo k použití síly ze strany představitelů státu, musí být vyšetřování účinné i v tom smyslu, že je schopno vést k určení, zda použitá síla byla či nebyla oprávněná (tamtéž, § 233). V případě, že došlo k podezřelému úmrtí rukou představitelů státu, musí být následné vyšetřování ze strany příslušných vnitrostátních orgánů obzvláště přísně kontrolováno (tamtéž, § 234).

2. Obecné nedostatky v počátečních fázích trestního vyšetřování

Soud konstatoval, že ačkoli orgány reagovaly okamžitě a zahájily vyšetřování ještě týž den, kdy došlo k události, v počátečních fázích došlo k následujícím obecným nedostatkům.

Zprv, vysoce postavení úředníci učinili unáhlená veřejná prohlášení, že oběti byly zastřeleny z bezprostřední blízkosti jinými zbraněmi, než které používá národní garda a policie. To vyvolalo pochybnosti o tom, zda výkonné orgány od počátku usilovaly o úplné objasnění závažných událostí a zda neodvádí pozornost od

trestního vyšetřování nebo do něj nevhodně nezasahují.

Zadruhé, uvedené pochybnosti nerozptýlilo to, že generální prokurátor byl ostře kritizován tehdejšími premiérem i parlamentním vyšetřovacím výborem, který byl zřízen souběžně s probíhajícím trestním vyšetřováním, aby prošetřil údajné zásahy ze strany státních zástupců vyšetřujících události (a nikoliv za účelem objasnění skutečností a případné odpovědnosti státu). Tyto kroky, posuzované v celkovém kontextu, musely mít negativní dopad na účinnost vyšetřování, zejména proto, že mohly odradit od spolupráce svědky.

Zatřetí, přestože byl na šest příslušníků národní gardy vydán během několika hodin po incidentu zatykač, nebyl údajně kvůli administrativním nedostatkům vykonán. To vedlo k osmnáctidennímu zpoždění ve výsledku podezřelých, čímž došlo ke ztrátě drahocenného času a možnosti minimalizovat jakoukoli možnost dohody mezi nimi nebo zkreslování pravdy (*Jaloud proti Nizozemsku*, č. 47708/08, rozsudek velkého senátu ze dne 20. listopadu 2014, § 207).

Konečně Soud zdůraznil, že při zajištění videozáznamů z incidentu chyběla rychlost a pečlivost a státní zástupci nezajistili tyto záznamy bezprostředně po incidentu. Nejzásadnější bylo, že velká část těchto záznamů, uložených na externím disku, který se nacházel v

serverovně úřadu předsedy vlády, byla bezprostředně po incidentu vymazána. Pochybnosti o tom, zda jejich vymazání nebylo úmyslné a provedené za účelem zakrytí pravdy, nebyly rozptýleny ani v řízení vedeném proti pracovníkovi informačních technologií úřadu předsedy vlády, který nezjistil přesné okolnosti a totožnost osoby (osob), která vymazání nahrávek nařídila a provedla. Příslušné orgány byly povinny zachovat je v neporušeném stavu a zabezpečit je před zásahy třetích osob (*Lovpyginy proti Ukrajině*, č. 22323/08, rozsudek ze dne 23. června 2013, § 106).

3. Nedostatečné prošetření možné odpovědnosti velitelů na místě za vývoj události

Soud konstatoval, že trestní vyšetřování se soustředilo výhradně na určení osoby, která byla přímo odpovědná za smrt A. N., a že nebylo vyšetřováno, zda ke smrti A. N. mohlo přispět jednání nebo opomenutí velitelů národní gardy. Orgány neprovedly skutečné a dostatečné vyšetřování některých klíčových otázek. Zejména nevyšetřily možnost, že demonstranti, včetně A. N., byli přímým cílem útoku, a ani to, do jaké míry byli za vývoj

události odpovědní velitelé; systematicky neanalyzovaly forenzní charakteristiky střelných zranění utrpěných demonstranty, kteří nebyli zabiti, a nevysvětlily velký počet stop po projektilích nalezených na kovovém oplocení budovy, kde se odehrála většina násilných střetů. Dále nebyla stanovena přesná chronologie událostí, včetně pořadí a povahy rozkazů vydaných veliteli národní gardy na místě a přesného okamžiku, kdy byly jednotlivé oběti, včetně A. N., zastřeleny, a míst, na kterých stály.

Nebylo také provedeno žádné šetření, které by určilo, zda nedošlo k selhání, pokud jde o plánování, koordinaci a plnění povinností příslušníků ozbrojených sil. Takové podrobné šetření by mohlo objasnit, zda v událostech, které vedly ke ztrátám na životech, nehrály roli další faktory, a vyvodit závěry, které by pomohly zabránit podobným incidentům v budoucnosti.

4. Konkrétní nedostatky týkající se vyšetřování smrti A. N.

Vláda nereagovala na tvrzení stěžovatelek, že byla provedena soudní pitva těl ostatních obětí, ale nikoli A. N., ani nepředložila dokumenty objasňující, jaká vyšetření

požadovala provést na jeho těle. Znalecký posudek o zraněních A. N., který byl vypracován několik let po jeho smrti, se opíral o dřívější lékařské zprávy a záznamy, nikoli o ohledání jeho těla. Nadto vzhledem k tomu, že vláda nepředložila žádné důkazy o opaku, Soud shledal, že stěžovatelky nebyly do řízení zapojeny v rozsahu nezbytném pro ochranu jejich oprávněných zájmů. Řada jejich otázek totiž zůstala doposud nezodpovězena.

5. Závěr

Vzhledem ke všem výše uvedeným skutečnostem nebylo možné považovat vyšetřování za účinné, tj. způsobilé vést k identifikaci a potrestání osob odpovědných za události a k objasnění pravdy. Námitka vlády, která byla spojena s procesním aspektem, ohledně nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy z důvodu probíhajícího vyšetřování, byla proto zamítnuta. Soud tak shledal porušení procesní složky práva na život chráněného článkem 2 Úmluvy.

b) Hmotněprávní složka

1. K přijatelnosti

Vláda namítala, že stěžovatelky ztratily postavení obětí namítaného porušení, neboť stát každé z nich v rámci správního řízení vyplatil náhradu škody. Soud nicméně poukázal na svou ustálenou judikaturu, dle níž pokud jde o nezákonné použití síly představiteli státu, které

nespočívá v pouhé nedbalosti, nepředstavuje účinný prostředek nápravy ve vztahu k hmotněprávnímu porušení článku 2 Úmluvy občanskoprávní nebo správní řízení, jehož jediným účelem je poskytnutí náhrady škody, a ne identifikace a potrestání odpovědných osob (*Mocanu a ostatní proti Rumunsku*, č. 10865/09 a 2 další, rozsudek velkého senátu ze dne 17. září 2014, § 227). Pakliže není od začátku zjevné, že se jednalo o smrt v důsledku nehody či nedbalosti, tj. pokud existuje přinejmenším hájitelné tvrzení o úmyslném usmrcení – tak jako v projednávané věci – stát má ve smyslu článku 2 Úmluvy povinnost provést účinné vyšetřování, a vyplacení náhrady škody ho této povinnosti nezbavuje.

2. K otázce, zda stát přijal nezbytná legislativní, správní a regulační opatření, aby co nejvíce omezil nepříznivé důsledky použití síly

Soud připomněl, že povinnost státu chránit právo na život zahrnuje zejména zavedení vhodného právního rámce definujícího omezené okolnosti, za nichž mohou donucovací orgány použít sílu a střelné zbraně, a to se zohledněním příslušných mezinárodních norem. V souladu se zásadou přísné přiměřenosti obsaženou v článku 2 musí vnitrostátní právní rámec podmiňovat použití střelných zbraní pečlivým posouzením situace, a zejména vyhodnocením povahy trestného činu spáchaného dotyčnou osobou a hrozby, kterou představovala. Vnitrostátní právo upravující policejní operace

musí navíc zajistit systém přiměřených a účinných záruk proti svévoli a zneužití síly, a dokonce i záruk proti nehodám, kterým se lze vyhnout (*Giuliani a Gaggio proti Itálii*, č. 23458/02, rozsudek velkého senátu ze dne 25. srpna 2011, § 209).

V projednávané věci byla jedním z tvrzených důvodů použití střelných zbraní ochrana úřadu premiéra. Soud označil za problematické, že v rozhodné době právní předpisy upravující použití střelných zbraní umožňovaly jejich použití k ochraně majetku, aniž by blíže specifikovaly, za jakých výjimečných okolností může být takové použití odůvodněno. Ačkoli použití střelných zbraní k ochraně majetku na veřejných místech, kde se shromažďují lidé, bylo omezeno určitými zárukami, článek 2 neumožňuje použití smrtící síly k ochraně majetku jako takového. Pokud není možné zcela vyloučit, že použití smrtící síly na ochranu majetku může být za výjimečných okolností oprávněné, je třeba dle Soudu tyto podmínky jasně definovat. V této souvislosti Soud poznamenal, že zákon byl od té doby novelizován tak, aby zahrnoval podmínku, že životy pracovníků bránících

střežený objekt (nebo životy jiných osob) jsou zjevně ohroženy.

Kromě toho dotčené zákony nestanovily požadavek na ústní varování a vystřelení varovného výstřelu do vzduchu předtím, než jsou výstřely mířeny přímo na osoby.

3. K otázce, zda bylo použití smrtící síly oprávněné

Relevantní zásady Soud shrnul v rozsudku *Giuliani a Gaggio proti Itálii* (cit. výše, § 174–182). Soud přijal závěry správního soudu, že stát byl odpovědný za smrt A. N., jakož i uznání odpovědnosti státu v důsledku použití nepřiměřené smrtící síly příslušníky národní gardy. Ani správní soud, ani vláda však neposkytly podrobnosti o okolnostech, které vedly ke smrti A. N., a o jednání nebo opomenutí ze strany představitelů státu, které založily odpovědnost státu podle článku 2. S ohledem na zjištění správního soudu, že příslušníci národní gardy použili zbraně způsobem, který byl v rozporu s vnitrostátním právem, a uznání odpovědnosti státu za smrt A. N., neboť orgány "nepřijaly všechna nezbytná opatření, aby zabránily ztrátě života zemřelého", vycházel

Soud z toho, že A. N. byl usmrčen v důsledku použití střelných zbraní příslušníky národní gardy.

Posouzení skutkového stavu odvolacím soudem v rámci trestního řízení vedeného proti příslušníkům národní gardy bylo omezené a nepřineslo úplný popis okolností a chronologických událostí, které předcházely použití smrtící síly. Na vnitrostátní úrovni se rovněž neřešilo, zda nebylo možné použít k rozeznání davu ve větší míře jiné než smrtící prostředky. Vodní dělo a slzný plyn byly použity pouze jednou a vláda v tomto ohledu neposkytla žádné vysvětlení, proč bezpečnostní složky neměly k dispozici dostatečné množství nesmrtících prostředků ke kontrole davu.

Vláda uznala, že použití smrtící síly nebylo legitimní. Nebylo prokázáno, že by v době střelby ostrými náboji představovala relativně malá skupina násilníků vážné a bezprostřední nebezpečí pro jakoukoli osobu, včetně příslušníků národní gardy nebo státních zaměstnanců uvnitř budovy. Za daných okolností dle Soudu nelze přijmout argument, že samotná obrana bezpečnosti budovy představovala legitimní důvod pro použití smrtící síly.

Navíc nebylo nikdy tvrzeno, že by A. N. představoval vážnou hrozbu pro personál národní gardy nebo pro střežený objekt: ve skutečnosti stál na chodníku na druhé straně ulice naproti budově a nic

nenasvědčovalo tomu, že by se podílel na jakémkoli násilném jednání. I kdyby Soud připustil, že policisté vystřelili pouze varovné výstřely do vzduchu, nebylo prokázáno, že to bylo provedeno způsobem, který byl v souladu s článkem 2. Varovné výstřely musí být vypáleny do vzduchu s téměř svislou polohou zbraně, aby bylo zajištěno, že cíl není zasažen. To bylo v daném případě o to důležitější, jelikož se jednalo o demonstraci, které se účastnilo mnoho osob a jakákoli nedbalost příslušníků národní gardy při použití střelné zbraně mohla mít fatální následky. Bylo tedy obtížné si představit, jak by střelba do vzduchu pod obezřetným úhlem mohla zasáhnout A. N. stojícího na úrovni ulice do hlavy, a to i odrazem. Proto i za předpokladu, že by A. N. byl usmrčen střelou vystřelenou do vzduchu, byla tato střelba provedena špatně; nebylo totiž dbáno na to, aby bylo maximálně omezeno riziko ohrožení životů kolemjdoucích, kteří se nedopustili násilí. To představuje hrubou nedbalost.

4. K otázce, zda organizace a plánování policejních operací byly slučitelné se závazkem chránit život vyplývajícím z článku 2 Úmluvy

Soud vyjmenoval zásady týkající se organizace a plánování policejních operací v rozsudku [Giuliani a Gaggio proti Itálii](#) (cit. výše, § 248–250). Konstatoval, že v tomto ohledu došlo k závažným pochybením, přestože orgány měly dostatek času na přípravu, neboť akce byla

ohlášena několik dní předem a policii bylo předloženo písemné oznámení o její organizaci, místech shromáždění protestujících a jejich trase. Dále se ukázalo, že nebyly vydány přesné a jasné instrukce ohledně použití smrtící síly a konkrétních opatření pro kontrolu davu, ani nebyla předem zajištěna dostatečná koordinace mezi národní gardou a policií v souvislosti s těmito dvěma faktory. Množství slzného plynu, které bylo k dispozici, a zajištění jediného vodního děla zjevně nestačily k rozeznání davu bez použití potenciálně smrtících opatření. Běžná policie nebyla vybavena maskami proti slznému plynu, takže se musela stáhnout a nechat jednotky národní gardy, aby samy prováděly veškeré zásahy. Neexistoval ani jasný řetězec velení; jeho absence ze své podstaty zvyšuje riziko, že někteří policisté budou střílet nevypočitatelně. Možnost, že velitelé na místě v tak nestabilní situaci nevydali odpovídající rozkazy, rovněž vyvolává otázky ohledně adekvátnosti plánování a přímého vedení operace. Navíc ústní varování, které bylo vydáno před použitím střelných zbraní, bylo vágní a nepřesné (nezmiňovalo explicitně střelbu), a

nelze ho tedy považovat za dostatečné varování před použitím potenciálně smrtících zbraní.

5. Závěr

Soud shrnul, že použití smrtící síly příslušníky národní gardy, které mělo za následek smrt A. N., nebylo v souladu s přísnými požadavky článku 2. Byly zjištěny nedostatky v právním rámci upravujícím použití potenciálně smrtících zbraní v souvislosti s operacemi na kontrolu davu obecně a závažné nedostatky v plánování a kontrole posuzované akce. Nebylo rovněž prokázáno, že použití smrtící síly příslušníky národní gardy bylo vzhledem k okolnostem naprosto nezbytné. Vláda ostatně sama uznala, že posuzované použití síly bylo nepřiměřené. Soud tak naznal, že došlo rovněž k porušení článku 2 Úmluvy v jeho hmotněprávní složce.

Vězeňství

Rozsudek ze dne 3. října 2023 ve věci č. 27753/19 – *El-Asmar proti Dánsku*

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl o porušení článku 3 Úmluvy v jeho procesní i hmotněprávní složce, jelikož vnitrostátní orgány se nedostatečně zabývaly tím, zda bylo použití pepřového spreje vůči agresivnímu vězni zcela nezbytné, a nepoučily ho předem o jeho možném využití v případě neuposlechnutí příkazu dozorců.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel byl v březnu 2017 zatčen a později umístěn do bezpečnostní cely z důvodu nebezpečného chování a obavy z útěku. Ze záznamů věznice lze vyčíst, že byl psychicky velmi nestabilní, vyhrožoval dozorcům, že je zabije, či že se je i pokusil napadnout. Když ho v cele v dubnu 2017 navštívil lékař, stěžovatel vyhrožoval, že zničí celu a zabije dozorce, pokud mu nedají televizi a cigarety. O šest hodin později stěžovatel údajně házel jídlo do okna, močil pod dveře, ničil matraci a křičel, že všechny zabije. O dvacet minut později kopal do dveří a znovu křičel výhrůžky. Posléze za ním vstoupili do cely čtyři dozorcí, kteří vůči němu zakročili. Během tohoto

incidentu se měl stěžovatel rozeběhnout proti dozorcům a jednoho z nich se pokusit udeřit do hlavy, proto ho tento postříkal pepřovým sprejem. Jeden z dozorců se poté spojil s vězeňským lékařem, který neshledal důvod pro to, aby stěžovatele vyšetřil.

Stěžovatel o dva dny později skrze právního zástupce podal stížnost k policii na to, že dozorcí vůči němu použili pepřový sprej. Policie ho požádala, aby se dostavil k lékaři, což stěžovatel odmítl učinit, neboť žádal o prohlídku nezávislým lékařem mimo věznici. Dále podal stěžovatel stížnost k Oddělení vězeňské a probační služby, které ale zásah dozorců považovalo za opodstatněný, neboť stěžovatel vykazoval extrémně násilné chování. Policie v rámci šetření případu vyslechla stěžovatele až v listopadu 2017 a dva z dozorců v lednu 2018. Ověřila také, že neexistují žádné videozáznamy. Následně dospěla k závěru, že vůči dozorcům nezahájí trestní stíhání. Odůvodnila to rozpory ve výpovědích dozorců a stěžovatele, absencí důkazů, dalších svědků a kamerových záznamů a také tím, že se stěžovatel nenechal vyšetřit vězeňským lékařem. V listopadu 2018 odvolací orgán potvrdil rozhodnutí o nezahájení trestního stíhání.

Ohledně procesní stránky stěžovatelovy stížnosti rozhodla až v září 2019 Vedoucí kancelář policie. Ta uznala, že sedm měsíců od dubna 2017 do listopadu 2017, během kterých nebyly činěny žádné vyšetřovací úkony, je

nepřiměřeně dlouhá doba. Vyšetřování jako celek však nepovažovala za neúčinné. Toto rozhodnutí bylo potvrzeno i v odvolacím řízení.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že byl vystaven použití pepřového spreje v rozporu s procesní i hmotněprávní složkou článku 3 Úmluvy.

a) Obecné zásady

Soud úvodem připomněl, že jakékoliv použití fyzické síly vůči osobě omezené na osobní svobodě, které nebylo zcela nezbytné v důsledku jejího chování, zakládá porušení zákazu špatného zacházení (*Pranjić-M-Lukić proti Bosně a Hercegovině*, č. 4938/16, rozsudek ze dne 2. června 2020, § 73). Vláda přitom nese v řízení před Soudem důkazní břemeno. Musí tedy předložit takové důkazy, které zpochybní popis událostí, jak jej uvedla oběť, a to zejména kvůli tomu, že osoby ve vazbě jsou ve zranitelném postavení a stát má povinnost je chránit (*Ibrahimov a Mammadov proti Ázerbajdžánu*,

č. 63571/16, rozsudek ze dne 13. února 2020, § 89). Použití pepřového spreje je v určitých případech přípustné. Tento prostředek by však neměl být použit v uzavřených prostorech, ani vůči vězni, který už byl přiveden pod kontrolu (*Ali Güneş proti Turecku*, č. 9829/07, rozsudek ze dne 10. dubna 2012, § 39 a 41).

Ohledně procesní stránky článku 3 Soud připomněl, že aby vyšetřování mohlo být považováno za účinné, musí být způsobilé vést k identifikaci odpovědných osob a případně i k jejich potrestání. V tomto pravidle je implicitně schován i požadavek rychlosti (*Baranin a Vukčević proti Černé hoře*, č. 24655/18 a 24656/18, rozsudek ze dne 11. března 2021, § 133–137).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

1. Procesní aspekt

V projednávaném případě se Soud zabýval nejprve procesní stránkou. Zrekapituloval, že kritika vnitrostátních orgánů se vztahovala k délce sedmi měsíců, které uplynuly mezi dobou, kdy stěžovatel nahlásil incident, a dobou, kdy byl poprvé vyslechnut policií. Následně trvalo

další dva měsíce, než byli vyslechnuti dozorcí. Takto zdoluhavé započetí vyšetřování nemůže být dle Soudu považováno za splňující požadavek rychlosti. Poté však už bylo vyšetřování vedeno s přiměřenou rychlostí. Zároveň byla zaznamenána identita příslušných dozorců a popis události v záznamech věznice odpovídá pozdějším výpovědím dozorců. Za těchto okolností Soud shledal, že prodleva v úvodu vyšetřování sama o sobě nemůže vést k závěru, že vyšetřování bylo neúčinné.

Soud dále posuzoval, zda bylo vyšetřování adekvátní. Podotkl přitom, že se vnitrostátní orgány během něj zabývaly především tím, zda vznést trestní obvinění vůči dvěma dozorcům, jakož i čtyřmi konkrétními námitkami stěžovatele. Tím zúžily předmět vyšetřování a nebylo možné dovodit, že by se zabývaly absolutní nezbytností použití pepřového spreje vůči stěžovateli. Dle Soudu měly vnitrostátní orgány posuzovat incident v kontextu předchozího agresivního chování stěžovatele a schopnosti dozorců reagovat na jeho dřívější násilné útoky jinými, méně invazivními prostředky [Tali proti Estonsku, č. 66393/10, rozsudek ze dne 13. února 2014, § 78; Konstantinopoulos a ostatní proti Řecku (č. 2), č. 29543/15 a 30984/15, rozsudek ze dne 22. listopadu 2018, § 72]. Vnitrostátní orgány rovněž dle zjištění Soudu nezkoumaly náležité naplánování zákroku, ani to, proč dozorcí vstoupili do cely stěžovatele (zda to bylo kvůli ochraně před sebepoškozením, či z jiných

důvodů). Nezabývaly se ani tím, proč nemohli dozorcí stěžovatele předem varovat, že v případě neuposlechnutí jejich příkazů bude proti němu použit pepřový sprej, a to zejména ve světle skutečnosti, že jim takovou povinnost výslovně ukládala vnitrostátní úprava. Vyšetřovací orgány se dostatečně nevypořádaly ani s tím, zda dozorcí stěžovateli po použití spreje zajistili nezbytnou úlevu, jak po nich rovněž vyžadovala vnitrostátní úprava. Událost také nebyla nahlášena vězeňské a probační službě.

Ve světle výše uvedeného Soud rozhodl, že žalovaný stát nedostal požadavku vést účinné vyšetřování ohledně stěžovatelových tvrzení o špatném zacházení, a byl tak na místě závěr o porušení procesní složky článku 3 Úmluvy.

2. Hmotněprávní aspekt

Jelikož během vyšetřování nebylo zodpovězeno několik důležitých otázek pro určení, zda použití pepřového spreje bylo kvůli chování stěžovatele zcela nezbytné, a zejména s ohledem na absenci předchozího varování, dospěl Soud k závěru, že vláda neprokázala absolutní nezbytnost použití síly vůči stěžovateli. Došlo tedy rovněž k porušení hmotněprávní části článku 3 Úmluvy.

Sexuální násilí

Rozsudek ze dne 12. prosince 2023 ve věci č. 15798/20 – Vučković proti Chorvatsku

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že nahrazením trestu odnětí svobody trestem veřejně prospěšných prací za spáchání opakovaného sexuálního násilí vůči stěžovateli, aniž by toto bylo podrobena pečlivému přezkumu všech relevantních aspektů případu, došlo k porušení pozitivních závazků státu vyplývajících z článků 3 a 8 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V červnu 2015 podala stěžovatelka trestní oznámení na svého kolegu M. P., jenž se vůči ní měl dopustit sexuálního násilí během několika směn, které spolu sloužili. Stěžovatelka uvedla, že během jedné noční směny ji M.

P. zamknul, sundal si oblečení a snažil se svléknout i ji, poté ji chytl za krk a pokusil se přitáhnout její hlavu ke svému pohlavnímu údu se slovy, aby si ho strčila do úst. M. P. přestal až poté, co stěžovatelka zakřičela, že omdlí. Při jiné směně měl M. P. opakovaně stěžovatelce sahat na paže, stehna či ňadra. Dále si údajně rozepl kalhoty a snažil se položit ruku stěžovatelky na svůj pohlavní úd. Jeho činy měly být doprovázeny nevhodnými poznámkami a výhrůzkami, že zařídí stěžovatelčino propuštění ze zaměstnání, pokud o jeho jednání někomu řekne.

Na základě podaného trestního oznámení policie hned následující den vyslechla M. P. a další svědky. M. P. vypověděl, že si jen „dělal legraci“, když párkrát stěžovatelce řekl, ať chytne jeho pohlavní úd. Přiznal také, že občas „pro zábavu“ sahal na její stehna a hýždě, neboť nabyl dojmu, že o něj má zájem. Následně bylo zahájeno trestní stíhání. Státní zastupitelství vyhodnotilo, že se nejednalo o pokus o znásilnění, nýbrž o trestný čin proti sexuální svobodě a morálce.

V květnu 2018 městský soud shledal M. P. vinným ze spáchání dvou nemravných činů a uložil mu trest odnětí svobody v délce 10 měsíců. Ve svém odůvodnění městský soud upozornil na závažnost činu s ohledem na opakování v krátkém časovém úseku vůči stejné oběti. M. P. se proti tomuto rozsudku odvolal, načež v červenci 2019 odvolací soud nahradil trest odnětí svobody trestem veřejně prospěšných prací. Tento rozsudek byl konečný a další opravný prostředek nebyl možný. Stěžovatelka nepodala ústavní stížnost, neboť na webových stránkách ústavního soudu bylo uvedeno, že ústavní stížnosti, kterými oběti napadají rozsudky o zproštění viny, nepodléhají jeho přezkumu.

Stěžovatelka uvedla, že byla 11 dní práce neschopná kvůli poranění ruky, 3 měsíce kvůli posttraumatické stresové poruše a další 3 měsíce po vydání rozsudku odvolacího soudu kvůli psychické poruše způsobené znovuprožitím předmětných událostí.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 3 A 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že s ohledem na závažnost činů sexuálního násilí, kterých se vůči ní M. P. dopustil, byl jemu uložený trest nepřiměřeně mírný a nedostatečně odstrašující, což mělo za následek porušení pozitivních závazků vyplývajících z článků 3 a 8 Úmluvy.

psychickou a fyzickou integritu nepotrestané, nebo potrestané nepřiměřeně mírnými tresty. V tomto ohledu Soud posuzuje, zda vnitrostátní soudy při přijímání svého závěru podrobily případ pečlivému zkoumání všech relevantních okolností (*Smiljanić proti Chorvatsku*, č. 35983/14, rozsudek ze dne 25. března 2021, § 99). Soud dále odkázal na řadu mezinárodních dokumentů včetně Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (tzv. Istanbulská úmluva) a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu.

V projednávané věci Soud hodnotil, zda zmírnění trestu bylo založeno na adekvátních kritériích a důvodech, které zajistily, že trest zůstane přiměřený s ohledem na povahu a závažnost špatného zacházení vůči stěžovatelce. Než se Soud pustil do tohoto posouzení, zdůraznil vzrůstající důležitost veřejně prospěšných prací jako součásti moderní trestní politiky členských států. Je evidentní, že existují rozdíly napříč Evropou ohledně používání, obsahu, účinnosti a odstrašujícího účinku

Soud nejprve zkoumal námitku vlády na nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. Zhodnotil, že v předmětné době ústavní soud odmítal stížnosti podané oběti proti rozsudkům trestních soudů vydaným vůči třetím stranám. To bylo potvrzeno i v instrukci na webu ústavního soudu. Vládě se tak nepodařilo přesvědčivě prokázat, že měla stěžovatelka reálnou možnost s ústavní stížností uspět. Nálezy ústavního soudu, které vláda doložila, nebyly dostatečné, neboť byly vydány až po rozhodném období. Soud proto prohlásil stížnost za přijatelnou.

Při posuzování odůvodněnosti stížnosti Soud na úvod připomněl, že násilně a sexuální násilí spadají pod zacházení podle článku 3 Úmluvy a zároveň podrývají základní hodnoty soukromého života dle článku 8 (*Y proti Bulharsku*, č. 41990/18, rozsudek ze dne 20. února 2020, § 63–64). Soud zopakoval, že pozitivní závazky spjaté s těmito články státům ukládají povinnost přijmout právní předpisy, které účinně potrestají sexuální násilí a budou v praxi využívány při vyšetřování (*M. C. proti Bulharsku*, č. 39272/98, rozsudek ze dne 4. prosince 2003, § 153 a *B. V. proti Belgii*, č. 61030/08, rozsudek ze dne 2. května 2017, § 55). Pozitivní závazky dále vyžadují kriminalizaci a účinné stíhání všech nekonsensuálních sexuálních činů (*M. G. C. proti Rumunsku*, č. 61495/11, rozsudek ze dne 15. března 2016, § 59). Vnitrostátní soudy by neměly nechat závažné útoky na

veřejně prospěšných prací jako alternativy k trestu odnětí svobody. Tyto rozdíly mohou ospravedlnit konkrétní přístup vzhledem k vnitrostátnímu kontextu. Zároveň ale Soud zdůraznil, že existuje široký mezinárodní konsensus ohledně potřeby boje proti sexuálnímu násilí na ženách. Proto musí být vnitrostátní soudy obzvláště obezřetné, když se rozhodnou využít trest veřejně prospěšných prací místo trestu odnětí svobody. Soud již v minulosti konstatoval, že trestní stíhání a sankce hrají zásadní roli v institucionální reakci na genderově podmíněné násilí a v boji proti genderové nerovnosti (*J. L. proti Itálii*, č. 5671/16, rozsudek ze dne 27. května 2021, § 141).

Soud shledal, že vnitrostátní soudy nijak nevzaly v potaz řadu faktorů, které byly relevantní podle vnitrostátního práva v procesu trestání, jako například důsledky trestného činu pro stěžovatelku, chování M. P. po spáchání činů, jeho výhrůžky stěžovatelce nebo jeho naprostá absence lítosti či snahy jakkoliv kompenzovat škodu způsobenou stěžovatelce. Dále bylo pro Soud relevantní, že soud prvního stupně posoudil čin M. P. jako obzvláště závažný, kdy se sexuální delikty opakovaly

během krátké doby, což značilo jeho silný úmysl. Soud proto přišlo zarážející, že odvolací soud sice souhlasil s posouzením prvostupňového soudu ohledně polehčujících a přitěžujících okolností, avšak dospěl k závěru, že zmírněný trest bude dostačující s ohledem na to, že od spáchání trestné-ho činu uplynuly už čtyři roky a M. P. za tu dobu nespáchal žádné další trestné činy. Odvolací soud přitom nikterak nezmínil vysokou závažnost trestní odpovědnosti M. P. nebo jeho silný úmysl spáchat předmětný trestný čin. Nijak přesvědčivě ani nevyšvětlil, proč pouhé plynutí času, které bylo navíc pro stěžovatelku jako oběť dále traumatizující (S. Z. proti Bulharsku, č. 29263/12, rozsudek ze dne 3. března 2015, § 52), převážilo nad těmito závažnými přitěžujícími okolnostmi. Soud proto uzavřel, že zmírnění trestu nebylo podrobena pečlivému přezkumu všech relevantních aspektů případu.

Dále Soud uvedl, že i přes široký prostor států pro uvážení v trestní politice patří mezi hlavní účely ukládání trestních sankcí odvěta jako forma spravedlnosti pro oběti a veřejné odstrašení od páčání dalších trestných činů. Soud proto považoval za znepokojivé, že navzdory opakované povaze a závažnosti sexuálního násilí na stěžovatelce se odvolací soud rozhodl nahradit trest odnětí svobody veřejně prospěšnými pracemi bez uvedení adekvátního zdůvodnění a bez zohlednění zájmů oběti. Takový přístup vnitrostátních soudů může

signalizovat určitý stupeň shovívavosti v trestání násilí na ženách, namísto vyslání jasné zprávy společnosti, že násilí na ženách nebude tolerováno. Taková shovívavost může následně odradit oběti od ohlašování takových činů, zatímco podle kusých údajů, které jsou v této souvislosti k dispozici, je násilí na ženách znepokojivě časté a nehlášené.

Obchodování s lidmi

Rozsudek ze dne 28. listopadu 2023 ve věci č. 18269/18 – Krachunova proti Bulharsku

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že zamítnutí žádosti sexuální pracovnice vůči jejímu „pasákovi“ o náhradu ušlého výdělku z prostituce nezajistilo spravedlivou rovnováhu mezi jejími právy podle článku 4 Úmluvy a zájmy společnosti.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V letech 2012–2013 se stěžovatelka živila jako sexuální pracovnice. Nejprve proto, že potřebovala peníze, následně chtěla činnost ukončit, ale její „pasák“ jí vyhrožoval a přisvojil si veškeré její výdělky. Nakonec byla zadržena a vyslechnuta policií. „Pasák“ byl odsouzen za obchodování s lidmi. Vnitrostátní soudy vyhověly žádosti stěžovatelky o náhradu nemajetkové újmy,

zamítly však žádost o náhradu majetkové škody založená na odhadovaném výdělku z prostituce, který jí „pasák“ odebral. Důvodem bylo, že tento výdělek byl získán v rozporu se zákonem a s dobrými mravy.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 4 ÚMLUVY

Stěžovatelka s odvoláním na článek 4 Úmluvy namítala, že neměla k dispozici právní prostředek, kterým by se mohla domáhat po „pasákovi“ náhrady výdělku z nucené prostituce, o který ji připravil.

a) K přijatelnosti

Slučitelnost ratione materiae

Vláda namítala, že na danou věc se článek 4 Úmluvy nevztahuje. Soud připomněl, že otázka použití článku 4 Úmluvy je otázkou skutkovou, kterou je třeba zkoumat s ohledem na všechny okolnosti případu (S. M. proti

Chorvatsku, č. 60561/14, rozsudek ze dne 25. června 2020, § 302). Otázka, zda zamítnutí nároku stěžovatelky vůči „pasákovi“ z titulu ušlého výdělku porušilo článek 4 Úmluvy, závisí na výkladu tohoto ustanovení (Rantsev proti Kypru a Rusku, č. 25965/04, rozsudek ze dne 7. ledna 2010, § 211; a S. M. proti Chorvatsku, cit. výše, § 238), a týká se tedy merita věci.

b) K odůvodněnosti

1. *Byla stěžovatelka obětí obchodování s lidmi pro účely článku 4?*

Podle Soudu je na danou věc článek 4 Úmluvy použitelný, jelikož byly splněny všechny znaky obchodování s lidmi vymezené v čl. 3 písm. a) Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu („Palermský protokol“) a čl. 4 písm. a) Úmluvy o potírání obchodu s lidmi – „jednání“, „prostředky“ a „účel“. Pokud jde o „jednání“ a „účel“, „pasák“ stěžovatelku dvakrát naverboval a neustále ji ukrýval a převážel s cílem ji vykořistovat k sexuálnímu úkonům za úplatu. Pokud jde o „prostředky“,

„pasák“ se sice neuchýlil k násilí, aby stěžovatelku přiměl k sexuálním službám, nicméně moderní obchodování s lidmi je někdy prováděno za pomoci psychologického nátlaku nebo zneužití zranitelnosti. Stěžovatelka byla chudá a citově labilní mladá žena, která byla na „pasákově“ závislá a ten její citové a sociální zranitelnosti využíval, zbavil ji možnosti volného pohybu a kontaktu s rodinou. Měli spolu zřejmě také intimní vztah, což obchodníci s lidmi někdy dělají, že se vydávají za milostné partnery svých obětí. Nebylo tedy rozhodující, že stěžovatelka mohla zpočátku souhlasit s poskytováním sexuálních služeb. Takový souhlas je irelevantní, pokud je použit některý z „prostředků“ obchodování s lidmi. Námitka vlády neslučitelnosti *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy ve smyslu čl. 35 odst. 3 písm. a), která byla spojena s meritem věci, tak byla zamítnuta.

2. Existuje pozitivní závazek podle článku 4 Úmluvy umožnit obětem obchodování s lidmi požadovat od svých obchodníků náhradu ušlého výdělku?

Soud byl poprvé konfrontován s otázkou, zda existuje pozitivní závazek podle článku 4 Úmluvy umožnit obětem obchodování s lidmi požadovat od svých obchodníků náhradu ušlého výdělku. Soud uvedl, že Palermský protokol a Úmluva pro potírání obchodu s lidmi vyžadují komplexní přístup k zajištění účinné ochrany práv obětí obchodování s lidmi. Dosavadní judikatura se zaměřila na vyšetřování a trestání obchodování s lidmi,

nicméně taková opatření obětem nenahradí již vzniklou majetkovou škodu. Soud přitom zdůrazňuje potřebu zotavení obětí obchodování s lidmi a jejich opětovného začlenění do společnosti (*V. C. L. a A. N. proti Spojenému království*, č. 77587/12 a 74603/12, rozsudek ze dne 16. února 2021, § 159–183). Jedním z prostředků, jak jim zajistit *restitutio in integrum*, je náhrada ušlého výdělku. To jim poskytne finanční prostředky na obnovu jejich života, napomůže jejich zotavení a sníží riziko, že se znovu stanou oběťmi obchodování s lidmi. Současně to omezí ekonomickou motivaci páchat trestné činy ze strany obchodníků s lidmi a redukuje zátěž veřejných zdrojů používaných na podporu obětí. Konečně tak oběti budou mít další motivaci, aby se přihlásily a odhalily obchodování s lidmi, čímž se zabrání budoucím případům.

Z dostupných srovnávacích právních materiálů rovněž plyne, že v posledních letech se objevuje trend ve prospěch uvedeného přístupu, který je nejvýraznější ve Spojených státech amerických a Kanadě, ale také v některých smluvních státech (Rakousko, Belgie, Dánsko, Francie, Německo, Nizozemsko, Norsko a Spojené království). Pravděpodobně pouze jeden smluvní stát kromě Bulharska takovou možnost výslovně zakazuje.

S ohledem na výše uvedené dospěl Soud k závěru, že článek 4 Úmluvy zakládá pozitivní závazek smluvních států umožnit obětem obchodování s lidmi požadovat

od svých obchodníků náhradu ušlého výdělku. Tento závazek posiluje ochranu práv již zakotvených v citovaném článku s ohledem na současnou realitu a uvádí tuto ochranu do souladu se stále vyšším standardem požadovaným v této oblasti a se změněným společenským kontextem, v němž je nyní třeba tento článek uplatňovat.

3. Bylo zamítnutí nároku stěžovatelky na náhradu ušlého výdělku proti „pasákově“ v rozporu s uvedeným pozitivním závazkem?

Zamítnutí nároku bulharské soudy odůvodnily tím, že stěžovatelka získala výdělek prostitucí v rozporu s trestním zákoníkem a dobrými mravy. Žádný orgán však nikdy neshledal, že by jednání stěžovatelky naplnilo všechny znaky skutkové podstaty trestného činu prostituce. Ústavní soud navíc příslušné ustanovení trestního zákoníku prohlásil za protiústavní, jelikož bylo založeno na zastaralých společenských postojích a společenských úvahách, které přetrvávaly z dob totalitního komunistického režimu. Uvedl, že současným trendem je dívat se na prostituci nikoli jako na zavrženíhodné

jednání, ale jako na jednání osob, které jsou využívány jinými v rozporu s lidskými právy. Tvrzenou nezákonnost výdělku stěžovatelky není tedy možné akceptovat jako dostatečný důvod pro zamítnutí jejího nároku.

Pokud jde o druhý důvod zamítnutí nároku, dle Soudu je obtížné akceptovat, že by vrácení výdělku stěžovatelce ze strany obchodníka s lidmi bylo v Bulharsku považováno za urážku morálky bez ohledu na skutečnost, že byl výdělek získán prostitucí. Stížnost se přitom netýkala dobrovolné sexuální práce, ale vykořisťování za účelem nucené prostituce, což je dle Soudu neslučitelné s lidskou důstojností. Vzhledem k důrazu, který mezinárodní dokumenty kladou na práva obětí obchodování s lidmi, nelze připustit, aby pouhý odkaz na „nemorální“ charakter výdělku představoval dostatečné odůvodnění pro nesplnění uvedeného závazku. Nejen Soud, ale i bulharské orgány, přitom příkládají značný význam veřejné politice proti obchodování s lidmi a ochraně obětí. Stěžovatelka zároveň neměla jinou možnost, jak se odškodnění domoci.

4. Závěr

Soud uzavřel, že rozhodnutí zamítnout nárok stěžovatelky vůči „pasákovi“ z titulu ušlého výtěžku nezajistilo spravedlivou rovnováhu mezi jejími právy podle článku 4 Úmluvy a zájmy společnosti, a to bez ohledu na prostor pro uvážení žalovaného státu.

Svoboda shromažďování

Rozsudek ze dne 21. listopadu 2023 ve věci č. 56896/17 a 4 další – *Laurijsen a ostatní proti Nizozemsku*

Senát třetí sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že zatčením a odsouzením stěžovatelů z důvodu účasti na protestu proti avizovanému vystěhování squatu došlo k porušení článku 11 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V červenci 2011 se stěžovatelé účastnili veřejného protestu proti avizovanému vystěhování squatterů z budovy v Amsterdamu. Poté, co neuposlechli opakované výzvy policie k rozchodu, byli na několik hodin zatčeni a následně obviněni z účasti na nepovoleném shromáždění či jiného narušení veřejného pořádku a z neuposlechnutí policejního příkazu k rozchodu. V rámci

trestního řízení byl každému stěžovateli uložen peněžitý trest ve výši 100 eur.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 11 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že vzhledem k tomu, že neměli násilné úmysly, bylo rozpuštěním shromáždění a jejich následným zatčením a odsouzením neoprávněně zasaženo do jejich práva na svobodu pokojného shromažďování.

Soud připomněl, že článek 11 Úmluvy chrání pouze pokojná shromáždění. Ochrany tak nepožívají demonstrace, jejichž organizátoři a účastníci mají násilné úmysly (*Kudrevičius a ostatní proti Litvě*, č. 37553/05, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2015, § 92). Pro zjištění, zda jednotlivý případ spadá pod ochranu článku 11 Úmluvy, Soud zohledňuje, zda (i) shromáždění bylo zamýšleno jako pokojné, nebo zda organizátoři měli násilné úmysly; (ii) stěžovatel projevil násilné úmysly, když se připojil ke shromáždění; a (iii) stěžovatel někomu způsobil újmu na zdraví (viz *Shmorgunov a ostatní proti Ukrajině*, č. 15367/14 a 13 dalších, § 491, rozsudek ze dne 21. ledna 2021). V důsledku sporadických výskytů násilí ze strany jiných účastníků demonstrace však jednotlivec, pakliže jeho úmysly i jednání zůstávají pokojné, ochrany článku 11 nepozbývá (*Kudrevičius*, cit. výše, § 94).

Ve vztahu k projednávané věci Soud uznal, že bránění plánovanému vyklizení squatu bylo předvídatelným důsledkem úmyslného jednání organizátorů a účastníků demonstrace. Ačkoli protesty, které předvídatelně nebo úmyslně brání činnostem jiných soukromých subjektů nebo veřejných orgánů, nejsou jádrem práva na pokojné shromažďování, může být takové obstrukční nebo rušivé jednání přesto tímto ustanovením chráněno (např. *Ekrem Can a ostatní proti Turecku*, č. 10613/10, rozsudek ze dne 8. března 2022, § 82–85; či *Bumbeş proti Rumunsku*, č. 18079/15, rozsudek ze dne 3. května 2022, § 47–48). Soud neshledal žádný důvod, proč by se měl v dané věci od uvedeného odchýlit. I když účel daného shromáždění přesahoval vyjádření nesouhlasu s vyklizením squatu a jeho účastníci se snažili zabránit jeho zákonnému vyklizení, toto samo o sobě neznamenalo, že by účast stěžovatelů na tomto shromáždění byla vyňata z rozsahu ochrany článku 11. Soud dále připomněl, že otázka, zda určité shromáždění spadá pod autonomní pojem „pokojného shromáždění“ ve smyslu článku 11 Úmluvy, nezávisí na tom, zda toto shromáždění proběhlo v souladu s postupem

stanoveným vnitrostátním právem, jako je např. povinnost předchozího ohlášení (*Navalnyy proti Rusku*, č. 29580/12 a 4 další, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2018, § 99).

Z výzev zveřejněných na internetu, ze skandovaných hesel, ze skutečnosti, že někteří účastníci přinesli nafukovací matrace či že na sobě měli kukly a jiné maskování, nelze vyvozovat násilné úmysly nebo chování – s ohledem na kontext je třeba chápat spíše jako projevy nespokojenosti a protestu než jako úmyslné a jednoznačné výzvy k násilí. Soud opakovaně judikoval, že článek 11 poskytuje ochranu i navenek pokojným protestujícím, kteří se zúčastnili shromáždění, jež byla poznamenána násilím ze strany jiných protestujících (viz např. *Laguna Guzman proti Španělsku*, č. 41462/17, rozsudek ze dne 6. října 2020, § 35). V dané věci stěžovatelé nepatřili k protestujícím, kteří byli zatčeni a stíháni pro podezření z veřejného páchání násilí proti osobám nebo majetku. Soud připomněl, že jednotlivci nemají být činěni odpovědnými za násilné činy jiných účastníků (viz např. *Gün a ostatní proti Turecku*, č. 8029/07, rozsudek ze dne 18. června 2013, § 83).

Vzhledem k tomu, že ze spisového materiálu nevyplývalo, že by stěžovatelé osobně odpalovali dýmovnice, házeli předměty, kopali směrem k policii nebo se jinak uchýlovali k násilí či k němu podněcovali, Soud shledal, že jejich účast na demonstraci spadala pod ochranu článku 11 Úmluvy. S ohledem na uvedené Soud konstatoval, že článek 11 byl v daném případě *ratione materiae* použitelný a že zatčení, stíhání a odsouzení stěžovatelů představovalo zásah do jejich práva na pokojné shromažďování.

Soud dále shledal, že zásah sledoval legitimní cíl spočívající v předcházení nepokojům a zločinnosti a ochraně práv a svobod jiných. Otázku zákonnosti nechal nezodpovězenou s ohledem na skutečnost, že zásah tak jako tak nenaplňoval kritérium nezbytnosti v demokratické společnosti.

Soud připomněl, že ochrana práva na svobodu shromažďování podléhá řadě výjimek, které je však třeba vykládat úzce a nezbytnost jakýchkoli omezení musí být přesvědčivě prokázána (*Mushegh Saghatelyan proti Arménii*, č. 23086/08, rozsudek ze dne 20. září 2018, § 238). V projednávané věci vnitrostátní soudy dospěly k závěru, že se na demonstraci nevztahoval nizozemský zákon o veřejných shromážděních ani článek 11 Úmluvy, neboť cílem shromáždění byla snaha o konfrontaci a fyzické zabránění vystěhování. Nezkoumaly však, zda byla účast stěžovatelů na shromáždění

skutečně „pokojná“ ve smyslu autonomního významu, který tomuto pojmu přiznává judikatura Soudu (*Navalnyy*, cit. výše, § 99). Tím, že vnitrostátní soudy dospěly k tomuto závěru, aniž by provedly vyvážení proti sobě stojících zájmů dle čl. 11 odst. 2, relevantně a dostatečně neodůvodnily zásah do práva stěžovatelů na svobodu shromažďování, a tedy přesvědčivě neprokázaly jeho nezbytnost. V dané věci tak byl porušen článek 11 Úmluvy.

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

Soudkyně Schukking se ve svém souhlasném stanovisku nejprve, na rozdíl od většinového stanoviska, vyjádřila ke kritériu zákonnosti zásahu, přičemž se ztotožnila s tvrzením stěžovatelů, že v daném případě policejní zásah a jejich následné zatčení a odsouzení postrádaly právní základ. Soudkyně se taktéž věnovala kritériu nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti. Připomněla, že zásada proporcionality vyžaduje nalezení spravedlivé rovnováhy mezi požadavky uvedenými v čl. 11 odst. 2 Úmluvy a požadavky na svobodné vyjadřování názorů osobami shromážděnými na ulicích či jiných veřejných místech. Faktory, které je třeba vzít v úvahu, Soud vymezil ve své judikatuře (*Kudrevičius*, cit. výše, § 146–160). V dané věci vnitrostátní orgány dospěly k závěru, že článek 11 nelze použít a v tom bodě své posuzování zastavily. Jelikož na vnitrostátní úrovni nedošlo

k provedení testu spravedlivé rovnováhy, dospěl Soud k závěru, že nelze tvrdit, že by zásah do práv stěžovatelů byl nezbytný v demokratické společnosti.

Svoboda projevu

Rozsudek ze dne 12. října 2023 ve věci č. 27925/21 – *Rivadulla Duró* proti Španělsku

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že odsouzením stěžovatele k trestu odnětí svobody a peněžitému trestu za zveřejnění příspěvků ospravedlňujících terorismus a hanobících královskou rodinu a bezpečnostní složky nedošlo k porušení jeho svobody projevu dle článku 10 Úmluvy, neboť odsouzení naplňovalo naléhavou společenskou potřebu a vnitrostátní soudy dostatečně vážily proti sobě stojící zájmy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stížnost podal španělský rapper, který na sociální síti Twitter zveřejnil několik kontroverzních příspěvků. První série příspěvků vyjadřovala podporu odsouzeným členům teroristické skupiny, druhá hanobila španělskou monarchii a třetí urážela bezpečnostní složky státu. Kromě toho v srpnu 2016 publikoval video, ve kterém obvinil španělského krále ze zpronevěření veřejných financí, zavraždění svého bratra, utrácení peněz za prostitutky, opilectví, mafiánství a dalších činů. Následně také uveřejnil rapovou píseň, ve které dále hanobil královskou rodinu.

V roce 2018 byl stěžovatel odsouzen za veřejné schvalování terorismu. Byl mu uložen trest odnětí svobody v délce devíti měsíců a peněžitý trest ve výši 5 040 eur. Vedle toho byl odsouzen za trestný čin urážky koruny s peněžitým trestem ve výši 10 800 eur a urážky státních institucí s peněžitým trestem ve výši 13 500 eur.

Stěžovatel byl již dříve odsouzen za schvalování terorismu k podmíněnému trestu odnětí svobody v délce

dvou let. Po novém odsouzení, které bylo předmětem projednávané věci, došlo k pozastavení podmíněného trestu uloženého v předchozí věci a stěžovatel byl umístěn do výkonu trestu odnětí svobody.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal porušení svobody projevu podle článku 10 Úmluvy. Soud zhodnotil, že odsouzení stěžovatele zjevně představovalo zásah do jeho svobody projevu. Tento zásah byl proveden na základě zákona a sledoval legitimní cíl ochrany národní bezpečnosti a veřejného pořádku. Soud tedy dále zkoumal pouze jeho nezbytnost v demokratické společnosti.

a) Odsouzení za veřejné schvalování terorismu

Nejprve se Soud zabýval odsouzením stěžovatele za schvalování terorismu. Odkázal na věc [Jorge López proti Španělsku](#) (č. 54140/21, rozhodnutí ze dne 20. září 2022), kde stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou. V této věci stěžovatel taktéž zveřejnil své písně, které oslavovaly terorismus. Písně byly dostupné online a hrány na koncertech, tudíž měly potenciál oslovit velké množství lidí. Soud v tomto případě zhodnotil, že písně mohly být vnímány jako přímé či nepřímé ospravedlňování násilí, nenávisti a netolerance a že šly daleko za limit povolené kritiky. Soud také shledal, že

rozhodnutí vnitrostátních soudů byla rozumná, jelikož byla založena na dostatečném vyvažování proti sobě stojících zájmů.

Uvedené závěry jsou dle Soudu plně použitelné i v projednávané věci. Ohledně projevů, které mohou podněcovat k násilí, Soud zohledňuje tyto faktory: zda k projevu došlo v rámci napjaté politické nebo společenské situace; jestli může být projev ve svém celkovém kontextu považován za přímé nebo nepřímé podněcování nebo ospravedlňování násilí, nenávisti či netolerance, a konečně způsob, jakým byl projev učiněn a jeho přímá či nepřímá způsobilost vést ke škodlivým následkům ([Erkizia Almandos proti Španělsku](#), č. 5869/17, rozsudek ze dne 22. června 2021, § 40–41).

V případě stěžovatele bylo jeho odsouzení odůvodněno tím, že jeho příspěvky na Twitteru ospravedlňovaly a oslavovaly terorismus a osoby odsouzené za členství v teroristických organizacích a vyvolávaly nenávist a svár. Dle Soudu se nejednalo o postih za pouhý nesouhlas s politickou ideologií jiných, ale spíše o sankci za podněcování, u něhož existovalo riziko, že třetí osoby – rozvášněné stěžovatelovy výroky – se mohou dopustit skutečného násilí proti konkrétním institucím a skupinám, podobně jako odsouzení teroristé zmiňovaní v příspěvcích stěžovatele. Tyto příspěvky byly navíc jednoduše a volně dostupné na internetu, a měly tak potenciál dostat se k velkému počtu osob, včetně

mládeže. Obecným poselstvím příspěvků bylo, že uchýlení se k násilí a terorismu je opodstatněné. Dle Soudu tyto výroky dalece přesahují to, co lze považovat za protestní projev, a tudíž jdou i nad rámec akceptovatelných limitů kritiky. Vnitrostátní soudy přitom pečlivě vážily soupeřící zájmy dle kritérií definovaných v judikatuře Soudu.

Nakonec zbývalo posoudit povahu a závažnost uložených sankcí, a to zejména odnětí svobody v délce devíti měsíců. Soud přihlédl k tomu, že stěžovatel byl už dříve odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody pro obdobný trestný čin. Bez toho předchozího trestu by stěžovatelovo odsouzení v projednávané věci nevedlo k odnětí svobody. Soud proto uzavřel, že odsouzení a uložený trest nebyly nepřiměřené sledovanému legitimnímu cíli a prohlásil stížnost v této části za zjevně neopodstatněnou.

b) Odsouzení za urážku koruny a státních institucí

Dále Soud posuzoval stěžovatelovo odsouzení za urážku koruny a státních institucí. Připomněl, že v těchto případech zkoumá, jestli vnitrostátní orgány

zajistily spravedlivou rovnováhu mezi svobodou projevu a ostatními právy a hodnotami dle Úmluvy ([Perinçek proti Švýcarsku](#), č. 27510/08, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2015, § 274).

Soud odlišil projednávaný případ od případu [Otegi Mondragon proti Španělsku](#) (č. 2034/07, rozsudek ze dne 15. března 2011), ve kterém shledal porušení článku 10 Úmluvy za hanobení krále. V projednávaném případě byly skutkové okolnosti odlišné, a proto vedly k odlišnému závěru. Za prvé, stěžovatel nebyl politik volený lidem, ale zpěvák. Jeho projev byl psaný, nikoliv mluvený, a částečně i nahraný na video, z čehož lze usuzovat, že šlo o výsledek promyšleného procesu. Příspěvky obsahovaly opakovaná obvinění ze závažných trestných činů, a to bez jakýchkoliv důkazů. Dále bylo pro Soud relevantní, že potrestání za tento trestný čin bylo pouze finanční povahy. Soud také přihlédl k tomu, že stěžovatel učinil projev na sociálních sítích, kde se k němu jeho fanoušci mohli dostat zdarma. Zásah tedy nebyl nepřiměřený sledovanému cíli. I v této části proto Soud prohlásil stížnost za zjevně neopodstatněnou.

Podpora terorismu

Rozsudek ze dne 10. října 2023 ve věci č. 11214/19 – *Internationale Humanitäre Hilfsorganisation E. V. proti Německu*

Senát čtvrté sekce dospěl jednomyslně k závěru, že zákaz činnosti vedoucí k rozpuštění stěžovatelské organizace, která vědomě financovala teroristické hnutí Hamás, nepředstavoval nepřiměřený zásah do její svobody sdružování. Porušení článku 11 Úmluvy proto neshledal.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka byla založena jako nezisková organizace v roce 1997. Podle stanov bylo cílem její činnosti poskytování humanitární pomoci po celém světě. V červnu 2010 německé ministerstvo vnitřní věci vydalo rozhodnutí, kterým činnost stěžovatelky zakázalo, což vedlo k jejímu rozpuštění. Nařídilo rovněž konfiskaci jejího majetku. V odůvodnění rozhodnutí se konstatuje, že stěžovatelka poskytovala dlouhodobou a významnou

finanční podporu společnostem, které byly součástí teroristické organizace Hamás, a nepřímo tak přispívala k násilí páchanému Hamásem v rámci vztahů mezi palestinským a izraelským obyvatelstvem. Dle ministerstva byly přitom tyto skutečnosti členům správní rady stěžovatelky známy, jelikož se jedná o vedoucí představitele největší islámské organizace v Německu. Ministerstvo dále uvedlo, že nelze uvažovat o méně restriktivním opatření, než je zákaz činnosti, neboť samotným účelem stěžovatelské organizace je sbírat dary a posílat je subjektům přímo či nepřímo napojeným na Hamás. Stěžovatelka se proti rozhodnutí neúspěšně bránila před vnitrostátními soudy.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 11 ÚMLUVY

Stěžovatelka před Soudem namítala, že zákaz její činnosti vedoucí k jejímu rozpuštění a nařízení konfiskace jejího majetku znamená porušení jejího práva na svobodu sdružování podle článku 11 Úmluvy.

Soud v úvodu připomněl, že možnost založit právnickou osobu za účelem kolektivního jednání v oblasti společného zájmu je jedním z nejdůležitějších aspektů svobody sdružování dle článku 11 Úmluvy, bez něhož by toto právo postrádalo jakýkoli smysl; omezení této svobody mohou ospravedlnit pouze přesvědčivé a závažné důvody, které podléhají přísnému dohledu Soudu (*Gorzeliak a ostatní proti Polsku*, č. 44158/98, rozsudek velkého senátu ze dne 17. 2. 2004, § 88).

Mezi stranami nebylo rozporováno, že zákaz činnosti stěžovatelské organizace vedoucí k jejímu zrušení a konfiskaci majetku představoval zásah do svobody sdružování. Soud se proto věnoval splnění podmínek pro takový zásah, stanovených v čl. 11 odst. 2 Úmluvy.

a) Zákonnost zásahu

Soud připomněl, že zákon je předvídatelný, pokud je formulován dostatečně přesně, aby umožnil jednotlivci regulovat svoje chování (*N. F. proti Itálii*, č. 37119/97, rozsudek ze dne 2. srpna 2001, § 26 a § 29). Aby vnitrostátní právo splňovalo tyto požadavky, musí poskytovat určitou míru právní ochrany proti svévolným zásahům

orgánů veřejné moci do základních práv chráněných Úmluvou. Diskreční pravomoc výkonné moci proto musí mít dostatečně jasně vymezený rozsah (*Maestri proti Itálii*, č. 39748/98, rozsudek velkého senátu ze dne 17. února 2004, § 30). V projednávaném případě mělo uložení zákazu činnosti základ ve vnitrostátním právu. Již v dřívějším rozsudku Spolkový správní soud s odkazem na stejná vnitrostátní ustanovení a s podobným odůvodněním potvrdil zákaz jiného spolku, který finančně podporoval stejnou organizaci v Gaze. Vzhledem ke zjevně srovnatelné situaci bylo dle Soudu pro stěžovatelku možné, aby namítaný zásah předvíдалa. Podmínka zákonnosti tedy byla splněna.

b) Legitimní cíl zásahu

Soud již v minulosti uznal, že boj proti terorismu odpovídá legitimním cílům dle čl. 11 odst. 2 Úmluvy, a to konkrétně veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a ochrany práv jiných (*Herri Batasuna a Batasuna proti Španělsku*, č. 25803/04 a 25817/04, rozsudek ze dne 30. června 2009, § 62–64). V projednávané věci se na rozdíl od předchozích případů jedná o boj proti

mezinárodnímu terorismu obecně, nezávisle na existenci konkrétní hrozby pro daný stát. I v tomto kontextu ale představuje legitimní cíl předcházení nepokojů. Dle Soudu musí mít smluvní státy možnost přijmout opatření k zamezení využívání svého území k podpoře terorismu a násilí v zahraničních konfliktech.

Co se týče ochrany práv jiných, Soud uvedl, že ustanovení čl. 11 odst. 2 Úmluvy je formulováno široce a neomezuje státy k přijetí opatření pouze na ochranu práv osob nacházejících se v jejich jurisdikci, ale zahrnuje i ochranu práv osob žijících v zahraničí. Namítaný zásah proto odpovídal i tomuto cíli.

c) Nezbytnost zásahu

Zákaz činnosti stěžovatelské organizace v projednávané věci nutně vedl k jejímu rozpuštění, a představoval tak nejpřísnější možné opatření (*mutatis mutandis Tebieti Mühafize Cemiyeti a Israfilov proti Azerbajdžánu*, č. 37083/03, rozsudek ze dne 8. října 2009, § 82). Na druhou stranu ale zákaz cílil na boj proti mezinárodnímu terorismu, přičemž boj proti přímému a nepřímému financování mezinárodního terorismu je deklarovaným cílem řady mezinárodních právních nástrojů. Mezi základní hodnoty Úmluvy zároveň patří zásady mírového řešení mezinárodních konfliktů a nedotknutelnosti lidského života (*Hizb Ut-Tahrir a ostatní proti Německu*, č. 31098/08, rozhodnutí ze dne 12. června

2012, § 74). Organizace, která je zapojena do činností směřujících proti hodnotám Úmluvy, nemůže požívat ochrany článku 11 ve světle článku 17 Úmluvy. Ačkoliv se stěžovatelská organizace sama nedopustila násilného jednání, cíl sledovaný zákazem nepřímé podpory terorismu je velmi důležitý a státy v tomto ohledu požívají širokého prostoru pro uvážení (*mutatis mutandis Schwabe a M.G. proti Německu*, č. 8080/08 a č. 8577/08, rozsudek ze dne 1. prosince 2011, § 113).

Při posuzování přiměřenosti zásahu Soud neomezil svůj přezkum na písemné znění stanov stěžovatelské organizace, podle nichž bylo jejím deklarovaným cílem „poskytovat po celém světě potřebnou humanitární pomoc v případech živelných pohrom, válek a jiných katastrof,“ ale zkoumal činnosti, které stěžovatelka skutečně vykonávala (*mutatis mutandis Vona proti Maďarsku*, č. 35943/10, rozsudek ze dne 9. července 2013, § 59). V této souvislosti poukázal na to, že stěžovatelka nesporně financovala dvě společnosti, u nichž ministerstvo vnitra a vnitrostátní soudy našly přesvědčivé důkazy o tom, že nefigurovaly jako samostatné subjekty, ale byly ve skutečnosti součástí organizace Hamás. Zároveň řádně vyhodnotily, že organizaci Hamás včetně jejích součástí je nutné považovat za teroristickou organizaci. Soud neviděl důvod se od daných závěrů odchýlit, a to i vzhledem k tomu, že Hamás je od roku 2003 zařazen ze strany Evropské unie na sankční seznam

„osob, skupin a subjektů zapojených do teroristické činnosti“.

Soud se následně přesunul k posouzení otázky, zda závěr vnitrostátních soudů, že nebylo v případě stěžovatelské organizace možné uložit méně invazivní opatření, byl v rámci jejich prostoru pro uvážení. V této souvislosti poznamenal, že dle zjištění vnitrostátních soudů se sice stěžovatelská organizace sama nezapojovala do násilných činů, její vedoucí členové ale věděli o propojení dvou sponzorovaných společností s Hamásem a schvalovali ho. Celkem sice stěžovatelka poskytovala finanční podporu šesti společnostem, ale částka zasláná zmíněným dvěma organizacím představovala přibližně 50 % její sponzorské činnosti a v letech 2006 až 2010 dosahovala celkové sumy až 2 500 000 eur. Vnitrostátní soudy přihlédly i k tomu, že stěžovatelka se již v minulosti snažila vyhnout případným omezením tak, že se pokoušela utajit svůj vztah s Hamásem. Z toho vyvodily, že by si stěžovatelka mohla podobně počínat i v budoucnu.

Soud poznamenal, že ačkoliv zákaz nebo rozpuštění společnosti může vyžadovat předchozí upozornění či jinou příležitost být vyslechnut a mít možnost odstranit namítané nedostatky (srov. *Tebieti Mühafize Cemiyeti a Israfilov proti Azerbajdžánu*, cit. výše, § 82), neplatí to, pakliže by tím byla ohrožena účinnost nebo vymahatelnost možných budoucích opatření na ochranu práv a svobod jiných. V projednávané věci přitom důvodně hrozilo, že by došlo ke zničení důkazů a převodu majetku na náhradní organizace. Soud proto souhlasil se závěrem Spolkového ústavního soudu, že pouhé omezení činnosti stěžovatelské organizace by bylo neúčinné. Jestliže se dle zjištění vnitrostátních soudů stěžovatelka ztotožňovala s cíli teroristické organizace, kterou nepřímo podporovala (*mutatis mutandis Les Authentiks a Supras Auteuil 91 proti Francii*, č. 4696/11 a 4703/11, rozsudek ze dne 27. října 2016, § 84), přičemž vzhledem k jejímu předchozímu jednání bylo pravděpodobné, že se případná omezující opatření pokusí obejít, úplný zákaz činnosti vedoucí k rozpuštění se nejeví nepřiměřeně.

Soud v neposlední řadě poukázal na to, že stěžovatelská organizace se ani během vnitrostátního řízení, ani v průběhu řízení před Soudem nedistancovala od násilných záměrů a aktivit hnutí Hamás.

d) Závěr

Vzhledem k širokému prostoru pro uvážení za specifických okolností projednávaného případu a s ohledem na provedení řádného posouzení všech dotčených zájmů ze strany vnitrostátních soudů a na závažnost zájmů, které jsou v sázce, Soud dospěl k závěru, že zásah do svobody sdružování stěžovatelské organizace byl nezbytným v demokratické společnosti. Porušení článku 11 Úmluvy proto neshledal.

Právní uznání identity

Rozsudek ze dne 16. listopadu 2023 ve věci č. 3041/19 – G. T. B. proti Španělsku

Senát páté sekce Soudu jednomyslně shledal, že orgány veřejné moci porušily svůj pozitivní závazek plynoucí z článku 8 Úmluvy, když nejednaly s náležitou péčí a nepomohly stěžovateli s registrací jeho narození a vydáním dokladů totožnosti, jejichž absence měla závažné dopady na vedení jeho soukromého života, a to ani několik let poté, co bylo jasné, že jeho matka

nebude schopna doložit jakékoliv další dokumenty. Došlo proto k porušení práva stěžovatele na respektování jeho soukromého života.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel se španělskou státní příslušností se narodil španělské matce v srpnu 1985 v Mexiku. Jeho narození ale nebylo zapsáno do občanského rejstříku na španělském konzulátu. Krátce poté zasáhlo Mexiko zemětřesení a stěžovatel byl spolu se svou matkou a bratrem repatriován do Španělska. V září 1997, když bylo stěžovateli dvanáct let, požádala jeho matka o pozdní zápis jeho narození. Řízení o vydání rodného listu se značně protáhlo, neboť matka stěžovatele nebyla schopna předložit požadované dokumenty k zápisu narození. Úřady na jejich dodání nicméně trvaly. Narození stěžovatele bylo nakonec registrováno až v roce 2006, kdy mu bylo 21 let, a to na základě procedury právního uznání matkou. Poté mu byl vydán občanský průkaz. Stěžovatel se na vnitrostátní úrovni domáhal náhrady škody, která mu měla být způsobena nepřiměřeným prodloužením při vydání občanského průkazu, avšak neúspěšně.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. NÁMITKY STĚŽOVATELE A JEJICH PRÁVNÍ KLASIFIKACE

Stěžovatel poukazoval na utrpení a další následky, kterým musel ve svém soukromém životě čelit kvůli tomu, že ve Španělsku žil dlouhou dobu bez dokladů. Dovolával se přitom porušení článků 3 a 8 Úmluvy. Soud měl nicméně v projednávaném případě za to, že stěžovatel nepředložil žádné jiné důkazy než závažnost své současné psychiatrické a psychologické diagnózy, které by dokládaly, že zacházení, jehož se mu dostalo ze strany orgánů veřejné moci vyřizujících jeho žádost o registraci narození, dosáhlo minimální úrovně závažnosti podle článku 3 Úmluvy. Rozhodl se však stížnost posoudit z hlediska možného porušení článku 8 Úmluvy chránícího právo na respektování soukromého života (*Wainwright proti Spojenému království*, č. 12350/04, rozsudek ze dne 26. září 2006, § 43).

Stěžovatel se rovněž dovolával porušení svého práva na vzdělání dle článku 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě s odkazem na své obtíže při zápisu do některých vzdělávacích kurzů, jakož i při získávání příslušných diplomů a osvědčení kvůli absenci dokladů. K tomu Soud uvedl, že získání rodného listu úzce souvisí nejen s právem na soukromý život, ale i s možnou realizací

dalších práv včetně přístupu k sociálním a zdravotním službám či vzdělávání. Soud však v uvedeném případě považoval za vhodné analyzovat námitku stěžovatele týkající se jeho přístupu ke vzdělání pouze jako jeden z aspektů obecnější námitky podle článku 8 Úmluvy (*Radomilja a ostatní proti Chorvatsku*, č. 37685/10 a 22768/12, rozsudek velkého senátu ze dne 20. března 2018, § 126).

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že průtahy a překážky, kterým čelil v řízení o registraci svého narození, aby mohl získat občanský průkaz, představovaly porušení jeho práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy.

a) Obecné zásady

Soud připomněl, že článek 8 Úmluvy chrání prostor jednotlivců, ve kterém mohou svobodně usilovat o rozvoj a naplnění své osobnosti (*Brüggemann a Scheuten proti Německu*, č. 6959/75, rozhodnutí Komise ze dne 19. května 1976). Pojem osobní autonomie označil za

důležitou zásadu, která je základem výkladu článku 8. V minulosti již shledal, že úprava registrace narození a přístupu k dokladům totožnosti může mít významné důsledky pro osobní autonomii (*Christine Goodwin proti Spojenému království*, č. 28957/95, rozsudek velkého senátu ze dne 11. července 2002, § 90–91). Z článku 8 Úmluvy přitom vedle negativních závazků plynou státům i určité pozitivní povinnosti. Právě z hlediska pozitivních závazků se požadavky na výklad pojmu „respektování“ budou vzhledem k odlišným situacím a praxím smluvních stran lišit (*Hämäläinen proti Finsku*, č. 37359/09, rozsudek velkého senátu ze dne 16. července 2014, § 66). Pro stanovení obsahu těchto pozitivních povinností Soud v minulosti přihlížel k faktorům jako je důležitost dotčeného zájmu a zda se jedná o „základní hodnoty“ nebo „podstatné aspekty“ soukromého života (tamtéž, § 66; a *X a Y proti Nizozemsku*, č. 8978/80, rozsudek ze dne 26. 3. 1985, § 27), resp. dopad nesouladu mezi společenskou realitou a právní úpravou na stěžovatele (*Hämäläinen proti Finsku*, cit. výše, § 66). Soud zohledňuje i dopad možného pozitivního závazku na dotčený stát. Při volbě způsobu plnění svých pozitivních závazků náleží státům široký prostor pro uvážení (*Lozovyye proti Rusku*, č. 4587/09, rozsudek ze dne 24. dubna 2018, § 36). Zároveň pokud je v sázce obzvláště důležitý aspekt existence nebo identity jednotlivce, prostor státu pro uvážení bude užší (např. *X a Y proti Nizozemsku*, cit. výše, § 24 a § 27). S odkazem

na zprávu Vysokého komisaře OSN pro lidská práva „*Registrace narození a právo každého člověka na to, aby byl všude uznán jako osoba před zákonem*“ z roku 2014 Soud dále konstatoval, že registrace narození zahrnuje nejen prohlášení o narození a úřední zápis narození na matrice, ale také skutečné vydání rodného listu, tedy dokladu, který představuje důkaz o právním uznání dítěte státem. V neposlední řadě připomněl, že ve všech rozhodnutích týkajících se dětí je prvořadý jejich nejlepší zájem (*Vavříčka a ostatní proti České republice*, č. 47621/13 a 5 dalších, rozsudek velkého senátu ze dne 8. dubna 2021, § 287).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Z výše uvedené judikatury dle Soudu vyplývá, že překážky při registraci narození a z toho plynoucí omezený přístup k dokladům totožnosti mohou mít vážné dopady na vnímání vlastní identity jednotlivce jako individuální lidské bytosti. Nevydání rodného listu a platných dokladů totožnosti zároveň vyvolává závažné problémy v každodenním životě osoby, a to zejména na administrativní úrovni (*M. proti Švýcarsku*, č. 41199/06, rozsudek ze dne 26. dubna 2011, § 57) a úrovni vzdělávání. Nemožnost získání dokladů totožnosti tak zasahuje do osobní autonomie a přímo souvisí s právem na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy. Důležitost získání rodného listu a následně dalších platných dokladů totožnosti zdůraznily i další mezinárodní

orgány. Výbor OSN pro práva dítěte ve svém obecném komentáři č. 13 z roku 2011 s názvem „Právo dítěte na ochranu před všemi druhy násilí“ uvedl, že neprovedení registrace narození může být formou zanedbávání a nedbalého zacházení, pokud osoby odpovědné za péči o dítě mají prostředky, znalosti a přístup ke službám, aby tak učinily. Ve světle uvedeného Soud uzavřel, že právo na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy zahrnuje individuální právo na registraci narození a vydání příslušných dokladů totožnosti.

Právo na vydání rodného listu a na jeho základě dalších dokladů totožnosti od příslušných vnitrostátních orgánů je pro osoby podléhající jejich jurisdikci nutně podmíněno tím, že daná osoba splní řadu hmotněprávních a procesních požadavků stanovených vnitrostátním právem. Zajištění konzistentnosti a spolehlivosti občanských matrik a obecněji právní jistoty je důležitým cílem obecného zájmu a v zásadě ospravedlňuje přísné postupy pro zápis narození, zejména pokud k němu došlo mimo území dotčeného státu. Podle Soudu mají státy široký prostor pro uvážení, pokud jde o vhodné prostředky k zajištění výkonu práva na registraci

narození a přístup k dokladům totožnosti vyplývajících z článku 8 Úmluvy. Pokud jsou však splněny příslušné právní požadavky, je stát povinen rodný list vydat a zajistit přístup k dalším potřebným dokladům.

V projednávaném případě byl postup pro registraci narození a získání příslušných dokladů dle španělského práva jasný a předvídatelný. Primární odpovědnost za provedení nezbytných administrativních kroků pro registraci narození a získání dokladů totožnosti náleží rodičům. Stěžovatel se však domnívá, že v jeho konkrétní situaci striktní aplikace těchto pravidel nebyla slučitelná s právem na respektování soukromého života. K tomu Soud konstatoval, že určitá přizpůsobivost standardních postupů při vydávání dokladů může být nutná pro zajištění důležitých zájmů chráněných článkem 8 Úmluvy. Podstatou stížnosti stěžovatele není to, že stát jednal určitým způsobem porušujícím jeho práva, ale že nejednal tam, kde dle jeho názoru jednat měl (*Airey proti Irsku*, č. 6289/73, rozsudek ze dne 9. října 1979, § 32). Soud se proto nezabýval otázkou, zda byl postup zápisu narození stěžovatele jako takový přiměřený, ale zda měly orgány veřejné moci pozitivní závazek zajistit

spravedlivou rovnováhu mezi dotčenými soupeřícími zájmy a zejména zajistit, že nedojde k porušení práva stěžovatele na uznání jeho identity dle článku 8.

Kromě výše uvedených závažných důsledků, které může mít chybějící registrace narození, Soud poukázal na to, že u stěžovatele se ve věku jedenácti let začaly projevovat psychické problémy a o několik let později obdržel různé psychiatrické diagnózy. Jeho jediný dostupný rodič přitom nejednal svědomitě, aby zajistil registraci jeho narození. Absence dokladů totožnosti měla navíc přinejmenším do určité míry dopad na stěžovatelovu schopnost pokračovat ve studiu a odborné přípravě a rovněž mu znemožnila zajistit si stabilní pracovní smlouvy, což ovlivnilo jeho schopnost organizovat si soukromý a rodinný život a přispělo ke zvýšení jeho úzkosti a stresu. V takovém případě bylo povinností orgánů jednat v nejlepším zájmu dítěte, o jehož zápis do rodného listu bylo požádáno, aby se kompenzovalo selhání matky a zabránilo se tomu, že dítě zůstane bez rodného listu, a tudíž bez dokladů totožnosti. Orgány tak měly pozitivní závazek vyplývající z článku 8 Úmluvy jednat s náležitou péčí, aby pomohly stěžovateli získat jeho rodný list a doklady totožnosti, a zajistily tak účinné respektování jeho soukromého života (*mutatis mutandis* [Paketova a ostatní proti Bulharsku](#), č. 17808/19 a 36972/19, rozsudek ze dne 4. října 2022, § 163). Soud souhlasil s vládou, že před provedením

registrace narození stěžovatele bylo třeba ověřit spolehlivost poskytnutých informací. Nicméně zajištění ochrany veřejného pořádku v uvedeném případě nebylo neslučitelné s pomocí osobě jako stěžovatel s ohledem na jeho zvláštní zranitelnost vyplývající se zdravotních a sociálních faktorů za účelem ochrany jeho zvláště důležité stránky identity.

Soud tedy v okolnostech případu shledal existenci pozitivního závazku, a v návaznosti na to se zabýval dvěma otázkami. Zprv zkoumal, v jakém okamžiku se orgány dozvěděly o potřebě přijmout opatření v souvislosti s nečinnostmi matky stěžovatele za účelem ochrany jeho práva na soukromý život. V této souvislosti se předložená otázka týkala výhradně okamžiku, kdy bylo možné od orgánů rozumně očekávat, že přijmou aktivní opatření k zajištění vydání dokladů totožnosti pro stěžovatele. Různé orgány veřejné moci byly po většinu jeho života informovány o jeho zranitelné situaci a orgány civilní evidence se dozvěděly o jeho obtížích s registrací narození a v důsledku toho i s vydáním občanského průkazu přibližně v polovině roku 1999, kdy muselo být řízení přerušeno z důvodu nemožnosti předvolat jeho matku. Pozitivní povinnost pomoci stěžovateli při registraci jeho narození a jednat v tomto ohledu s náležitou péčí však dle Soudu vznikla až v květnu 2002, kdy bylo jasné, že přes opakované žádosti úřadů nebude jeho matka schopna předložit jiné doklady než ty, které již

poskytla. V tomto momentu muselo být příslušným orgánům zcela zjevné, že bez jejich pomoci zůstane stěžovatel bez právně uznané identity.

Jako druhý aspekt Soud zkoumal, zda orgány při plnění svého pozitivního závazku postupovaly přiměřeně a promptně. Dospěl k závěru, že nikoli. Bez ohledu na zvláštní zranitelnost stěžovatele pouze trvaly na odpovědnosti jeho matky za splnění všech zákonem stanovených kritérií, a to navzdory jasným indiciím, že v minulosti v souvisejících správních záležitostech nejednala s plnou pečlivostí, a bez ohledu na skutečnost, že stěžovateli, nezletilé a zranitelné osobě, v důsledku toho hrozilo, že zůstane bez dokladů totožnosti po značně dlouhou dobu a že nebudou nalezeny žádné další doklady týkající se stěžovatelova narození v Mexiku. Mezi okamžikem, kdy bylo orgánům veřejné moci zřejmé, že matka stěžovatele nemůže doložit další doklady k registraci narození svého syna, a jeho skutečnou registraci uplynuly čtyři roky. Dle Soudu nelze najít pro tuto prodlevu žádné ospravedlnění.

Soudu nepříslušelo zkoumat, jaká konkrétní opatření mohly orgány veřejné moci přijmout, aby stěžovateli pomohly získat doklady totožnosti. V daném případě však dle jeho názoru orgány nesplnily svou pozitivní povinnost jednat s náležitou péčí, aby stěžovateli pomohly při registraci jeho narození a následně při získání jeho dokladů totožnosti. Soud proto shledal, že nedošlo k naplnění pozitivního závazku orgánů veřejné moci zajistit stěžovateli výkon jeho práva na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy.

Cizinecké právo

Rozsudek ze dne 24. října 2023 ve věci č. 23048/19 – *A. M. A. proti Nizozemsku*

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl o porušení článku 3 Úmluvy v důsledku nesplnění procesní povinnosti státu řádně posoudit riziko mučení a jiného nelidského a ponižujícího zacházení před vyhoštěním stěžovatele do země původu (Bahrajnu) v rámci azylového řízení.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel, státní příslušník Bahrajnu, šíitský muslim, v srpnu 2017 legálně vycestoval do Íránu a následně do Amsterdamu, kde požádal o mezinárodní ochranu. Tuto žádost stěžovatel odůvodnil obavou z pronásledování v Bahrajnu kvůli své politické činnosti, náboženské příslušnosti a skutečnosti, že jeho bratr byl taktéž politicky aktivní. Ten následně uprchl do Německa, kde mu byla udělena mezinárodní ochrana. Další osoby, které byly společně se stěžovatelem v Bahrajnu politicky aktivní, měly být mučeny a pod nátlakem vyrazit stěžovatelovo jméno bahrajnským orgánům.

Náměstek ministra bezpečnosti a spravedlnosti žádost zamítl s odůvodněním, že stěžovatelova tvrzení byla nekonzistentní, nedůvěryhodná a nebyla podložena žádnými důkazy. Následné odvolání stěžovatele soud prohlásil za nepřijatelné pro pozdní podání.

Těsně před vyhoštěním podal stěžovatel v „řízení na poslední chvíli“ následnou žádost o mezinárodní ochranu. Předložil kopie dokumentů v arabštině s hlavičkou bahrajnského státního zastupitelství, které měl obdržet od svého bratra. Uvedl, že v nich zmíněno jeho jméno, že byl obviněn z účasti v teroristické organizaci a že se jedná o záznam výslechu osoby, která opakovaně identifikovala stěžovatele jakožto zapojeného do ukrývání osob hledaných policií. Náměstek ministra

odmítl i tuto žádost s odůvodněním, že nevyšly najevo žádné nové okolnosti. Náměstek neuvěřil, že byl stěžovatel politicky aktivní, neboť stěžovatel nebyl schopen vysvětlit, jakým způsobem jeho bratr dokumenty získal. Nepovažoval tak dokumenty za autentické. Mimo to stěžovatel údajně nepředložil žádné nové relevantní důkazy, které by odůvodňovaly jeho obavu ze špatného zacházení v Bahrajnu. Náměstek zhodnotil, že stěžovatel podáním žádosti pouze usiloval o oddálení či zabránění svého vyhoštění a rozhodl o povinnosti stěžovatele Nizozemsko neprodleně opustit.

Ihned po příletu do Bahrajnu v říjnu 2018 byl stěžovatel zatčen. V únoru 2019 byl odsouzen za držení zbraní a střeliva a účast na teroristických aktivitách k trestu odnětí svobody na doživotí a peněžitému trestu. Stěžovatel uvedl, že byl bahrajnskými orgány mučen, aby se doznal k výše uvedeným činům.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že nizozemské vnitrostátní orgány dostatečně neposoudily riziko špatného zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy, které se po jeho vyhoštění do Bahrajnu skutečně naplnilo, a že neměl k dispozici žádné účinné opravné prostředky, jimiž by bylo možné rozhodnutí o vyhoštění napadnout.

Soud úvodem připomněl, že smluvní státy mají dle ustálených zásad mezinárodního práva a v rámci svých smluvních závazků (včetně těch vyplývajících z Úmluvy) právo kontrolovat vstup a pobyt cizinců, jakož i rozhodnout o jejich vyhoštění a deportaci. Vyhoštění či deportace však nesmí proběhnout v případech, kdy existuje skutečné riziko, že by osoba byla v předmětné zemi vystavena jednání v rozporu s článkem 3 Úmluvy (F. G. proti Švédsku, č. 43611/11, rozsudek velkého senátu ze dne 23. března 2016, § 111). Vzhledem k tomu, že článek 3 zakotvuje jednu z nejzákladnějších hodnot demokratické společnosti a absolutně zakazuje mučení a nelidské či ponižující zacházení nebo trest, je proto nezbytné, aby vnitrostátní orgány řádně posuzovaly existenci tohoto skutečného rizika (tamtéž, § 113; Khasanov a Rakhmanov proti Rusku, č. 28492/15 a 49975/15, rozsudek ze dne 29. dubna 2022, § 109). Vnitrostátní orgány jsou povinny vzít v úvahu nejen důkazy předložené žadatelem, ale také všechny ostatní relevantní skutečnosti, neboť se jedná o sdílenou povinnost žadatele a imigračních orgánů (Khasanov a Rakhmanov proti Rusku, cit. výše, § 113; J. K. a ostatní

proti Švédsku, č. 59166/12, rozsudek ze dne 23. srpna 2016, § 91–98). Pokud v rámci následné žádosti o mezinárodní ochranu nebyly předloženy žádné relevantní nové skutečnosti, nemusí vnitrostátní orgány posuzovat žádost se stejnou úrovní důkladnosti; zkoumání této otázky by však nemělo být prováděno příliš restriktivním způsobem (M. D. a M. A. proti Belgii, č. 58689/12, rozsudek ze dne 19. ledna 2016, § 65).

V projednávaném případě Soud shledal, že pro stěžovatele nebylo snadné nové dokumenty získat, neboť se nejspíše nejednalo o veřejně dostupné záznamy. K důkazní hodnotě a relevanci stěžovatelem předložených důkazů Soud uvedl, že s ohledem na datum, kdy žadatel dokumenty obdržel, a vzhledem k jeho zájmu doložit svou následnou žádost o azyl podle svých nejlepších schopností, neshledal v tomto bodě důvod pochybovat o dobré víře stěžovatele (srov. tamtéž, § 65). Soud proto nemohl souhlasit se závěrem náměstka ministra, že stěžovatel podal žádost pouze s cílem zdržet či zmařit vyhoštění. Pakliže vnitrostátní orgány stroze uzavřely, že předložené dokumenty nelze považovat za důkazy, aniž by náležitě posoudily jejich případnou

relevanci ve světle všech ostatních informací týkajících se individuální situace stěžovatele a obecné situace v Bahrajnu, jedná se o příliš úzký přístup, který neodpovídá pečlivému a důkladnému přezkumu, jaký je od těchto orgánů očekáván.

Na základě výše uvedeného soud uzavřel, že žalovaný stát nesplnil svou procesní povinnost podle článku 3 Úmluvy v rámci řízení „na poslední chvíli“ řádně posoudit riziko špatného zacházení před vyhoštěním stěžovatele do Bahrajnu. Rozhodl proto o porušení článku 3 Úmluvy. S ohledem na tento závěr nepovažoval Soud za nezbytné samostatně posuzovat stejné skutečnosti z hlediska článku 13 Úmluvy (srov. *Amerkhanov proti Turecku*, č. 16026/12, rozsudek ze dne 5. června 2018, § 59).

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

Soudce Serghides ve svém částečně souhlasném a částečně nesouhlasném stanovisku poukázal na to, že stížnost namítala porušení článku 3 Úmluvy ne pouze v procesním, ale také v hmotněprávním aspektu. Dle jeho názoru měl Soud konstatovat i hmotněprávní porušení, které spočívalo v tom, že Nizozemsko vyhostilo stěžovatele do země původu v rozporu se zásadou non-refoulement a vystavilo jej riziku špatného zacházení, což se nakonec naplnilo. Dotčená zásada je zásadou mezinárodního obyčejového práva a je závazná pro

všechny státy, i pro ty, které nejsou stranami Úmluvy OSN o právním postavení uprchlíků nebo jiné smlouvy na ochranu uprchlíků. Soud na ni proto měl poukázat dokonce i bez zkoumání, zda došlo k hmotněprávnímu porušení článku 3. Soudce dále nesouhlasil s tím, že není třeba zkoumat namítané porušení článku 13 Úmluvy ve spojení s článkem 3.

Vězeňství

Rozsudek ze dne 28. listopadu 2023 ve věci č. 3501/20 a 2 dalších – *Schmidt a Šmigol proti Estonsku*

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně shledal porušení zákazu špatného zacházení podle článku 3 Úmluvy kvůli ukládání na sebe navazujících opatření kázeňské povahy spočívajících v umístění stěžovatelů do samovazby, v důsledku čehož strávili dlouhá nepřetržitá období v izolaci na cele s omezenými možnostmi kontaktu a při absenci průběžného přezkumu dopadů izolace na jejich zdraví. Nadto první stěžovatel bezprostředně předtím několikrát pobýval v izolaci jen s krátkými přestávkami.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelé v předmětné době vykonávali trest odnětí svobody ve věznicí Viru. Tamější vězeňské orgány jim v letech 2016–2017 opakovaně uložily kázeňský trest umístění do samovazby zejména za odmítnutí plnit pracovní povinnosti. První stěžovatel byl také jednou izolován na základě bezpečnostního opatření. Protože výkon kázeňských trestů a opatření na sebe navazovaly, vedlo to k nepřetržitým obdobím samovazby u prvního stěžovatele v délce 566 dnů a u druhého v délce 482 dnů. Nadto první stěžovatel mezi červnem 2015 a květnem 2016 z různých důvodů několikrát pobýval v izolaci po dobu od 30 do 69 dnů s přestávkami od 6 do 36 dnů. Stěžovatelé byli sami na celách 23 hodin denně, mohli se sejit s psychologem, žádat o schůzku s psychiatrem a omezeně mít kontakt s dalšími osobami, včetně telefonování a korespondence. Vnitrostátní soudy shledaly u dvou delších období, že na sebe navazující výkon trestů a opatření porušoval práva stěžovatelů, ale přiznaly jim jen zlomek požadované náhrady nemajetkové

újm. U dřívějších období, kdy byl jen první stěžovatel izolován, pochybení neshledaly.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že po sobě jdoucí výkon kázeňských trestů a opatření, kvůli čemuž strávili dlouhou dobu v samovazbě, vedl k porušení zákazu špatného zacházení.

a) Obecné zásady

Soud připomněl, že zákaz kontaktu s jinými vězni z kázeňských či jiných důvodů sám o sobě nepředstavuje nelidské zacházení nebo trest (*Ramirez Sanchez proti Francii*, č. 59450/00, rozsudek velkého senátu ze dne 4. července 2006, § 123). Byť je delší vyloučení ze styku s jinými osobami nežádoucí, použitelnost článku 3 Úmluvy závisí na konkrétních podmínkách, přísnosti opatření, jeho trvání, sledovaném cíli a dopadech na dotčenou osobu. Současně však samovazba bez přiměřených duševních a fyzických podnětů může mít z dlouhodobého hlediska škodlivé dopady zhoršující duševní

schopnosti a sociální dovednosti ([Razvyazkin proti Rusku](#), č. 13579/09, rozsudek ze dne 3. července 2012, § 100 a 104). Úplná smyslová izolace ve spojení s absolutní sociální izolací může zničit osobnost a představovat formu nelidského zacházení, kterou nelze ospravedlnit požadavky na bezpečnost ani jiným důvodem. Samovazbu, a to ani v případě relativní izolace, nelze vězni uložit na dobu neurčitou, měla by být založena na skutečných důvodech, ukládána výjimečně, s nezbytnými procesními zárukami a po přijetí všech preventivních opatření ([Rzakhanov proti Ázerbájdžánu](#), č. 4242/07, rozsudek ze dne 4. července 2013, § 73). Měl by také existovat systém pravidelného sledování fyzického a psychického stavu vězně, aby byl v souladu s pokračující samovazbou, a vězeň musí mít možnost nechat nezávislý orgán přezkoumat opodstatněnost a důvody jejího trvání ([Ramirez Sanchez proti Francii](#), cit. výše, § 139 a 145).

Soud zdůraznil, že chybí-li přesvědčivé důvody pro existenci výjimečných okolností, ospravedlňující samovazbu jako kázeňské opatření po dlouhá a po sobě jdoucí období, a neprokáže-li se, že toto opatření je skutečně používáno jako poslední možnost, dojde k porušení článku 3 Úmluvy zpravidla bez ohledu na materiální a další podmínky (srov. Pravidla OSN o minimálních standardech zacházení s vězňenými osobami a Evropská vězeňská pravidla). Evropský výbor pro prevenci

mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání (CPT) přitom kritizoval Estonsko za nadužívání samovazby a za to, že výkon jednotlivých trestů na sebe navazuje, což vede k dlouhým dobám izolace. Uvedl také, že maximální zákonná lhůta 45 dnů samovazby je třikrát delší než limit 14 dní, který CPT považuje za přijatelný, a především ztrácí smysl jako pojistka proti zneužívání, jsou-li tresty vykonávány po sobě.

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

V dané věci z dostupných informací Soudu vyplynulo, že ve věznicích Viru byli vězni běžně trestáni za odmítnutí pracovat umístěním do samovazby. Šlo přitom o nejpřísnější z kázeňských trestů. Byť Soud vnímá potřebu udržovat kázeň a bezpečnost ve věznicích, přestupky různé závažnosti vyžadují různou reakci a sankce. Soud vyjádřil pochybnosti, zda se samovazba skutečně používala výjimečně a jako krajní opatření, resp. zda daný přístup umožňoval (opětovné) posouzení, zda opatření dosáhlo svého účelu. Stran podmínek výkonu Soud zohlednil, že stěžovatelé byli pod pravidelným lékařským dohledem a nedošlo u nich ke znatelnému zhoršení jejich zdraví. Kromě ojedinělých setkání s psychologem, možnosti konzultace s psychiatrem, resp. omezenému kontaktu s dalšími osobami ale vězeňské orgány nepřijaly z vlastní iniciativy žádná opatření posuzující v přiměřeně pravidelných intervalech schopnost stěžovatelů vyrovnat se s dlouhodobou

izolací a její vliv na duševní zdraví. Vězňům v dlouhodobé izolaci je přitom potřeba věnovat zvláštní pozornost k minimalizování škody, kterou jim izolace může způsobit. Nelze očekávat, že mají potřebné povědomí a schopnost identifikovat vlastní duševní obtíže a žádat o odbornou intervenci [[Maslák proti Slovensku](#) (č. 2), č. 38321/17, rozsudek ze dne 31. března 2022, § 189–191]. Jsou-li vězni v důsledku navazujícího výkonu kázeňských trestů izolováni delší nepřetržitá období, poskytnutí pravidelného přístupu k psychologovi nebo psychiatrovi nemůže bez dalšího ospravedlnit nebo stvrdit trvajícím umístěním v takových podmínkách.

K procesním zárukám Soud uvedl, že stěžovatelé znali důvody umístění do samovazby, přičemž tyto nenapadly u vnitrostátních soudů. Brojili však proti způsobu výkonu trestů. Soud se ztotožnil s Nejvyšším soudem, podle kterého sice rozhodnutí o použití opatření mohou být sama o sobě zákonná, ale jejich nepřerušovaný výkon může být v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Ve výsledku Soud neshledal u samovazby stěžovatelů v délce 566 a 482 dnů důvod, proč by měl dospět k jinému závěru než vnitrostátní soudy. Ty analyzovaly situaci a

podmínky, za nichž byli stěžovatelé izolováni, a zohlednily délku opatření v kombinaci s nedostatkem psychické a fyzické stimulace a neexistenci účinného mechanismu k posouzení fyzické a psychické schopnosti stěžovatelů zvládat dlouhodobou samovazbu.

Stran předchozích kratších období izolace prvního stěžovatele vnitrostátní soudy analyzovaly délku a zákonnost každé doby zvlášť a zvážily, zda každá tato doba byla pod nebo nad zákonnou hranicí 45 dnů pro každý jednotlivý trest či netrestní opatření, jakož i mezidobí, které první stěžovatel strávil v běžném režimu, a důvody uložení opatření. Soud uznal, že akceptuje-li výkon zákonně uložených sankcí a bezpečnostních opatření, pak se střídání samovazby s obdobími, kdy jsou vězni v běžném režimu, samo o sobě nejeví jako svévolné nebo nepřiměřené. Přisvědčil ale Nejvyššímu soudu, že čím delší je doba samovazby, tím delší musí být mezidobí, které vězeň tráví v běžných podmínkách. To poskytuje i více možností k socializaci a jiným smysluplným aktivitám. Naopak jsou-li delší období samovazby přerušována na zanedbatelný čas v porovnání s délkou izolace, přestávky neposkytují úlevu k vyrovnání negativních

účinků. Totéž platí, jsou-li po sobě jdoucí období izolace důsledkem uplatnění různých kázeňských nebo bezpečnostních opatření (neexistoval-li mezi těmito opatřeními výrazný rozdíl), pokud jde o samotářskou povahu režimu, která z nich vyplývá. Soud připustil, že kvůli různorodosti bezpečnostních problémů, kterým čelí vězeňské orgány a které řeší v zájmu svého personálu nebo vězňů, nemusí být vždy možné pozastavit nebo odložit uplatňování různých bezpečnostních opatření.

U stěžovatele podle Soudu nelze všechny přestávky mezi jednotlivými obdobími samovazby, které se pohybovaly od 6 do 36 dnů, považovat za zanedbatelné. Na druhou stranu, byť doba mezi výkonem dvou kázeňských trestů v září a říjnu 2015 skutečně činila 52 dnů, první stěžovatel byl přesto 33 z těchto 52 dnů umístěn do izolace. V běžném režimu tedy strávil pouze 19 dní. Jakkoli střídání výkonu samostatných zákonných a přiměřených kázeňských trestů s náležitě dlouhými obdobími v běžném režimu nemusí nutně vést k závěru o porušení článku 3 Úmluvy, ve věci stěžovatele nelze odhlédnout od toho, že od června 2015 do května 2016 strávil zhruba 8 měsíců z přibližně 11 měsíců v samovazbě (být s přestávkami), a po tomto období následovalo jen o 10 dní později období 566 dnů nepřetržitě samovazby. Celkově tak od června 2015 do prosince 2017 strávil v běžném režimu jen něco málo přes dva měsíce. Možnost účastnit se sociálních programů, setkávat se

s pracovníky věznice, kaplanem a lékaři a několik krátkodobých návštěv pak podle Soudu nepostačovaly ke zmírnění negativních účinků plynoucích z toho, že první stěžovatel musel strávit několik delších období v samovazbě.

Soud uzavřel, že samovazba byla stěžovatelům uložena až na jednu výjimku jako kázeňské opatření. To vedlo k jejich izolaci po dlouhá kumulativní období. Za významné považoval, že zákonný limit 45 dnů, již sám o sobě dlouhý, neměl žádný vliv na způsob postupného výkonu trestů. Stěžovatelé tak byli drženi v samovazbě nepřetržitě po dobu mnohem delší. Soud nebyl přesvědčen, že samovazba sloužila jako krajní opatření a po co nejkratší možnou dobu, resp. mu nebyly předloženy přesvědčivé důvody pro existenci výjimečných okolností ospravedlňující použití takto dlouhých dob samovazby jakožto kázeňského opatření.

S ohledem na výše uvedené podle Soudu vedla samovazba ke strádání, které přesahovalo nevyhnutelnou míru utrpení spojenou s výkonem trestu. Došlo proto k porušení článku 3 Úmluvy.

Ne bis in idem

Rozsudek ze dne 14. listopadu 2023 ve věci č. 19961/17 – C. Y. proti Belgii

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně shledal, že uložení pokuty stěžovateli ve správním řízení kvůli neoprávněně vykázaným službám za péči o pacienty, byť ho trestní soud osvobodil v souběžně vedeném trestním řízení z důvodu neprokázání úmyslu, nedošlo k porušení práva stěžovatele nebýt souzen nebo trestán dvakrát (ne bis in idem) ve smyslu článku 4 Protokolu č. 7, jelikož mezi oběma řízeními byla dostatečně úzká časová a věcná spojitost.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel poskytuje ošetrovatelské služby pacientům v domácí péči. V roce 2007 příslušný vnitrostátní orgán zjistil, že stěžovatel vykazoval zdravotním pojišťovnám úkony, které ve skutečnosti pacientům neposkytl, potažmo je neposkytl v souladu s předpisy, a neoprávněně za ně obdržel finanční protiplnění. Stěžovatel

během kontrolního šetření připustil pochybení z nedbalosti. Vnitrostátní orgány poté zahájily jednak správní řízení ve věci uložení pokuty stěžovateli a povinnosti vrátit neoprávněně vyplacené prostředky, jednak trestní řízení pro podezření ze spáchání trestné činnosti spočívající v podvodu, padělání a používání padělků. Odvolací trestní soud ale stěžovatele obžaloby zprostil, jelikož se neprokázal úmysl. Po skončení trestního řízení odvolací správní orgán pokračoval ve správním řízení, přičemž potvrdil, že stěžovatel má vrátit neoprávněně úhrady a zaplatit pokutu ve výši 1 200 eur s tím, že mu sice nebyl prokázán úmysl, ale postupoval s nedbalostí. Stěžovatel proti tomu neúspěšně brojil před vnitrostátními soudy.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 4 PROTOKOLU Č. 7 K ÚMLUVĚ

Stěžovatel namítal, že správními orgány uložená povinnost vrátit neoprávněně vyplacené peníze a zaplatit

pokutu, byť ho soud předtím v trestním řízení osvobodil, je v rozporu se zásadou ne bis in idem.

Soud odkázal na příslušné zásady výkladu článku 4 Protokolu č. 7 formulované ve věci [Mihalache proti Rumunsku](#) (č. 54012/10, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 2019, § 49). V souladu s nimi v prvním kroku zkoumal, zda obě řízení měla trestněprávní povahu ve smyslu Úmluvy. Mezi stranami nebylo sporu, že u trestního řízení tomu tak bylo. Stejný závěr Soud učinil za využití kritérií, jež dovodil ve věci [Engel a ostatní proti Nizozemsku](#) (č. 5100/71 a další, rozsudek ze dne 8. června 1976, § 82), u povinnosti stěžovatele zaplatit pokutu: vnitrostátní úprava se zde opírala o trestněprávní ustanovení příslušného zákona, dále se při určení relevantní úpravy a stanovení výše pokuty uplatnily obecné trestní zásady, pokuta také sledovala odstrašující i sankční účinky, potažmo zajištění účinnosti systému pojištění a služeb a ochranu financování sociálního zabezpečení (byť mohla být uložena jen určité kategorii osob). U stěžovatele pak směřovala k potrestání jeho nedbalostního jednání. Konečně, i přes relativně omezenou maximální možnou výši pokuty, protiprávní jednání tím nepozbylo trestní povahy. U povinnosti zaplatit pokutu tak převažovaly prvky trestní povahy. Naopak povinnost zaplatit částku odpovídající výši neoprávněně poskytnutých prostředků sledovala navrácení neoprávněných úhrad, neměla žádný odrazující ani represivní účel

a měla podle vnitrostátního práva civilní povahu. Na tento aspekt řízení se proto článek 4 Protokolu č. 7 nevztahuje.

Ve druhém kroku Soud posuzoval, zda byl stěžovatel souzen a potrestán v obou řízeních za totožný skutek (složka idem). Otázkou totožnosti skutku je třeba zkoumat v tom smyslu, zda druhý delikt pramenil z totožných skutkových okolností nebo okolností, které jsou co do podstaty totožné ([Sergey Zolotukhin proti Rusku](#), č. 14939/03, rozsudek velkého senátu ze dne 10. února 2009, § 82 a 84). V dané věci se obě řízení opírala o stejný skutkový základ, který spolu časově a prostorově souvisel. Rozdíl spočíval jen v tom, zda stěžovatel jednal v podvodném úmyslu, který vyžadovala trestná činnost. Stran posouzení, zda byl stěžovatel stíhán za stejné skutky, ale otázka úmyslu není z pohledu Soudu relevantní ([A. a B. proti Norsku](#), č. 24130/11 a 29758/11, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2016, § 141). Stěžovatel tedy byl jak v trestním, tak i ve správním řízení stíhán pro skutky, které jsou ve smyslu judikatury Soudu v podstatě totožné.

V třetím kroku Soud zkoumal, zda došlo ke zdvojení řízení (složka bis). Byť účelem článku 4 Protokolu č. 7 je zabránit dvojímu stíhání nebo potrestání za totéž trestné jednání, nebrání to postupům, které se s protiprávním jednáním vypořádávají „integrovane“, zejména jeho potrestáním v souběžných řízeních vedených

různými orgány a pro různé účely (tamtéž, § 123). Stát však musí prokázat, že řízení byla dostatečně úzce věcně a časově propojená, tj. spojena způsobem, aby tvořila souvislý celek. To znamená nejen to, že sledované cíle a prostředky použité k jejich dosažení se musí v podstatě doplňovat a časově spolu souviset, ale i to, že veškeré důsledky vyplývající z takového uspořádání právního posouzení dotčeného jednání musí být pro osobu přiměřené a předvídatelné. Kritérii pro určení, zda existovala dostatečná věcná spojitost mezi oběma řízeními jsou: a) zda obě řízení sledovala vzájemně se doplňující cíle, takže postihovala různé aspekty daného jednání; b) zda byla kombinace řízení předvídatelným důsledkem jednání; c) zda jsou sporná řízení vedena v součinnosti dotčených orgánů tak, aby bylo v maximální možné míře zabráněno dvojímu shromažďování a hodnocení důkazů; a d) zda byla sankce uložena v dříve skončeném řízení zohledněna v řízení skončeném později, aby osoba nečelila nadměrné zátěži; toto riziko snižuje existence mechanismu započtení, kterým se zajistí přiměřenost celkové sankce. Požadavek na dostatečně úzké časové propojení řízení pak neznamená, že jsou

vedena současně od začátku do konce. Časové spojení však musí být dostatečně těsné, aby ochránilo osobu před nejistotou a protahováním řízení; čím slabší spojení je, o to větší má stát břemeno při vysvětlování a zdůvodňování průtahů (tamtéž, § 130–134).

a) Věcná souvislost správního a trestního řízení u stěžovatele

Soud shledal, že řízení sledovala doplňující se cíle. Správní řízení usiluje o zajištění řádného fungování pojistného systému, resp. financování sociálního zabezpečení. Trestní řízení chrání společnost jako celek tím, že postihuje úmyslná jednání, která ji poškozují (tamtéž, § 144), tj. zajišťuje důvěru veřejnosti trestáním padělků a podvodů. Tyto trestné činy tvoří součást „tvrdého jádra“ trestního práva a předpokládají podvodný úmysl pachatele. Pokuta však měla sankcionovat nedbalost stěžovatele, která je nezávislá na podvodném úmyslu z jeho strany. K předvídatelnosti Soud uvedl, že nic nenasvědčuje tomu, že by kombinované řízení nebylo právně i fakticky předvídatelným důsledkem stěžovatelova jednání. Stran minimalizace dvojího

shromažďování a hodnocení důkazů Soud shledal, že obě řízení vycházela ze šetření příslušného orgánu, podkladů od pojišťoven, výpovědi stěžovatele a jeho pacientů, z uznání vytýkaného jednání stěžovatelem a z protokolu o protiprávním jednání. Důkazy shromážděné během správního šetření byly zahrnuty do trestního řízení, čímž se předešlo opakování při shromažďování a hodnocení důkazů. Odvolací správní orgán rozhodl o přerušení řízení až do skončení trestního řízení. Posléze odvolací správní orgán sdělil, že je vázán trestním rozsudkem a odůvodněním zprošťujícího rozsudku a výslovně zohlednil absenci podvodného úmyslu při stanovení výše pokuty, která byla výrazně nižší než trest uložený prvostupňovým správním orgánem. Soud tak shledal, že trestní a správní řízení byla za okolností dané věci spojena dostatečně úzkou věcnou souvislostí (tamtéž, § 132).

b) Časová souvislost správního a trestního řízení u stěžovatele

Soud uvedl, že řízení byla zahájena a probíhala souběžně až do chvíle, kdy odvolací správní orgán přerušil řízení do doby rozhodnutí odvolacího trestního soudu. Po vydání osvobozujícího rozsudku správní řízení pokračovalo a rozhodnutí bylo vydáno zhruba o rok později. Podle Soudu tak zde existovala mezi oběma řízeními také dostatečně úzká časová souvislost.

Soud tedy shledal, že řízení byla dostatečně věcně i časově propojena, aby se zabránilo jejich zdvojení. K porušení článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvy proto nedošlo.

Spravedlivý proces

Rozsudek ze dne 14. listopadu 2023 ve věci č. 48173/18 – Cangji a ostatní proti Turecku

Senát druhé sekce Soudu shledal šesti hlasy proti jednomu, že stížnosti čtyř ze šesti stěžovatelů, kteří namítali porušení svého práva na spravedlivý proces v rámci řízení před správním soudem týkajícího se posuzování vlivů zlatého dolu na životní prostředí, nejsou slučitelné *rationae materiae* s ustanoveními Úmluvy. U zbývajících dvou stěžovatelů dospěl Soud jednomyslně k závěru, že nemožnost položit znalcům vlastní otázky nepředstavovala porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. K závěru o porušení uvedeného ustanovení však dospěl v důsledku toho, že stěžovatelům nebyly zaslány podklady, z nichž znalci při zpracování svých posudků vycházeli.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Turecké ministerstvo životního prostředí a přírodních zdrojů („ministerstvo“) schválilo v červnu 2013 zprávu o posouzení vlivů na životní prostředí („zpráva EIA“) ve vztahu k těžbě zlata pomocí kyanidového loužení v dole Kışladağ.

Stěžovatelé se následně žalobou u správního soudu domáhali zrušení tohoto rozhodnutí. Správní soud v průběhu řízení jmenoval znalce a za přítomnosti účastníků provedl místní šetření. Znalci ve svém posudku poukázali na pravděpodobnost vytvoření kyselé důlní drenáže v důsledku vzniku velkého povrchového jezera po ukončení důlní činnosti a následné kontaminace podzemních vod. Na žádost soudu upřesnili, že jezero bude hluboké maximálně jeden až dva metry a že měření ve zprávě EIA jsou v tomto ohledu přesná. Správní soud na tomto základě žalobu zamítl. Nejvyšší správní soud nicméně jeho rozhodnutí z důvodu nedostatků znaleckého posudku zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Správní soud proto nechal vypracovat nový posudek a provedl nové místní šetření. Stěžovatelé následně

předložili seznam otázek, které by měli znalci podle jejich názoru zodpovědět nad rámec otázek položených soudem. Tyto otázky však soud znalcům nepoložil.

Posudky, které znalci správnímu soudu předložili a které byly zaslány i účastníkům řízení, vycházely mimo jiné z posudků vypracovaných jinými odborníky v souvislosti s dolem Kışladağ. Tyto podklady byly součástí spisu. Stěžovatelé však namítali, že neměli možnost se k nim vyjádřit, jelikož jim nebyly zaslány. Výhrady měli i vůči obsahu předložených znaleckých posudků. Některé aspekty, na něž směřovaly zasláné otázky, totiž nebyly vůbec posouzeny.

Správní soud námitkám stěžovatelů nevyhověl a žalobu zamítl. Následným opravným prostředkům nevyhověl ani Nejvyšší správní soud, ani Ústavní soud.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

Stěžovatelé namítali, že došlo k porušení jejich práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jelikož neměli možnost položit znalcům vlastní otázky; podklady jim nebyly zaslány k vyjádření a vnitrostátní soudy

nereagovaly na jejich námitky vůči závěrům znaleckých posudků.

A. K PŘIJATELNOSTI

Soud se nejprve vyjádřil ke slučitelnosti stížnosti s ustanoveními Úmluvy *rationae personae*. Jelikož byli stěžovatelé účastníky řízení před správním soudem, a byli tak přímo dotčeni jeho namítanými vadami, nebylo možné jejich stížnost podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy považovat za neslučitelnou *rationae personae*.

Ohledně slučitelnosti *rationae materiae* Soud ve vztahu k některým stěžovatelům dospěl k opačnému závěru. V těsné blízkosti dolu totiž žili či vlastnili nemovitost pouze dva z nich. Výsledek řízení tak měl přímý vliv na jejich právo žít ve zdravém životním prostředí. Zbývající stěžovatelé plnili dle svých slov funkci „veřejného hlídačícího psa“, provoz dolu se jich však přímo osobně nedotýkal. V tomto směru Soud shledal odlišnost projednávané věci oproti případům, které řešil ve své předchozí judikatuře (*Okay a ostatní proti Turecku*, č. 36220/97, rozsudek ze dne 12. července 2005, § 66–67, kde Soud konstatoval, že byť stěžovatelé nežili v blízkosti tří tepelných elektráren, proti nimž stížnost směřovala, byli i tak dotčeni jejich emisemi). Soud proto ve vztahu k těmto stěžovatelům dospěl k závěru, že řízení před správním soudem se přímo nedotýkalo jejich

„občanských práv a závazků“. Jejich stížnost tak nebyla slučitelná *rationae materiae* s ustanoveními Úmluvy.

B. K ODŮVODNĚNOSTI

a) Obecné zásady

Soud úvodem připomněl, že článek 6 Úmluvy sice zaručuje právo na spravedlivý proces, nestanovuje však žádná pravidla pro posouzení přípustnosti důkazů nebo způsob jejich hodnocení; uvedené je proto primárně věcí vnitrostátní právní úpravy a vnitrostátních soudů (*Carmel Saliba proti Maltě*, č. 24221/13, rozsudek ze dne 29. listopadu 2016, § 63).

Soud dále zdůraznil, že zásada kontradiktornosti se týká řízení před „soudem“. Z čl. 6 odst. 1 proto nelze dovodit obecnou zásadu, podle níž by strany řízení musely mít za každé situace možnost účastnit se rozhodnutí, které vede ustanovený znalec, či se seznámit se všemi podklady, z nichž vycházel (*Mantovanelli proti Francii*, č. 21497/93, rozsudek ze dne 18. března 1997, § 33; a nověji *Test-Achats proti Belgii*, č. 77039/12, rozsudek ze dne 13. prosince 2022, § 20). Při posuzování, zda byly dodrženy zásady rovnosti zbraní a kontradiktornosti řízení, je třeba zohlednit procesní postavení znalců v průběhu řízení, způsob výkonu jejich činnosti a způsob hodnocení jejich posudků ze strany soudů (*Hamzagić proti Chorvatsku*, č. 68437/13, rozsudek ze dne 19. prosince 2021, § 43).

Zásada kontradiktornosti navíc zahrnuje právo stran řízení seznámit se se všemi předloženými důkazy a připomínkami, které byly předloženy s cílem ovlivnit rozhodnutí soudu, a vyjádřit se k nim (*Andersena proti Lotyšsku*, č. 79441/17, rozsudek ze dne 19. září 2019, § 87). Tato možnost jim musí být poskytnuta v přiměřené formě a v přiměřené lhůtě; v případě potřeby písemně a předem (*Krčmář a ostatní proti České republice*, č. 35376/97, rozsudek ze dne 3. března 2000, § 42; a *Colloredo Mannsfeld proti České republice*, č. 15275/11 a č. 76058/12, rozsudek ze dne 15. prosince 2006, § 33).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

1. Nemožnost položit znalcům otázky

V projednávané věci Soud shledal, že zásadu kontradiktornosti řízení nelze vykládat tak, že z ní plyne právo stran klást znalcům otázky, pokud to vnitrostátní právo neumožňuje. Vnitrostátní soudy by nicméně měly respektovat právo stran účinně se účastnit procesu znaleckého zkoumání v rozsahu vyžadovaném okolnostmi dané věci.

Stěžovatelé nenamítali, že by jejich dotazy byly pro výsledek řízení rozhodující, ani že by se týkaly klíčové otázky, kterou vnitrostátní soudy neposoudily (srov. *Erdinç Kurt a ostatní proti Turecku*, č. 50772/11, rozsudek ze dne 6. června 2017, § 63). Rozsah přezkumu ze strany správních soudů se přitom podle Soudu může odvíjet nejenom od povahy předmětu řízení, ale také obecněji od povahy dotčených „občanských práv a závazků“ a od povahy cíle sledovaného vnitrostátním právem (*Ramos Nunes de Carvalho e Sá proti Portugalsku*, č. 55391/13, rozsudek velkého senátu ze dne 6. listopadu 2018, § 180).

Podstata původního sporu se týkala otázky slučitelnosti chodu zlatého dolu s předpisy EIA, tedy specializované a technické oblasti práva, nikoliv dotčených individuálních práv stěžovatelů. Vyloučení dotazů stěžovatelů proto podle Soudu nepředstavovalo problém ve světle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a v tomto směru tedy ani nedošlo k porušení uvedeného ustanovení.

2. Nezaslání podkladů, z nichž znalci vycházeli

K opačnému závěru však Soud dospěl ve vztahu ke skutečnosti, že stěžovatelé neměli možnost se seznámit s odbornými podklady, z nichž znalci při zpracování svých posudků vycházeli. Jednalo se přitom o materiály, které nebyly veřejně dostupné. Na tom nic nezměnila ani námitka vlády, že stěžovatelé mohli nahlédnout do spisu. Soud zdůraznil, že možnost nahlédnout do spisu sama o sobě nepředstavuje dostatečnou záruku co do zajištění práv stěžovatelů na kontradiktorní řízení (*Göç proti Turecku*, č. 36590/97, rozsudek velkého senátu ze dne 11. července 2002, § 57; *Milatová a ostatní proti České republice*, č. 61811/00, rozsudek ze dne 21. června 2005, § 61). V tomto ohledu tak Soud dospěl k závěru, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Vzhledem k uvedeným závěrům Soud již nepovažoval za nezbytné posoudit zbytek stížnosti týkající se chybějící reakce vnitrostátních soudů na námítky stěžovatelů vůči závěrům znaleckých posudků.

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

Soudce Krenc připojil částečně nesouhlasné stanovisko. Ačkoliv se ztotožnil se závěrem většiny ohledně porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy ve vztahu ke dvěma stěžovatelům žijícím či vlastnícím nemovitost v blízkosti dolu, nesouhlasil se závěrem o nepřijatelnosti stížnosti rationae materiae ve vztahu k ostatním stěžovatelům.

odvoláním. Kárná řízení zpravidla nemají trestní charakter ve smyslu Úmluvy, a proto se v nich nelze dovolávat ani práva na odvolání v trestní věci. Tuto námitku proto Soud prohlásil za neslučitelnou rationae materiae s Úmluvou a zbývající námítky ohledně nespravedlivosti řízení za zjevně neopodstatněné.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Kárný senát Nejvyššího správního soudu uznal stěžovatele, soudního exekutora, v části kárného obvinění vinným a uložil mu kárné opatření ve formě pokuty ve výši 25 000 Kč. Stěžovatel se dopustil kárného provinění tím, že opakovaně porušil povinnost kontroly činnosti svého exekutorského úřadu. Stěžovatel se bránil ústavní stížností, v níž argumentoval zejména porušením práva na spravedlivý proces z důvodu absence možnosti podat odvolání proti rozhodnutí kárného senátu. Ústavní soud stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Vyzdvihl, že všichni stěžovatelé byli účastníky téhož řízení před vnitrostátním soudem a dovolávali se téhož ústavně zaručeného práva (žít ve zdravém životním prostředí). Přesto většina senátu dospěla k závěru, že pouze u dvou ze stěžovatelů posoudí jejich právo na spravedlivý proces. Zbývající čtyři stěžovatelé tak mohou být zbaveni odpovídajících záruk v podobě nezávislosti a nestrannosti soudu, práva na odůvodněné rozhodnutí či zásad kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní, aniž by Soud shledal rozpor s čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Tento přístup považoval za rozporný jednak se zásadou subsidiarity, jednak s existující judikaturou Soudu (*Okay a ostatní proti Turecku*, cit. výše, § 65–68; *Collectif national d'information et d'opposition à l'usine Melox – Collectif Stop Melox et Mox proti Francii*, č. 75218/01, rozhodnutí ze dne 28. března 2006; a *Association Burestop 55 a ostatní proti Francii*, č. 56176/18 a 5 dalších, rozsudek ze dne 1. července 2021, § 53–60).

Rozsudek ze dne

12. října 2023 ve věci č. 31399/14 – *Usnul proti České republice*

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl o nepřijatelnosti stížnosti, v níž soudní exekutor poukazoval na nemožnost napadnout rozhodnutí kárného soudu

Stěžovatel namítal porušení článku 6 Úmluvy v důsledku absence opravného prostředku proti rozhodnutí kárného senátu.

Soud připomněl své nedávné závěry ve věci *Grosam proti České republice* (č. 19750/13, rozsudek velkého senátu ze dne 1. června 2023, § 117–122), kde shledal, že kárná řízení proti soudním exekutorům nemají podle české právní úpravy charakter „trestního obvinění“ ve smyslu článku 6 Úmluvy. Při určování, zda v řízení osoba čelí „trestnímu obvinění“, vychází Soud z tzv. Engelova testu, který zahrnuje tři kroky: a) klasifikaci deliktu ve vnitrostátním právu, b) povahu deliktu a c) povahu a závažnost nejpřísnější sankce hrozící za jeho spáchání (*Engel a ostatní proti Nizozemsku*, č. 5100/71 a 4 další, rozsudek pléna ze dne 8. června 1976, § 82).

Soud znovu potvrdil, že kárná provinění soudních exekutorů nejsou v českém právním řádu formálně kvalifikována jako trestné činy. Pokud jde o druhé kritérium, zohlednil, že se příslušná úprava nevztahuje na celou populaci, ale pouze na soudní exekutory coby členy zvláštní profesní skupiny. To je charakteristické spíše

pro disciplinární opatření než trestné činy. Účelem kárného postihu přitom není primárně represe, ale obnova důvěry veřejnosti v řádný výkon dané profese. Ohledně třetího kritéria si Soud povšiml, že v mezidobí od okolností citovaného případu došlo ke zpřísnění maximální výše peněžité sankce, kterou lze v řízení uložit. Stěžovateli mohla být uložena pokuta až do výše 2,4 mil. Kč, což se a priori Soudu jevilo jako hodně. Avšak za daných okolností nelze ztrácet ze zřetele, že stěžovateli byla nakonec uložena pokuta v relativně bagatelní výši. Navíc i kdyby stěžovateli bylo uloženo nejpřísnější kárné opatření, odvolání z funkce, nebránilo by mu to vykonávat jiná právnícká povolání (srov. [Rola proti Slovinsku](#), č. 12096/14 a 39335/16, rozsudek ze dne 4. června 2019, § 66). Dle Soudu tudíž nelze učinit závěr, že stěžovatele čelil v řízení trestnímu obvinění. Článek 6 Úmluvy v jeho trestní větvi tedy není na případ stěžovatele použitelný.

Ve věci [Grosam proti České republice](#) (cit. výše, § 109–110) učinil velký senát dále závěr, že kárné řízení se soudním exekutorem každopádně spadá do civilní větve čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť jsou v sázce občanská práva a závazky. Platí to i pro projednávanou věc.

Soud v přístupu kárného soudu k posouzení projednávané věci nespatořoval žádné známky svévole nebo zjevné nerozumnosti. Všechny argumenty a otázky vznesené stěžovatelem byly řádně projednány a

přezkoumány. Obšírně byly uvedeny věcné i právní důvody rozhodnutí. Pokud jde o námitku absence možnosti podat odvolání proti rozhodnutí kárného soudu, Soud zopakoval, že článek 6 Úmluvy nenařizuje smluvním státům, aby zřizovaly odvolací nebo kasační soudy. Z toho vyplývá, že tato námitka je zjevně neopodstatněná.

Konečně, při zkoumání této námitky z pohledu práva na odvolání podle článku 2 Protokolu č. 7, kterého se stěžovatel rovněž dovolával, Soud zopakoval, že pojem „trestný čin“ použitý v tomto ustanovení svým významem odpovídá „trestnímu obvinění“ v čl. 6 odst. 1 Úmluvy ([Grosam proti České republice](#), cit. výše, § 140). S ohledem na zjištění, že článek 6 Úmluvy není ve své trestní části aplikovatelný, znamená to i nepoužitelnost článku 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě. Z tohoto důvodu musel Soud tuto námitku stěžovatele prohlásit za nepřijatelnou jakožto neslučitelnou *ratione materiae* s Úmluvou.

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

V prvním čtvrtletí roku komunikoval Soud české vládě k vyjádření tři nové stížnosti. První stížnost (*S. T.*) se týká mediálně známé kauzy, která se odehrála v červnu 2021 v Teplicích. Policie zde s použitím donucovacích prostředků zakročila vůči agresivnímu jedinci pod vlivem drog, který krátce nato zemřel. Ve druhé stížnosti (*Pokorný*) jde o odmítnutí prominout zmeškání lhůty k popření otcovství s odkazem na nejlepší zájem dětí, jejichž vztah s otcem byl rozvrácen od doby, co test DNA potvrdil, že nejsou biologickými příbuznými. Třetí stížnost (*Fajstavr*) se týká spravedlnosti řízení, v němž byl stěžovatel odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 10 let za obchodování s drogami, kde rozhodujícím důkazem byla výpověď spolupracující obviněné závislé na drogách. V jedné věci (*Společnost svobody informace, z.s.*) vláda v souladu s čl. 36 odst. 1 Úmluvy využila možnosti předložit Soudu své písemné vyjádření ke stížnosti proti třetímu státu, Ruské federaci, jelikož stížnost byla podána právníkem osobou zřízenou podle českého práva.

Policie

S. T. (č. 28273/23)

– úmrtí intoxikované osoby po policejním zásahu

Stížnost se týká úmrtí bratra stěžovatelky, romského původu, krátce po policejním zákroku. Policejní hlídka dorazila na místo pro ohlášené výtržnictví, kdy se dva muži měli prát a poškozoval zaparkovaná vozidla. Na místě policisté zastihli bratra stěžovatelky, který ležel na chodníku, házel sebou, škubal, rozhazoval rukama a pokřikoval nesmyslná slova. Poté, co k němu jeden z policistů přistoupil, se jej bratr stěžovatelky pokusil strhnout. Jeden z policistů proto následně bratra stěžovatelky svedl na zem a zaklekl jej v horní části jeho těla; druhý z policistů po celou dobu fixoval jeho nohy teleskopickým obuškem a třetí mu nasadil pouta. Zajištění bratra stěžovatelky trvalo do převzetí muže zdravotníky záchranné služby, kterou policisté přivolali. Přesný okamžik kolapsu bratra stěžovatelky se nepodařilo určit. Snahy o jeho resuscitaci nebyly úspěšné a

během převozu do nemocnice lékař konstatoval smrt. Podle znaleckého posudku nastala smrt bratra stěžovatelky v důsledku intoxikace pervitinem. Událost byla vyšetřována kriminální policií, která stíhala neznámého pachatele, který měl bratru stěžovatelky drogu opatřit, a Generální inspekcí bezpečnostních sborů (GIBS), která nakonec věc odložila *ad acta*.

Stěžovatelka namítá porušení práva na život podle článku 2 Úmluvy a zákazu špatného zacházení podle jejího článku 3. U obou ustanovení vznáší námitku porušení v hmotněprávní i procesní složce. Dále namítá porušení práva na účinný prostředek nápravy podle článku 13 Úmluvy, kterým by se mohla bránit proti odložení věci *ad acta* ze strany GIBS. Konečně namítá porušení zákazu diskriminace podle článku 14 Úmluvy ve spojení s články 2 a 3 Úmluvy, jelikož průběh policejního zákroku měl být ovlivněn rasovými předsudky. Ani tento aspekt případu nebyl podle jejího názoru dostatečně prošetřen.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázek, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Rodinný život

Pokorný (č. 40034/20) – prominutí zmeškání lhůty k popření otcovství

Stížnost se týká prominutí zmeškání popěrné lhůty v řízení o popření otcovství. Stěžovatel se v době po rozvodu manželství dozvěděl o skutečnostech, které zakládaly pochybnost, že je biologickým otcem jednoho ze svých čtyř dětí. Na základě této informace si nechal zhotovit odborný posudek z oboru genetiky, přičemž z výsledků zjistil, že není biologickým otcem dvou svých synů ve věku 11 a 14 let. Matka dětí přiznala, že tuto skutečnost věděla. Toto zjištění dle stěžovatele vedlo k rozvratu rodinných vztahů mezi ním a oběma syny. Návrh stěžovatele vnitrostátní soudy zamítly s odkazem na nejlepší zájem nezletilých dětí spočívající ve stabilitě rodinných vztahů.

Stěžovatel namítá porušení práva na respektování soukromého a rodinného života dle článku 8 Úmluvy,

jelikož vnitrostátní soudy odmítly popřít jeho otcovství, přestože existovaly důkazy DNA, že není biologickým otcem.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázek, které Soud vládě položil, je k dispozici [zde](#).

Spravedlivé trestní řízení

Fajstavr proti České republice (č. 48303/21) – odsouzení na základě výpovědi spolupracující obviněné

Stěžovatel byl spolu s dalšími třemi osobami stíhán pro přeshraniční organizovanou drogovou trestnou činnost. Jedné z těchto dalších osob bylo v řízení přiznáno postavení spolupracující obviněné; její výpověď usvědčovala stěžovatele ze zapojení do předmětné činnosti. Stěžovatel byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 10 let a spolupracující obviněná v trvání 3 let. Ústavní stížnost stěžovatele byla odmítnuta s tím, že postarádá ústavněprávní dimenzi.

S odvoláním na článek 6 odst. 1 Úmluvy stěžovatel před Soudem namítá, že závěr obecných soudů o jeho vině

spočívá výhradně na výpovědi spolupracující obviněné, přičemž o důvěryhodnosti této výpovědi lze mít vážné pochybnosti, jelikož se jedná o osobu dlouhodobě drogově závislou, která byla navíc podle všeho motivována snahou dosáhnout snížení trestu a pomstít se stěžovateli za předchozí osobní spory.

Stručné shrnutí podané stížnosti a otázky, které Soud vládě položil, jsou k dispozici [zde](#).

Intervence proti třetímu státu

Společnost svobody informace, z.s. proti Rusku (č. 32572/23) – omezení činnosti spolku označeného za nežádoucí organizaci

Stížnost se týká spolku, který nejrůznějšími způsoby podporoval nezávislé ruské novináře, disidenty a obránce lidských práv. Tím na sebe upoutal pozornost ruských úřadů, které ho označily za „nežádoucí organizaci“ ve smyslu federálního zákona o zahraničních agentech. Oficiálně se tak stalo kvůli podpoře ruské nevládní organizace, jež byla sama dříve označena za zahraničního agenta. V důsledku tohoto rozhodnutí byla spolku pod

hrozbou trestních sankcí v podstatě zakázána veškerá další činnost. V řízení před ESLP namítá, že tím došlo k porušení jeho práva na svobodu projevu a na svobodu sdružování zaručené články 10 a 11 Úmluvy.

Na projednávanou stížnost nelze pohlížet izolovaně. Je součástí systematického úsilí ruské vlády o potlačování zbytků občanské společnosti, pro kterou není v autoritářském a totalitním zřízení místo. Systematické ničení lidských práv, demokracie a právního státu nakonec vyústilo ve zvěrstva, kterých se Rusko dopouští na území Ukrajiny. Je bytostným zájmem i morální povinností každého demokratického státu se útokům na základní hodnoty naší společnosti postavit, a proto se i česká vláda do řízení ve prospěch stěžujícího si spolku zapojila.

Stížnost je součástí série celkem 28 stížností, jež nastolují podobné otázky. Více se o nich můžete dočíst [zde](#).

Velký senát Soudu

V prvním čtvrtletí roku 2024 nepřijal velký senát žádný rozsudek a kolegium pěti soudců odmítlo všechny žádosti o postoupení věci. V jednom případě se však senát vzdal pravomoci ve prospěch velkého senátu.

Cizinecké právo

Mansouri proti Itálii (č. 63386/16)

Stížnost podal tuniský občan, který od roku 2014 žil v Itálii na základě časově omezeného oprávnění k pobytu s dobou platnosti do dubna 2016. V lednu 2016 se vrátil do Tuniska. V květnu 2016 ho italská pohraniční policie podrobila kontrole dokladů na palubě italské výletní lodě poblíž Palerma. Při této kontrole policie zjistila, že stěžovatelovo oprávnění k pobytu již vypršelo, příslušný úřad mu ho v březnu 2016 odmítl prodloužit a stěžovatel nemá vízum pro vstup do Itálie. V důsledku toho policie odepřela stěžovateli vstup na území a kapitánovi lodě nařídila, aby ho odvezl zpátky do Tuniska. Stěžovatel tvrdí, že během cesty, která trvala sedm dní,

ho bezpečnostní služba lodě držela v kajutě zamčené zvenčí a podrobovala ho nepřetržitému a striktnímu dohledu. Na poli článku 5 Úmluvy stěžovatel namítá, že byl nezákonně zbaven svobody, přičemž nedisponoval žádným prostředkem nápravy podle italského práva. Na poli článků 3 a 13 Úmluvy si stěžuje na podmínky svého zadržení na palubě lodě a absenci vnitrostátního prostředku nápravy v tomto směru.

V únoru 2024 senát rozhodl o vzdání se jurisdikce ve prospěch velkého senátu. Tiskovou zprávu k předání věci velkému senátu najdete [zde](#).

V prvním čtvrtletí tohoto roku byl ve Výboru ministrů Rady Evropy ústně projednán stav výkonu jednoho rozsudku proti České republice.

Diskriminace romských žáků ve vzdělávání

D. H. a ostatní proti České republice

V rozsudku ze dne 13. listopadu 2007 velký senát Soudu konstatoval, že nadměrným zařazováním romských žáků do škol pro lehce mentálně postižené došlo k porušení práva stěžovatelů, 18 romských žáků, na rovný přístup ke vzdělání.

Rozsudek je zařazen do tzv. posíleného dohledu. S ním je spojeno i ústní projednání, k němuž došlo na březnovém zasedání Výboru ministrů. Delegace České republiky vedená náměstkem ministra školství Jiřím Nantlem na jednání představila **akční plán** k výkonu rozsudku, který byl Výboru ministrů předložen na konci minulého roku. Výbor ministrů na jednu stranu vyjádřil vážné znepokojení, že navzdory době, která uplynula od vynesení

rozsudku, a všem dosud přijatým opatřením má nepřiměřeně velký počet romských žáků stále upravené výstupy vzdělání odůvodněné tvrzeným lehkým mentálním postižením a/nebo se vzdělávají mimo hlavní vzdělávací proud. Na druhou stranu Výbor ministrů uvítal a ocenil propracovaný aktuální akční plán, který obsahuje jak podrobnou analýzu situace a statistické údaje, tak i slibné návrhy na řešení dlouhodobých a dosud nevyřešených problémů v oblasti segregace škol, poradenského systému, podpory škol a předškolního vzdělávání. Závěrem Výbor ministrů Českou republiku vyzval, aby mu do konce roku 2024 předložila aktualizované informace o předškolním vzdělávání, jakož i veškeré další dostupné informace o plnění plánovaných opatření, a do konce roku 2025 aby předložila úplnou zprávu o dosaženém pokroku v souvislosti se všemi nevyřešenými otázkami. Více o projednání ve Výboru ministrů a aktuálním stavu výkonu rozsudku je k dispozici [zde](#).

Rozhodovací činnost jiných mezinárodních orgánů v oblasti lidských práv

Evropský výbor pro sociální práva

Sběr etnických dat

Rozhodnutí ze dne 18. října 2023 ve věci č. 190/2020 – *European Roma Rights Centre (ERRC) proti České republice*

Evropský výbor pro sociální práva jednomyslně rozhodl, že skutečnost, že Česká republika nerealizuje sběr etnických údajů o dětech nacházejících se v institucionální péči státu, je v rozporu s články 16 a 17 Evropské sociální charty ve spojení se zákazem diskriminace stanoveným v preambuli Charty.

I. NÁMITKY STĚŽOVATELSKÉ ORGANIZACE

Stěžovatelská organizace namítala, že Česká republika si neplní svoji povinnost sbírat a vyhodnocovat údaje týkající se etnicity dětí v institucionální péči státu, což by jí umožnilo zavést účinná opatření na zabránění tomu,

dochází, nejsou-li náležitě zohledněny všechny relevantní odlišnosti či podniknuty vhodné kroky k tomu, aby byla daná práva skutečně dostupná všem (*Mental Disability Advocacy Centre (MDAC) proti Bulharsku*, stížnost č. 41/2007, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 3. června 2008, § 51).

Sběr dat patří mezi klíčová opatření v této oblasti. Ve věci *European Roma Rights Centre (ERRC) a Mental Disability Advocacy Centre (MDAC) proti České republice* (stížnost č. 157/2017, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 17. června 2020, § 172) Výbor uvedl, že je-li obecně uznáváno, že určitá skupina dětí čelí nebo by mohla čelit ve srovnání s většinou populací nepřiměřeným rizikům, státy jsou povinny shromažďovat údaje o rozsahu daného problému, jelikož sběr a analýza těchto dat (s náležitými zárukami ohledně soukromí a proti jiným formám zneužití) jsou nepostradatelné pro vytvoření odpovídající strategie a přijetí vhodných opatření.

Výbor nicméně souhlasil s argumentem vlády, že ve svých dosavadních rozhodnutích zatím nikdy neshledal, že by absence statistických údajů o etnicitě v situaci

aby se v těchto zařízeních nacházel disproportčně vysoký počet romských dětí. V důsledku toho dochází dle ní k porušení článků 16 a 17 Evropské sociální charty z roku 1961 („Charta“) ve spojení se zákazem diskriminace zakotveným v preambuli Charty.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ VÝBORU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 17 CHARTY

V článku 17 Charty se smluvní státy zavázaly přijmout všechna vhodná a potřebná opatření s cílem zajistit uplatňování práva matek a dětí na sociální a ekonomickou ochranu, včetně zřizování nebo provozování vhodných institucí a služeb. Pokud jde o zákaz diskriminace stanovený v preambuli Charty, Výbor připomněl, že zatímco přímá diskriminace spočívá v odlišném zacházení s osobami ve srovnatelných situacích, které nesleduje legitimní cíl, není založeno na objektivních a rozumných důvodech, nebo není přiměřeno sledovanému cíli (*Syndicat national des professions de tourisme proti Francii*, stížnost č. 6/1999, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 10. října 2000, § 25 a 39), k nepřímé diskriminaci

prima facie důkazů o diskriminaci zranitelné skupiny v rámci systému veřejné péče automaticky zakládala porušení článku 17 Charty. V takových případech Výbor zkoumá všechna opatření přijatá daným státem za účelem zmapování rozsahu rizika diskriminace, a to nejen formou sběru dat, ale i alternativními prostředky (tamtéž, § 174). Zároveň však Výbor konstatoval, že by státy disponují určitým prostorem pro uvážení při výběru prostředků pro zmapování rozsahu problému nadměrného zastoupení romských dětí v zařízeních institucionální péče, jakož i při zavádění účinných antidiskriminačních opatření v této oblasti, sběr a analýza statistických údajů o etnicitě představují klíčový a nezbytný nástroj v situaci, kdy určitá zranitelná skupina dětí čelí riziku nadměrného zastoupení v zařízeních veřejné péče. Pakliže tedy stát nerealizuje uvedený sběr etnických dat, článek 17 Charty ve spojení se zákazem diskriminace vyžadují, aby státní orgány prokázaly, že podnikly konkrétní kroky za účelem identifikace rozsahu rizika diskriminace ve vztahu k této zranitelné skupině. Musí tudíž prokázat, že místo sběru statistických dat přijaly alternativní opatření. Přiměřenost těchto

alternativních opatření přitom Výbor zkoumá zvláště pečlivě.

Ve světle uvedeného Výbor shledal, že požadavek sběru a analýzy statistických údajů spadá pod článek 17 Charty, neboť jeho účelem je identifikovat případnou diskriminaci u institucionalizovaných dětí náležících ke zranitelným skupinám, včetně romských dětí. Výbor přitom uvedl, že nepovažuje za nezbytné rozlišovat mezi jednotlivými typy zařízení institucionální péče: pozitivní závazek státu přijmout zacílená a účinná opatření na zajištění skutečné dostupnosti práv vzniká vždy, když je známo nebo by mělo být známo, že určitá zranitelná skupina dětí, která je umístěna do institucionální péče, je nebo může být diskriminována.

Výbor dále konstatoval, že Romové patří mezi nejvíce znevýhodněné a zranitelné skupiny v Evropě. Poukázal v této souvislosti na různé mezinárodní dokumenty týkající se České republiky, včetně zpráv Evropské komise proti rasismu a netoleranci, komisaře Rady Evropy pro lidská práva a Výboru OSN pro práva dítěte. Plyne z nich, že mezinárodní organizace už dlouhá léta u České republiky kritizují znevýhodněné postavení romské menšiny, nadměrné zastoupení romských dětí v institucích a absenci statistických údajů o etnicitě, které by umožňovaly úspěšnou tvorbu a provedení opatření ve prospěch romské inkluze.

Výbor souhlasil s vládou, že výběr metodiky a konkrétních kroků zde spadá do prostoru státu pro uvážení. Vláda rovněž ve svém stanovisku poukázala na to, že vyvíjí snahu k realizaci kvalifikovaných odhadů ohledně etnicity dětí v institucích. Zároveň však upozornila na to, že v České republice zatím nebyl přijat zvláštní zákon, který by umožnil sběr dat o etnicitě v souladu s nařízením GDPR, a že sběr těchto údajů Ústavem zdravotnických informací a statistiky skončil v roce 2016 z důvodu uvedené absence zákonného základu. Výbor dále konstatoval, že Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy sice od školního roku 2015/2016 provádí každoroční anonymizované kvalifikované odhady počtu romských žáků ve všech základních školách, tento postup se ale netýká zařízení institucionální péče. Byť vláda uvedla, že různá nedávná opatření vedla k celkovému poklesu počtu institucionalizovaných dětí, nepředložila žádné informace týkající se konkrétních kroků, jejichž cílem by bylo posoudit rozsah rizika diskriminace romských dětí v zařízeních, ani o opatřeních zacílených na deinstitucionalizaci specificky této skupiny dětí. Informace poskytnuté vládou tedy neumožňují posoudit, do jaké míry se pozitivní trend obecného poklesu počtu dětí v zařízeních týká konkrétně romských dětí.

Třebaže stěžovatelská organizace ve svém podání tvrdila, že systém institucionální péče v České republice se

speciálně zaměřuje na příslušníky menšin, jejichž způsob života a výchovný styl se mohou odlišovat od převládajících společenských norem, Výbor neshledal dostatek důkazů nasvědčujících tomu, že v této oblasti dochází k přímé diskriminaci vůči romským dětem.

Zároveň však dospěl k závěru, že Česká republika nepřijala účinná opatření, aby důkladně posoudila rozsah problému nadměrného zastoupení romských dětí v institucionální péči státu. Absence etnických údajů a neexistence alternativních opatření mapujících rozsah rizika diskriminace v situaci stávajícího nadměrného zastoupení romských dětí v těchto zařízeních dopadá disproporčně na romské děti, a tím zakládá nepřímou diskriminaci. Výbor proto konstatoval porušení článku 17 Charty ve spojení se zákazem diskriminace stanoveným v preambuli Charty.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 16 CHARTY

Ze stejných důvodů Výbor shledal i porušení článku 16 Charty, přiznávajícího právo rodiny na sociální, právní a ekonomickou ochranu, a to opět ve spojení se zákazem diskriminace. Uvedl, že k nepřímé diskriminaci může

dojít i tím, že stát nepodnikne přiměřené kroky k zajištění, aby práva zaručená článkem 16 byla skutečně dostupná všem rodinám, včetně těch romských. Připomněl, že pokud je známo, že určitá kategorie rodin je nebo může být diskriminována, vnitrostátní orgány jsou povinné shromažďovat údaje o rozsahu tohoto problému (srov. *European Youth Forum proti Belgii*, stížnost č. 150/2017, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 8. září 2021, § 162) a prokázat, že jejich postup není ve skutečnosti diskriminační, byť *prima facie* důkazy naznačují, že dochází k nepřímé diskriminaci. V projednávané věci Výbor dospěl k závěru, že absence účinných opatření včetně sběru etnických dat dopadá a má diskriminační účinek na realizaci práva romských rodin na nezbytné podmínky k zajištění jejich plného rozvoje ve smyslu článku 16 Charty.

Sítová lůžka

Rozhodnutí ze dne 17. října 2023 ve věci č. 188/2019 – *Validity Foundation – Mental Disability Advocacy Centre proti České republice*

Evropský výbor pro sociální práva jednomyslně rozhodl, že Česká republika neporušuje z důvodu používání síťových lůžek coby omezovacího prostředku v psychiatrické péči čl. 11 odst. 1 Evropské sociální charty, který zaručuje právo na ochranu zdraví, ani čl. 4 odst. 3 Dodatkového protokolu k Evropské sociální chartě, jenž zaručuje práva starých osob na sociální ochranu, jelikož přijala po podání kolektivní stížnosti právní úpravu, která použití síťových lůžek již nadále nepřipouští.

I. NÁMITKY STĚŽOVATELSKÉ ORGANIZACE

Stěžovatelská organizace tvrdí, že osoby s psychosociálním postižením a starší osoby jsou v České republice v psychiatrických léčebnách a na psychiatrických odděleních vystavovány zneužívání kvůli umístování do síťových lůžek. Namítá, že používání takových omezovacích prostředků zasahuje jak do práva na ochranu zdraví, tak do práva starých osob na sociální ochranu, čímž dochází k porušení čl. 11 odst. 1 Evropské sociální charty z roku 1961 („Charta“) a článku 4 Dodatkového protokolu k

Evropské sociální chartě z roku 1961 „Dodatkový protokol z roku 1988“).

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ VÝBORU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 11 ODS. 1 CHARTY Z ROKU 1961

Evropský výbor pro sociální práva („Výbor“) uvedl, že pojmem zdraví se ve smyslu článku 11 Charty rozumí stav úplného blaha tělesného, duševního a sociálního, který nespočívá jen v absenci nemoci nebo neduhu (*Transgender Europe a ILGA Europe proti České republice*, stížnost č. 117/2015, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 15. května 2018, § 71). Lidská důstojnost je podle Výboru základní hodnotou a skutečným jádrem práva lidských práv v Evropě a zdravotní péče je předpokladem pro její zachování (*International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) proti Francii*, stížnost č. 14/2003, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 3. listopadu 2004, § 31). Životní podmínky v nemocnicích, včetně psychiatrických léčeben a dalších zařízení poskytujících péči, musí být přiměřené a musí zachovávat lidskou důstojnost (*Závěry 2005, Rumunsko; Závěry XIX-2 (2009), Maďarsko*). Dodal, že nedílnou součástí práva na ochranu zdraví zaručeného článkem 11 Charty z roku 1961 je právo na zachování tělesné a duševní integrity (*Transgender Europe a ILGA Europe proti České republice*, cit. výše, § 74).

Výbor vzal v potaz tvrzení stěžovatelské organizace, že užívání síťových lůžek zasahuje jak do práva na ochranu zdraví, tak do práva na lidskou důstojnost a předložených důkazů upozorňujících na ponižování a pokořování pacientů v síťových lůžcích, kteří jsou vystaveni velkému psychickému tlaku, strachu, nedostatku soukromí či odpírání jídla a pití nebo nemožnosti použít toaletu. Konstatoval, že k ukončení používání síťových lůžek vyzvaly českou vládu i mezinárodní organizace jako výbory OSN či Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT).

Výbor konstatoval, že přístup k duševnímu zdraví založený na lidských právech vyžaduje minimálně následující prvky: a) zavést řízení psychiatrické péče založené na lidských právech prostřednictvím právních předpisů a strategií, které jsou v souladu s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením (CRPD), dalšími relevantními nástroji, nejlepší praxí a empirickými důkazy; b) poskytování psychiatrické péče v komunitních zařízeních; a c) implementaci strategií na podporu a prevenci v oblasti duševního zdraví včetně kampaní zaměřených

na snížení stigmatizace a diskriminace. Tyto požadavky jsou v souladu s Všeobecným akčním plánem pro duševní zdraví 2013–2030 Světové zdravotnické organizace (WHO) a dalšími relevantními standardy (viz *Závěry XXII-2(2021), Česká republika*, čl. 11 odst. 3). Výbor si rovněž povšiml, že i další mezinárodní organizace vyzvaly státy, aby ukončily omezování pacientů a reformovaly systémy péče o duševní zdraví přijetím přístupu založeného na lidských právech, jenž je v souladu se CRPD, úmluvou, která je založena na respektu k člověku, autonomii a začlenění do společnosti. Výbor připomněl, že článek 11 ukládá řadu pozitivních a negativních závazků a neomezuje se pouze na přijetí pozitivních proaktivních opatření k zajištění nejvyššího dosažitelného standardu zdraví (jako například zajištění přístupu ke kvalitní zdravotní péči). Koncept ochrany zdraví zahrnuje povinnost státu zdržet se jakýchkoli přímých či nepřímých zásahů do požívání tohoto práva (*Transgender Europe a ILGA Europe proti České republice*, cit. výše, § 79).

Výbor dal zapravdu stěžovatelské organizaci, že umístování do síťových lůžek může pacientům způsobit

fyzické a duševní utrpení, a tím i poškození zdraví. Takové omezení v pohybu a separace mohou zhoršit psychické zdraví a bránit uzdravení. Zprávy ukazují, že riziko újmy na zdraví způsobené využíváním síťových lůžek je zvýšené v případě dlouhodobého či nadměrného trvání omezení v pohybu nebo jeho opakování. Vzhledem ke zvláštní zranitelnosti osob s psychosociálním a intelektuálním postižením je navíc riziko újmy nebo poškození jejich zdraví způsobené izolací v síťovém lůžku obzvláště výrazné. Výbor tak shrnul, že používání síťových lůžek představuje zásah do práva na zdraví osob, které jsou do nich umístěny.

Výbor vzal v potaz, že od podání stížnosti došlo v České republice ke změně právní úpravy. Od 1. ledna 2022 již zákon nepřipouští umístění pacienta do síťového lůžka během poskytování zdravotní péče, což se odrazilo v § 39 zákona č. 372/2021 Sb., o zdravotních službách. Jelikož Výbor rozhoduje o právní situaci panující v den rozhodnutí o odůvodněnosti (*European Council of Police Trade Unions (CESP) proti Francii*, stížnost č. 57/2009, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 1. prosince 2010, § 52), dospěl k závěru, že aktuální právní úprava je v tomto ohledu v souladu s Chartou.

Připomněl, že Charta usiluje o to chránit práva nejen teoreticky, ale i prakticky. Podotkl, že nemá důkaz, nasvědčující tomu, že by nová právní úprava zakazující síťová lůžka nebyla v praxi řádně prováděna. Dal

současně zapravdu stěžovatelské organizaci, že společně se zákazem síťových lůžek musí stát zajistit, že tato změna nepovede k vyššímu využívání jiných forem omezování, kterými jsou další mechanické nebo chemické omezovací prostředky. Pokud by skutečně existovaly důkazy, že zákaz síťových lůžek vedl v praxi k užívání jiných omezovacích prostředků, vznášelo by to otázky na poli čl. 11 odst. 1. Výbor však zdůraznil, že nemá informace, že by nová právní úprava vedla intenzivnějšímu využívání jiných omezovacích prostředků. Naznal tak, že k porušení čl. 4 odst. 3 Dodatkového protokolu z roku 1988 nedošlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 4 ODS. 3 DODATKOVÉHO PROTOKOLU Z ROKU 1988

Výbor podotkl, že čl. 4 odst. 3 Dodatkového protokolu z roku 1988 je prvním ustanovením v rámci systému Charty zaměřeným konkrétně na práva starších osob. Zdůraznil nutnost neumísťovat starší osoby do ústavů a vytvořit systém dlouhodobé péče a podpory komunitního typu. Umísťování do ústavů je formou segregace, jež často vede ke ztrátě autonomie, práva volby a nezávislosti. Starším osobám by se mělo umožnit vést nezávislý život v jim známém prostředí; starší lidé vyžadující dlouhodobou péči by měli být schopni zvolit si způsob života. Smluvní státy tak musí přijmout opatření, která jim umožní vést nezávislý život, včetně bydlení přiměřeného jejich potřebám a zdravotnímu stavu, jakož

i nezbytné zdroje a podporu (*Závěry XXII-2 (2021), Česká republika*, článek 4 Dodatkového protokolu z roku 1988). Výbor připomněl, že článek 4 Dodatkového protokolu z roku 1988 se týká i práv starších osob žijících v ústavech. Zahrnuje právo na řádnou péči a adekvátní služby, právo na soukromí, právo na osobní důstojnost, právo účastnit se rozhodnutí týkajících se životních podmínek v ústavech a právo stěžovat si na léčbu a péči tam poskytovanou (*Závěry 2017, Malta; Portugalsko*). Ustanovení vyžaduje, aby smluvní státy podnikly potřebná opatření proti zneužívání starších osob. To může nabývat různých forem: od fyzického, psychického nebo emočního k sexuálnímu či finančnímu, nebo jednoduše podobu úmyslného či neúmyslného zanedbávání. Smluvní státy proto musí zjistit rozsah problému, zvýšit povědomí o potřebě vymýtit zneužívání a zanedbávání starších osob a přijmout potřebná opatření (*Závěry 2009, Andorra*). Výbor konstatoval, že skutečnost, že se dosud nezabýval používáním síťových lůžek ve svých závěrech k čl. 4 odst. 3 Dodatkového protokolu z roku 1988 ve vztahu k České republice, mu nebrání v přezkumu dodržování závazků států podle

zmíněného ustanovení v případě této stížnosti. Vzal na vědomí svědectví starších osob umístěných do síťových lůžek dokládající, že se potýkají s izolací, strachem, bezmocí a nedostatečnou podporou, pokořením a ponížením, nedostatkem autonomie a soukromí, odpíráním jídla a pití a možnosti použít toaletu. Zhodnotil, že vyjádření zaměstnanců prokazují nedostatek empatie a nerespektující chování vůči starším osobám, které jsou o to více závislé na zdravotnickém personálu. Konstatoval, že pokud jsou starší osoby umístěny v síťových lůžkách, jsou tím více vystaveny strachu, bolesti a zanedbávání. Fyzické a duševní utrpení může být prohloubeno dlouhodobým nebo opakovaným používáním takových omezovacích prostředků a zvýšenou závislostí dotčených osob na pomoci personálu.

Výbor připomněl, že Charta klade důraz na podporu osobní autonomie a respektu k důstojnosti starších osob, z čehož vyplývá naléhavá potřeba investovat do komunitní péče jako alternativy ústavů. Pokud je během přechodu k deinstitucionalizaci nezbytné ponechat některé ústavy v chodu, požaduje článek 4 Dodatkového protokolu z roku 1988, aby životní podmínky a

péče byly přiměřené a byla respektována následující základní práva: právo na autonomii, právo na soukromí, právo na osobní důstojnost, právo účastnit se rozhodnutí týkajících se životních podmínek v ústavu, ochrana majetku, právo na zachování osobního kontaktu (i prostřednictvím internetového přístupu) s osobami blízkými a právo stěžovat si na léčbu a péči (*Závěry XXII-2(2021), Česká republika*, článek 4 Dodatkového protokolu z roku 1988). Výbor rovněž konstatoval, že i další mezinárodní orgány vyzvaly Českou republiku, aby v legislativě prosazovala zásadu autonomie, nezávislé právní způsobilosti starších osob, včetně jejich informovaného souhlasu, jak jsou zakotveny v CRPD.

Výbor odmítl argument vlády, že u práv chráněných článkem 4 odst. 3 Dodatkového protokolu z roku 1988, jako je právo na autonomii či právo na soukromí, lze vycházet ze zásady jejich postupného naplňování. V případě používání síťových lůžek se nejedná o situaci, kdy by naplnění práva chráněného Chartou vyžadovalo složitě či finančně nákladné řešení (*International Association Autism-Europe proti Francii*, stížnost č. 13/2002, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 4. listopadu 2003, § 53). Naopak, situace musí být řešena okamžitě.

Stejně jako v případě námítky na poli článku 11 Charty však konstatoval, že rozhoduje o právním stavu, který platí v den rozhodnutí o odůvodněnosti. S ohledem na to, že napadené omezovací opatření bylo zrušeno a

užívání síťových lůžek již není dovoleno, shledal Výbor, že právní úprava je v tomto ohledu v souladu s Chartou. Rozhodl tak, že k porušení čl. 4 odst. 3 Dodatkového protokolu z roku 1988 nedošlo.

Užitečné odkazy

**HUDOC – databáze
judikatury ESLP**
<http://hudoc.echr.coe.int/>

**Evropský soud
pro lidská práva**
<http://www.echr.coe.int/>

**Česká databáze vybraných
rozsudků a rozhodnutí ESLP**
<http://eslp.justice.cz/>

**Přehled všech vydání
Zpravodaje KVZ**
<http://www.justice.cz/>

Veřejný ochránce práv
<http://www.ochrance.cz/>

**Nejvyšší soud
České republiky**
<http://www.nsoud.cz/>

**Ústavní soud
České republiky**
<http://www.usoud.cz/>

**Databáze rozhodnutí
smluvních orgánů OSN**
<http://www.ohchr.org/en/>

Rada Evropy
<http://www.coe.int/>

Nejvyšší správní soud
<http://www.nssoud.cz/>

Databáze judikatury web: eslp.justice.cz

Kontakt:

Kancelář vládního zmocněnce
pro zastupování ČR před ESLP
Ministerstvo spravedlnosti
Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2
kvz@msp.justice.cz, www.justice.cz

Úvodní fotografie: © Paulgrecaud | Dreamstime.com
Fotografie u Slova úvodem © Petr Konůpka
Fotografie u Slova závěrem © Jana Martinková

Zpravodaj KVZ: vydává Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti.

Autoři anotací (v abecedním pořadí): Anna Beránková (NSS), Anna Čermáková (NS), Klára Fraňková (KVZ), Michaela Glozygová (KVOP), Eliška Hronová (KVZ), Vladimír Janoušek Pysk (KVZ), Martina Jírsová (KVZ), Miroslav Kaštyl (KVZ), Lubomír Majerčík (ÚS), Jana Martinková (KVZ), Eva Petrová (KVZ), Anna Plačková (KVZ), Kateřina Radová (KVZ).

Obsah Zpravodaje: Jana Martinková.

V prvním čtvrtletí tohoto roku Soud ve vztahu k **České republice** přijal jeden rozsudek a jedno rozhodnutí. Ve věci **Wiegandová proti České republice** (č. 51391/19, rozsudek ze dne 11. ledna 2024) Soud jednomyslně shledal neporušení práva stěžovatelky na ochranu majetku podle článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě kvůli tomu, že vnitrostátní orgány nezrušily ani neomezily **věcné břemeno užívání bytu zřízené na základě restituční legislativy** ve prospěch bytového družstva. Soud přitom zohlednil především specifičnost tohoto druhu břemene a skutečnost, že jeho trvání nepředstavovalo nepřiměřené břímě pro stěžovatelku.

Případ **Horyna proti České republice** (č. 6732/20, rozhodnutí ze dne 14. března 2024) se týkal **povinnosti procesní bdělosti účastníků civilního řízení**. Soud zde jako zjevně neopodstatněnou vyhodnotil stížnost na poli práva na přístup k soudu podle článku 6 Úmluvy. Ta směřovala proti postupu Ústavního soudu, který odmítl ústavní stížnost stěžovatele z důvodu absence právního zastoupení, ačkoli stěžovatel požadoval poskytnutí dodatečné lhůty k odstranění vad návrhu s tím, že před dvěma týdny požádal ČAK o určení advokáta. Vláda v řízení poukázala na to, že stěžovatel za poslední roky podal již přes tři desítky ústavních stížností, přičemž ani v jedné věci meritorně neuspěl; v mnoha z těchto případů mu přitom Ústavní soud poskytl lhůtu k odstranění vad podání, včetně absence právního zastoupení. Dle Soudu byl vzhledem k tomuto širšímu kontextu stěžovatel nepochybně obeznámen s tím, že Ústavní soud nemusí vyhovět žádosti o poskytnutí dodatečné lhůty k odstranění vad podání a že vyřízení žádosti o určení advokáta u ČAK může trvat až čtyři týdny. Vzhledem k tomu, v jakém časovém rámci stěžovatel uplatnil svá procesní práva, souhlasil Soud s argumentem vlády, že neprokázal náležitou procesní bdělost, kterou lze očekávat od účastníka civilního řízení.

Z judikatury Soudu proti **jiným státům** za poslední čtvrtletí zmiňme především věc **M. G. proti Litvě** (č. 6406/21, rozsudek ze dne 20. února 2024), kde se Soud zabýval **povinnostmi státu při ukládání trestů a dalších opatření v případech sexuálního násilí na dětech**. Odvolací soud uložil pachateli za pokus o znásilnění nezletilého podmíněný trest odnětí svobody. Dle Soudu toto rozhodnutí postrádalo náležitě odůvodnění, když v něm nebylo zohledněno několik relevantních faktorů, včetně věku a zranitelnosti stěžovatele, skutečnosti, že k pokusu o znásilnění došlo v jeho domácím prostředí, kde se měl cítit bezpečně, skutečnosti, že pachatel byl členem širší rodiny stěžovatele, a nacházel se tedy vůči němu v pozici autority, jakož i důsledků činu pro fyzické i duševní zdraví stěžovatele. Soudy nadto nenařídily pachateli, aby absolvoval reedukační program, ani mu nezakázaly znovu se přiblížit ke stěžovateli. Uložily mu sice povinnost uhradit oběti nemajetkovou újmu, to však dle Soudu nelze v této situaci hodnotit jako dostatečné pro naplnění pozitivních závazků státu na poli článku 3 Úmluvy. Soud proto uzavřel, že uložení podmíněného trestu v projednávané věci bylo zjevně nepřiměřené závažnosti předmětného trestného činu. Takový postup státu nemá náležitý odrazující účinek, aby zabránil obdobným skutkům v budoucnu, a nemůže být ani obětí vnímán jako spravedlivý.

Ve věci **Executief van de Moslims van België a ostatní proti Belgii** (č. 16760/22 a 10 dalších, rozsudek ze dne 13. února 2024) Soud poprvé ve své judikatuře shledal, že **ochranu práv zvířat** lze podřadit

pod jeden z legitimních cílů pro omezení náboženské svobody podle článku 9 Úmluvy, a to konkrétně pod ochranu veřejné morálky. Tu totiž dle Soudu není možno limitovat pouze na ochranu lidské důstojnosti. Stížnost podalo několik sdružení i jednotlivců muslimské a židovské víry, kteří brojili proti zákazu rituálního porážení zvířat bez jejich předchozího omráčení. Dovolávali se přitom své náboženské svobody. Soud zdůraznil, že Úmluvu nelze vykládat ve prospěch absolutního naplnění práv a svobod, které zaručuje, bez ohledu na utrpení zvířat. Dospěl pak k závěru, že belgická úprava odráží rostoucí mezinárodní konsenzus ve prospěch ochrany zvířat. Stěžovatelé navíc neprokázali, že by si maso odpovídající svým náboženským předpisům nemohli dovážet ze zahraničí. K porušení článku 9 proto nedošlo.

Věc [Bogdan proti Ukrajině](#) (č. 3016/16, rozsudek ze dne 8. února 2024) se týkala **záruk v trestním řízení pro osobu drogově závislou**. Stěžovatel učinil doznání při výslechu v přípravném řízení, přičemž se vzdal práva na obhájce, a to v době, kdy se u něj pravděpodobně projevovaly abstinenční příznaky. Dle Soudu byla za daných okolností dobrovolnost vzdání se práva sporná. Vnitrostátní soudy se však touto otázkou náležitě nezabývaly. Soud zdůraznil zranitelné postavení drogově závislé osoby a zároveň i skutečnost, že doznání stěžovatele učiněné bez přítomnosti obhájce představovalo v projednávané věci velmi významný usvědčující důkaz. Ve světle uvedeného shledal porušení práva na spravedlivý proces podle článku 6 Úmluvy.

Problematice zranitelných osob se Soud věnoval také ve věci [V. I. proti Moldavsku](#) (č. 38963/18, rozsudek ze dne 26. března 2024), kde bylo patnáctileté dítě s lehkým mentálním postižením proti své vůli umístěno do psychiatrické nemocnice a podrobeno medikamentózní psychiatrické léčbě. Soud zde konstatoval porušení článků 3, 13 a 14 Úmluvy. Poukázal mj. na to, že moldavské právo nezakotvuje žádné **záruky v případě konfliktu zájmů mezi dítětem** (či pacientem bez právní způsobilosti) **a jeho zákonným zástupcem při nedobrovolném umístění dítěte na psychiatrii a jeho podrobení psychiatrické léčbě**. Aktuální mezinárodní standardy v této oblasti přitom doporučují zavedení konzultačního mechanismu, který umožní zapojení dítěte do rozhodovacího procesu a zohlednění jeho názorů.

Stížnost ve věci [Auray a ostatní proti Francii](#) (č. 1162/22, rozsudek ze dne 8. února 2024) podaly osoby, které se v roce 2010 zúčastnily v Lyonu demonstrace proti důchodové reformě. Policie během této demonstrace na několik hodin vytvořila kordon kolem hlavního náměstí za účelem izolovat potenciálně násilné účastníky akce, aniž by však náměstí zcela uzavřela; jedná se o **policejní techniku zvanou kettling**. Dle Soudu tím došlo k zásahu do svobody pohybu podle článku 2 Protokolu č. 4 k Úmluvě, jakož i do svobody shromažďování podle článku 11 Úmluvy. Francouzské právo přitom tuto techniku v dané době nijak neupravovalo, ani vůbec nezmiňovalo. Z toho však Soud vyvodil absenci zákonného základu, a tím i porušení obou uvedených ustanovení Úmluvy.

Více v příštím Zpravodaji nebo v naší nové databázi judikatury Soudu v českém jazyce dostupné na adrese [Databáze judikatury | Mezi—soudy \(mezisoudy.cz\)](#).

Jana Martinková,
Kancelář vládního zmocněnce